

หน้า 4

การศึกษาในระดับจังหวัดและเมืองราชบุรี

การศึกษาในบทนี้จะศึกษาในรายละเอียดทางด้านต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี โดย
ลວນรวมและแยกเป็นระดับในแต่ละอำเภอทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมและประชากร
เช่นเดียวกับในบทก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของจังหวัดและของแต่ละ
อำเภอและเพื่อทำการศึกษาเปรียบกับในบทก่อน ในด้านการคัดเลือกหาพื้นที่ที่เหมาะสมที่สุดเพื่อ
การลงทุนในการที่จะพัฒนาให้เป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายความเจริญของ
ภูมิภาคตะวันตกนี้ต่อไป

ประวัติความเป็นมา

จากโบราณวัตถุและโบราณสถานที่มีผู้สำรวจและขุดค้นพบในเขตจังหวัดราชบุรี เป็น
หลักฐานยืนยันว่าพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นที่อยู่อาศัยของมนุษย์ชาติมาหลายยุคหลายสมัย เคยเป็นดิน
แดนที่เจริญรุ่งเรืองมาแล้วตั้งแต่ในอดีต มนุษย์พวกแรกที่เชื่อว่ามีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดราชบุรีคือ
มนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์ สมัยหินกลางทั้งนี้สันนิษฐานจากการพบเครื่องมือสมัยหินที่บริเวณเขา
ตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมืองราชบุรี ในสมัยหินใหม่เมื่อประมาณ 2,300-4,000 ปีมา
แล้ว ที่ตำบล หินกอง อำเภอเมืองราชบุรี และตำบลสวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง และในสมัย
ประวัติศาสตร์พบว่าเมืองราชบุรีเป็นเมืองเก่าแก่มาแต่โบราณ ไม่มีหลักฐานแน่นอนว่าสร้างมาแต่
เมื่อใดเพียงแต่อาศัยหลักฐานทางโบราณคดี ศิลปะโบราณวัตถุและโบราณสถาน จึงทราบได้
ว่าเมืองราชบุรีได้ตั้งมาช้านานก่อนตั้งประเทศไทย เดิมเป็นส่วนหนึ่งในแคว้นสุวรรณภูมิของ
อาณาจักร "ทวาราวดี" ของชาติละว้า เมื่อก่อนศตวรรษที่ 5 คนประจำถิ่นสมัยนั้นเป็นลาว
ต่อมาสมัยขอมมีอำนาจ มีชาวขอมและอินเดียอพยพเข้ามาตั้งรกรากทำมาหากินในเมืองนี้มาก
การตั้งชื่อเมืองก็ได้เลียนแบบมาจากชื่อเมืองในอินเดีย วัฒนธรรมและพระพุทธศาสนาก็สืบสาย
มาจากชาวขอม ชาวอินเดียในสมัยนั้น ปรากฏโบราณสถานวัตถุอยู่จนถึงปัจจุบันนี้เป็นอันมาก
เช่นพระปรางค์ที่วัดมหาธาตุและวัดอื่น ๆ ตลอดจนถึงโบราณวัตถุซึ่งขุดพบที่ตำบลคูบัว เป็นต้น ซึ่ง
จะได้กล่าวถึงการพบหลักฐานต่าง ๆ พอเป็นสังเขปดังนี้

ยุคทวาราวดี

หลักฐานทางโบราณคดี ศิลปะวัตถุ โบราณวัตถุและโบราณสถานที่มีอยู่และค้นพบพอ

จะทำให้อนุมานได้ว่า ราชบุรีเคยเป็นเมืองหนึ่งในแคว้นสุพรรณภูมิซึ่งมีเมืองนครปฐม, ปัน
มหานควและ เคยเป็นมณฑลนครชัยศรีมาก่อน ซึ่งมณฑลนครชัยศรีนี้ประกอบด้วยราชบุรี
กาญจนบุรี นครชัยศรี นครบุรีรัมย์กัน

ตามตำนานทางพุทธศาสนามีอยู่ว่าเมื่อ พ.ศ.218 พระเจ้าอโศกมหาราชแห่ง
ประเทศอินเดีย ทรงทำนุบำรุงเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ ได้จัดส่งสมณทูตมี
ประโลณะและพระอุตระ เป็นหัวหน้าคณะมาเผยแผ่พระพุทธศาสนายังแคว้นสุพรรณภูมิ
นักบวชแห่ง ไบราณคัตได้อาศัยรูปพรรณสัณฐานของพระปฐมเจดีย์ ซึ่งเหมือนกับสัญลักษณ์ของ
พระเจ้าอโศก ทั้งวัตถุและรูปทรงก่อสร้างประกอบทั้งพระธรรมจักรศิลาที่ชุดได้ในบริเวณพระ
ปฐมเจดีย์ และที่ใกล้เคียงก็เป็นของที่สร้างในสมัยเดียวกันจึงพอจะอนุมานได้ว่า พระพุทธ
ศาสนาได้เผยแผ่เข้ามาในแคว้น สุพรรณภูมิในรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราชและตามเรื่อง
ราวของหลวงจีนหวิจิง (หรือเทียนจิง) ที่โดยสารเรือผ่านมาและแวะในราว พ.ศ. 1150
ได้ชมเมืองจุยลัพัตตี (ทวาราวดี) ไว้ในบันทึกว่าเป็นเมืองใหญ่ที่สวยงามมาก เมืองราชบุรี
ซึ่งเป็นเมืองหนึ่งของแคว้นสุพรรณภูมิหรือทวาราวดี ก็คงจะเป็นหัวเมืองที่เจริญรุ่งเรืองและ
ใหญ่โตมาพร้อมกับเมืองนครปฐมมหานครของแคว้นทวาราวดี

ไบราณวัตถุหรือสิ่งประดิษฐ์ไบราณที่เมืองราชบุรีมีอยู่ ซึ่งนับว่าเก่าแก่ที่สุดคือ
พระพุทธรูปปางปฐมเทศนา ประทับห้อยพระบาทแบบ "คูปตะ" (ระหว่าง พ.ศ. 750-
1450) ในถ้ำถ้ำชีเขางู ตำบลสกละพลับพลา อำเภอเมืองราชบุรี มีอักษรจารึกไว้ถึงระฉาย
เป็นอักษรอินเดียฝ่ายใต้เรียกว่า "อักษรคณถ์" เป็นอักษรเดียวกับพระคาถา "เยธัมมา"
ซึ่งขุดพบที่จังหวัดนครปฐม เป็นอักษรที่ใช้แพร่หลายในสมัยวงศ์หุมิตะครองอินเดีย หลักฐาน
เกี่ยวกับพระพุทธรูปนี้ มีพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาแบบเดียว จึงเชื่อได้ว่า เมืองราชบุรีครั้ง
หนึ่งมีชาวอินเดียที่เข้ามาตั้งหลักฐานในสมัยพระพุทธศาสนาเริ่มเผยแผ่เข้ามาในแหลมทองนี้
โดยที่พระพุทธรูปปางปฐมเทศนาในถ้ำถ้ำชีเขางูนี้เป็น ไบราณวัตถุที่ต้องแกะสลักลงบนศิลาหนึ่งถ้า
เป็นสิ่งซึ่งผู้ทำได้กระทำขึ้น ณ ที่นี้เองมิใช่ทำมาจากที่อื่นและนำมาติดประดิษฐานไว้

จากการที่พบว่า ในเมืองราชบุรี มีภาพจำหลักของพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาท
ในท่าแสดงปฐมเทศนาในถ้ำถ้ำชีเขางู และการขุดสำรวจพบซากกำแพงคูเมือง ..และศาสนา
สถานที่บ้านคูบัว เมื่อ พ.ศ. 2504 ได้พิสูจน์ว่า สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำขึ้นในสมัยทวาราวดีทั้ง
สิ้น จึงสันนิษฐาน วาราชบุรีได้ตั้งเป็นบ้านเป็นเมืองอยู่แล้วในสมัยทวาราวดีระหว่างพุทธ
ศตวรรษที่ 11-12 เป็นอย่างช้า แต่การที่จะกำหนดให้แน่ชัดว่าเมืองราชบุรีได้เริ่มตั้งแต่เมื่อใด
นั้นไม่อาจหาหลักฐานที่เป็นวัตถุและสถานที่มีอายุก่อนสมัยทวาราวดีมาเป็นหลักฐานยืนยันได้และ

ภายหลัง เมื่อมีการพิสูจน์ได้ว่าในสมัยโบราณประมาณ 3,000 มาแล้ว บริเวณมณฑลตะวันตกของอ่าวไทยขณะนี้เป็นที่ตั้งของอาณาจักร "สุวรรณภูมิ" ตามที่ชาวอินเดียที่เจริญกว่าได้เดินทางเข้ามาค้าขายตั้งหลักแหล่ง ซึ่งสมัยนั้นอาณาจักรสุวรรณภูมิจะมีอาณาเขตกว้างใหญ่เพียงใด ไม่มีหลักฐานที่จะค้นได้ แต่พิจารณาจากวัตถุและสถานที่ที่ทำและสร้างขึ้นในชั้นหลังที่ค้นพบตามเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง และร่องรอยที่ปรากฏเข้าใจว่า เมืองอุทอง เมืองนครปฐมและเมืองราชบุรี จะต้องเป็นเมืองท่าสำคัญของอาณาจักรนี้ ชื่อลายของอาณาจักรสุวรรณภูมิไม่ปรากฏชัด แต่นักโบราณคดีได้ตั้งชื่อให้เพื่อสะดวกต่อการอ้างอิงในประวัติศาสตร์ว่า "มอญ" (บางแห่งเรียกว่า "ชนนุคภาษามอญ-เขมร") นอกจากนี้ยังมีชนชาติดั้งเดิมที่ล้าหลังกว่าอยู่ในท้องที่ตอนห่างจากที่อุดมสมบูรณ์ออกมา และมีชนชาวเกาะได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานแทรกอยู่ตามหัวเมืองชายทะเลทั่วไป ในระหว่างชุมชนต่าง ๆ เหล่านี้ได้มีชนชาวอินเดียรุ่นใหม่เดินทางมาตั้งหลักฐานทำมาหากินอยู่ทั่วไปในอาณาจักรสุวรรณภูมินี้ด้วยเป็นจำนวนมิใช่น้อย และโดยที่เป็นผู้เจริญมีความรู้ความฉลาดกว่า นาน ๆ เข้าชนชาวอินเดียนี้ได้กลายเป็นครู คาลดาจารย์ ชุนนางและที่ปรึกษาราชการและกระทั่งเป็นเจ้าเมืองอยู่หลายเมือง ซึ่งเมื่อพิจารณาชื่อหัวเมืองต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ใกล้ชิดติด ๆ กัน เป็นกลุ่มอยู่บนมณฑลตะวันตกของอ่าวไทย เดิมทีเมืองเหล่านี้เมื่อตั้งใหม่ ๆ ชาวพื้นเมืองดั้งเดิมมิได้ตั้งชื่อว่า นครปฐม สุพรรณบุรี (เมืองดั้งเดิมที่สร้างอยู่ที่อุทอง) กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรีเช่นปัจจุบัน แต่คงเรียกชื่อเมืองเป็นอย่างอื่น กระทั่งเมื่อชาวอินเดียเข้ามาตั้งถิ่นฐานและมีอำนาจขึ้นในเมืองเหล่านี้แล้ว จึงได้แปลงชื่อเมืองเหล่านี้ให้เป็นชื่อตามเมืองสำคัญในประเทศอินเดีย สำหรับเมืองราชบุรีนี้เข้าใจว่าได้ชื่อมาจากเมืองราชปุระ ในแคว้นกัมโพธของประเทศอินเดีย เป็นเมืองที่พระภิกษุเหียนจิ่ง (ยวนฉาง) เคยมาพักเมื่อราว พ.ศ. 1172-1173 และว่าแคว้นกัมโพธมีเมืองหลวงชื่อ "ทวารวดี" ซึ่งอาจจะแผลงเป็นทวารวดีก็ได้ ฉะนั้นวัฒนธรรมและพระพุทธรูปศาสนาจึงสืบลายมาจากชาวชนชาติอินเดียในสมัยนั้นได้

ลักษณะ โครงสร้างทางกายภาพ

1. ที่ตั้งและอาณาเขต

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งในจำนวน 6 จังหวัดของภาคตะวันตก ตั้งอยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 13 องศา 10 ลิปดาเหนือ ถึง 13 องศา 45 ลิปดาเหนือ และระหว่างเส้นแวงที่ 99 องศา 10 ลิปดาตะวันออกถึง 100 องศา 5 ลิปดาตะวันออก มีเนื้อที่ทั้งหมด 5,120,118 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 3,200,074 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11 ของเนื้อที่ทั้งหมดของภาคตะวันตกระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 110 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกาและอำเภอเมืองกาญจนบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
 ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอเขาชัยย้อย จังหวัดเพชรบุรี
 ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอสลัมพราณและอำเภอเมืองนครปฐม จังหวัดนครปฐม อำเภอบ้านแพ้ว จังหวัดสมุทรสาคร อำเภออัมพวาและอำเภอเมืองสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสงคราม
 ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบางคาญ อำเภอเมตตา จังหวัดทะวาย ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า

2. การแบ่งเขตการปกครอง

(1) การปกครองส่วนภูมิภาค จังหวัดราชบุรี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 102 ตำบล 841 หมู่บ้านดังนี้

อำเภอ	ตำบล	พื้นที่ (ตร.กม.)	หมู่บ้าน	สภาตำบล
เมืองราชบุรี	22	454.239	181	18
บ้านโป่ง	15	389.864	161	13
โพธาราม	18	440.463	135	17
ดำเนินสะดวก	13	221.974	97	12
บักท้อ	12	479.347	73	12
บางแพ	7	170.469	63	4
วัดเพลง	3	42.746	28	3
จอมบึง	6	776.019	58	6
สวนผึ้ง	6	2,145.000	45	6
รวม	102	5,120.118	847	91

2. การปกครองส่วนท้องถิ่น แบ่งการปกครองออกเป็น

(1) องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี

(2) เทศบาลเมือง 3 แห่งคือ

2.1 เทศบาลเมืองราชบุรี

2.2 เทศบาลเมืองบ้านโป่ง

2.3 เทศบาลเมืองโพธาราม

(3) สุขาภิบาล 18 แห่ง

ตารางที่ 4.1 แสดงข้อมูลเกี่ยวกับสุขาภิบาลของจังหวัดราชบุรี ปี 2529

อำเภอ	สุขาภิบาล	พื้นที่	ประชากร	ความหนาแน่น	จำนวนหลังคาเรือน
<u>เมืองราชบุรี</u>	1. ส.เขาสูง	8.0	8,269	1,034	1,467
	2. ส.ห้วยซันสิทธิ์	29.0	10,409	359	1,922
	3. ส.หลักเมือง	31.12	20,770	667	5,088
<u>บ้านโป่ง</u>	1. ส.กระจับ	91.0	6,574	346	943
	2. ส.ท่าผา	33.68	17,202	511	3,469
	3. ส.ห้วยกระบอก	1.25	3,375	2,700	469
<u>โพธาราม</u>	1. ส.บ้านเลือก	12.0	7,337	611	1,455
	2. ส.หนองโพ	3.0	4,300	1,440	745
	3. ส.เจ็ดเสมียน	4.0	3,632	908	598
<u>ดำเนินสะดวก</u>	1. ส.ศรีดอนไผ่	8.40	11,405	1,358	1,955
	2. ส.ดำเนินสะดวก	4.48	10,612	2,369	1,746
<u>ปากท่อ</u>	1. ส.ปากท่อ	1.12	6,542	5,841	750
<u>บางแพ</u>	1. ส.บางแพ	52.80	14,589	276	2,865
	2. ส.โพหัก	35.0	9,392	268	1,706
<u>วัดเพลง</u>	1. ส.วัดเพลง	1.9	2,793	1,470	440
<u>จอมบึง</u>	1. ส.จอมบึง	8.5	9,658	1,136	1,260

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

อำเภอ	ลูกบาศก์	พื้นที่	ประชากร	ความหนาแน่น	จำนวนหลังคาเรือน
สวนผึ้ง	1. ส.บ้านชัยป่าหวาย	12.50	3,317	265	553
	2. ส.สวนผึ้ง	12.0	2,498	208	375

ที่มา : สำนักงานผู้ตรวจราชการส่วนท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี

3. ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่ของจังหวัดราชบุรี อาจจำแนกลักษณะตามระดับความสูงของพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันได้ 3 ลักษณะดังนี้

1. บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย ลังคณียมแห่งสหภาพพม่ามีความยาวประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นส่วนของเทือกเขาตะนาวศรี มีภูเขาใหญ่ๆน้อยสลับซับซ้อน ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยระหว่าง 200-300 เมตร พื้นที่ดังกล่าวได้แก่ อำเภอสวนผึ้งเกือบทั้งหมดและพื้นที่บางส่วนของอำเภอจอมบึง

2. บริเวณตอนกลางของจังหวัด (รวมทั้งด้านเหนือด้านใต้บางส่วน และด้านตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นพื้นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง ลักษณะดินเป็นดินตะกอนที่ทับถมกันมาเป็นเวลานานเพราะมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยระหว่าง 1.20 เมตร พื้นที่เหมาะแก่การทำนา ทำสวน ทำไร่ บริเวณดังกล่าวนี้ได้แก่บางส่วนของอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอปากท่อ อำเภอบางแพและอำเภอเมืองราชบุรี

3. บริเวณด้านตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำ ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยระหว่าง 1-10 เมตร มักได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนอยู่เสมอ มีน้ำขึ้น-ลงตลอดปีเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง เหมาะอย่างยิ่งสำหรับการเพาะปลูกผลผลิตทางการเกษตรบริเวณนี้ได้แก่ พื้นที่ในเขตอำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอวัดเพลง

ลักษณะพื้นที่ดังกล่าวอาจพิจารณาเป็นรายอำเภอได้ดังนี้

1. อำเภอสวนผึ้งและอำเภोजอมบึงมีพื้นที่กว้างขวางมากด้านหนึ่งติดกับประเทศ สาธารณรัฐประชาธิปไตยสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า สภาพโดยทั่วไปเป็นภูเขาและป่าไม้โดยเฉพาะ ในส่วนของอำเภอสวนผึ้งต้องอาศัยที่ราบตามไหล่เขาเป็นที่เพาะปลูกด้วย พื้นที่บริเวณนี้มีลำน้ำภาชีไหลผ่านเป็นประโยชน์ในด้านกิจกรรม การเลี้ยงสัตว์และบริโภคใช้สอย
2. อำเภอปากท่อ อยู่ทางตอนใต้ของจังหวัด ลักษณะพื้นที่แบ่งได้ 2 ลักษณะคือที่ดอนประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้และอีกลักษณะหนึ่งเป็นที่ราบค่อนข้างแห้งแล้ง การเพาะปลูกไม่ได้ผลสมบูรณ์เท่าที่ควร
3. อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอโพธารามและอำเภอบ้านโป่ง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบต่ำมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน เหมาะแก่การกสิกรรม ยกเว้นพื้นที่บางส่วนของอำเภอเมืองราชบุรีซึ่งมีสภาพแห้งแล้ง
4. อำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอวัดเพลง อยู่บริเวณตอนปลายแม่น้ำแม่กลอง ลักษณะพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีน้ำขึ้น-ลงตลอดปี เพราะอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนเข้ามาทางปากแม่น้ำแม่กลอง พื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์สูงเหมาะแก่การกสิกรรม
5. อำเภอบางแพ พื้นที่ติดต่อกับอำเภอโพธารามและอำเภอดำเนินสะดวก ลักษณะพื้นที่ส่วนหนึ่งเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนา แต่อีกส่วนหนึ่งมีลักษณะแห้งแล้ง เนื่องจากขาดลำห้วยและคลองส่งน้ำ

4. ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดราชบุรีถึงแม้ว่าจะตั้งอยู่ในทำเลที่จะได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ก็ตาม แต่เนื่องจากมีแนวเทือกเขาตะนาวศรีกั้นจึงทำให้ได้รับลมมรสุมซึ่งพัดจากมหาสมุทรอินเดียไม่เต็มที่ ในส่วนของบริเวณพื้นที่ด้านที่ติดกับแนวเทือกเขาตะนาวศรีซึ่งได้แก่เขตอำเภอ สวนผึ้งและบางส่วนของเขตอำเภोजอมบึง จึงทำให้มีปริมาณฝนตกน้อยไม่เพียงพอ กับความต้องการใช้เพื่อทำการเกษตรกรรมโดยฝนส่วนใหญ่จะ ไปตกมากในแถบลุ่มน้ำแม่กลอง แควน้อยและแควใหญ่ ซึ่งตามปกติฝนจะเริ่มตกตั้งแต่ประมาณเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม อันเรียกได้ว่าเป็นช่วงฤดู ฝน ส่วนฤดูหนาวจะเริ่มตั้งแต่ประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือน

มกราคม และสำหรับฤดูร้อนจะเริ่มตั้งแต่ประมาณเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน

สำหรับในช่วงปี 2529 ระดับอุณหภูมิตลอดปีโดยเฉลี่ยมีอากาศร้อนชื้น เมื่อเปรียบเทียบกับระดับอุณหภูมิตลอดปีในช่วงปี 2528 ส่วนปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ในช่วงปี 2529 ประมาณ 1,293.2 มม. สูงกว่าปริมาณน้ำฝนที่วัดได้ในช่วงปี 2528 ประมาณ 139.6 มม.

5. แหล่งน้ำธรรมชาติ

1. แม่น้ำแม่กลอง มีต้นกำเนิดมาจากเขตน้อย และเขตน้อยใหญ่ ไหลบรรจบกันที่จังหวัดกาญจนบุรีไหลผ่านจังหวัดราชบุรีในท้องที่อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอดำเนินสะดวก ความยาวของแม่น้ำแม่กลองช่วงที่ผ่านจังหวัดราชบุรีประมาณ 43 กิโลเมตร ระดับน้ำของแม่น้ำแม่กลองจะขึ้นสูงสุดในช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน และบางปีอาจสูงสุดอีกช่วงหนึ่งในเดือนตุลาคมหรือพฤศจิกายน ทั้งนี้เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าว แร่ปลูมน้ำแม่กลองได้รับฝนจากมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ บริเวณสองฝั่งของแม่น้ำแม่กลอง มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม ดินมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การกสิกรรม ประชาชนในจังหวัดราชบุรี ได้รับประโยชน์หลายทางจากแม่น้ำแม่กลองทั้งเพื่อการบริโภค ใช้สอย การกสิกรรม การคมนาคมและการประมงน้ำจืด

2. แม่น้ำภาษี เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่ไหลหล่อเลี้ยงพื้นที่อำเภอสวนผึ้งและบางส่วนของพื้นที่อำเภอจอมบึง ประชาชนในพื้นที่ 2 อำเภอนี้ได้รับประโยชน์จากแม่น้ำภาษีในการกสิกรรม การเลี้ยงสัตว์และการบริโภคใช้สอย เนื่องจากแม่น้ำนี้มีความคดเคี้ยวมากจึงไม่สามารถใช้เส้นทางคมนาคมได้ แม่น้ำนี้ได้รับสมณบัตรพัฒนามาจากอ่าวเบงกอล

3. คลองดำเนินสะดวกเป็นคลองที่ขุดเชื่อมระหว่างแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลองขุดขึ้นในช่วงกลางสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวราว พ.ศ. 2446 เนื่องจากขณะนั้นประเทศไทยได้เริ่มส่งข้าวเป็นสินค้าออกที่สำคัญของประเทศประจวบกับทางน้ำลำคลองในบริเวณทุ่งราบภาคกลางตอนใต้ที่ขุดไว้แต่เดิม เกิดการตื้นเขินและขาดแคลนน้ำยิ่งขึ้นทุกปีทำให้การคมนาคมไม่สะดวก (ในสมัยนั้นการคมนาคมทางน้ำเป็นเส้นทางคมนาคมหลัก) และการเพาะปลูกหัตถ์ไทรมวลงเป็นลำดับ จึงจำเป็นต้องรีบแก้ไขบำรุงทางน้ำเหล่านั้นให้ดีขึ้น จึงได้ทรงจัดตั้งกรมคลองขึ้นใน พ.ศ. 2446 เพื่อให้รับผิดชอบดำเนินการขุดคลองบนทุ่งราบภาคกลางตอนใต้ พร้อมทั้งสร้างประตูระบายน้ำขึ้นในคลองที่แม่น้ำบรรจบกัน สำหรับไว้เปิดรับน้ำในเวลาน้ำขึ้นและปิดกั้นน้ำในเวลาน้ำลง คลองที่ขุดในช่วงเวลาเดียวกับคลองดำเนิน

สะดวกได้แก่ คลองแสนแสบ คลองลำโรง คลองประเวศบุรีรมย์ เป็นต้น คลองดำเนิน สะดวกนอกจากจะเป็นประโยชน์ในการ คมนาคมตามวัตถุประสงค์เดิมของการขุดคลองนั้นขึ้นแล้ว ยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเกษตรกรรมของชาวอำเภอดำเนินสะดวก

6. แหล่งน้ำใต้ดิน

พื้นที่ของจังหวัดราชบุรี บริเวณที่มีแหล่งน้ำบาดาลที่มีน้ำคุณภาพดีและมีปริมาณมาก คือพื้นที่บริเวณด้านตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองในเขตอำเภอมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม โดยในเขตอำเภอมืองราชบุรีสามารถขุดหาน้ำบาดาลได้ในระดับความลึกประมาณ 140-180 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 24-30 แกลลอน/นาฬิกา และในส่วนที่มีปริมาณน้ำใต้ดินมากได้แก่ 170-200 ฟุต ส่วนในเขตอำเภอบ้านโป่ง สามารถขุดหาน้ำบาดาลได้ในระดับความลึกประมาณ 150-160 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 40-45 แกลลอน/นาฬิกา สำหรับในเขตอำเภอโพธาราม สามารถขุดหาน้ำบาดาลได้ในระดับความลึกประมาณ 150-200 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 40-45 แกลลอน/นาฬิกาและในส่วนที่มีปริมาณน้ำใต้ดินมากได้แก่ บริเวณตำบลหนองโพซึ่งมีปริมาณน้ำระหว่าง 100-200 แกลลอน/นาฬิกา ในระดับความลึกเฉลี่ยประมาณ 245 ฟุต

ส่วนในเขตอำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอบางแพ สามารถขุดหาน้ำจืดมีปริมาณมากได้จากชั้นน้ำลึก กล่าวคือมีระดับความลึกประมาณ 500-600 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 80-110 แกลลอน/นาฬิกา และระดับความลึกระหว่าง 340-420 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 60-140 แกลลอน/นาฬิกา ตามลำดับ

สำหรับบริเวณด้านตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองนั้น มีการขุดเจาะน้ำบาดาลมากในเขตอำเภอปากท่อ และอำเภอจอมมิ่ง โดยมีระดับความลึกเฉลี่ยประมาณ 80-140 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 10-40 แกลลอน/นาฬิกา ส่วนในเขตอำเภอสวนผึ้งและอำเภอวัดเพลงมีการขุดเจาะน้ำบาดาลน้อย โดยมีระดับความลึกประมาณ 80-120 ฟุต ปริมาณน้ำระหว่าง 5-20 แกลลอน/นาฬิกา

7. แหล่งน้ำชลประทาน

ในเขตจังหวัดราชบุรีมีแหล่งน้ำที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการชลประทาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการที่ให้ประโยชน์ทางการเกษตรกรรมและการอุปโภค

บริโภค โดยสามารถจำแนกโครงการต่าง ๆ ออกได้ดังนี้

- โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ประกอบด้วยโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาจำนวน 17 โครงการ สามารถจำแนกการดำเนินงานตามเขตอำเภอต่าง ๆ ได้ดังนี้

อำเภอ	พื้นที่ได้รับประโยชน์จากโครงการ (ไร่)	% ของพื้นที่ตั้งอำเภอ
บ้านโป่ง	180,150	73.93
โพธาราม	173,900	63.17
บางแพ	98,000	91.98
ปากท่อ	84,300	28.14
จอมบึง	7,800	1.61
วัดเพลง	23,070	86.35
เมืองราชบุรี	146,050	51.44
ดำเนินสะดวก	108,600	78.28
สวนผึ้ง	—	—

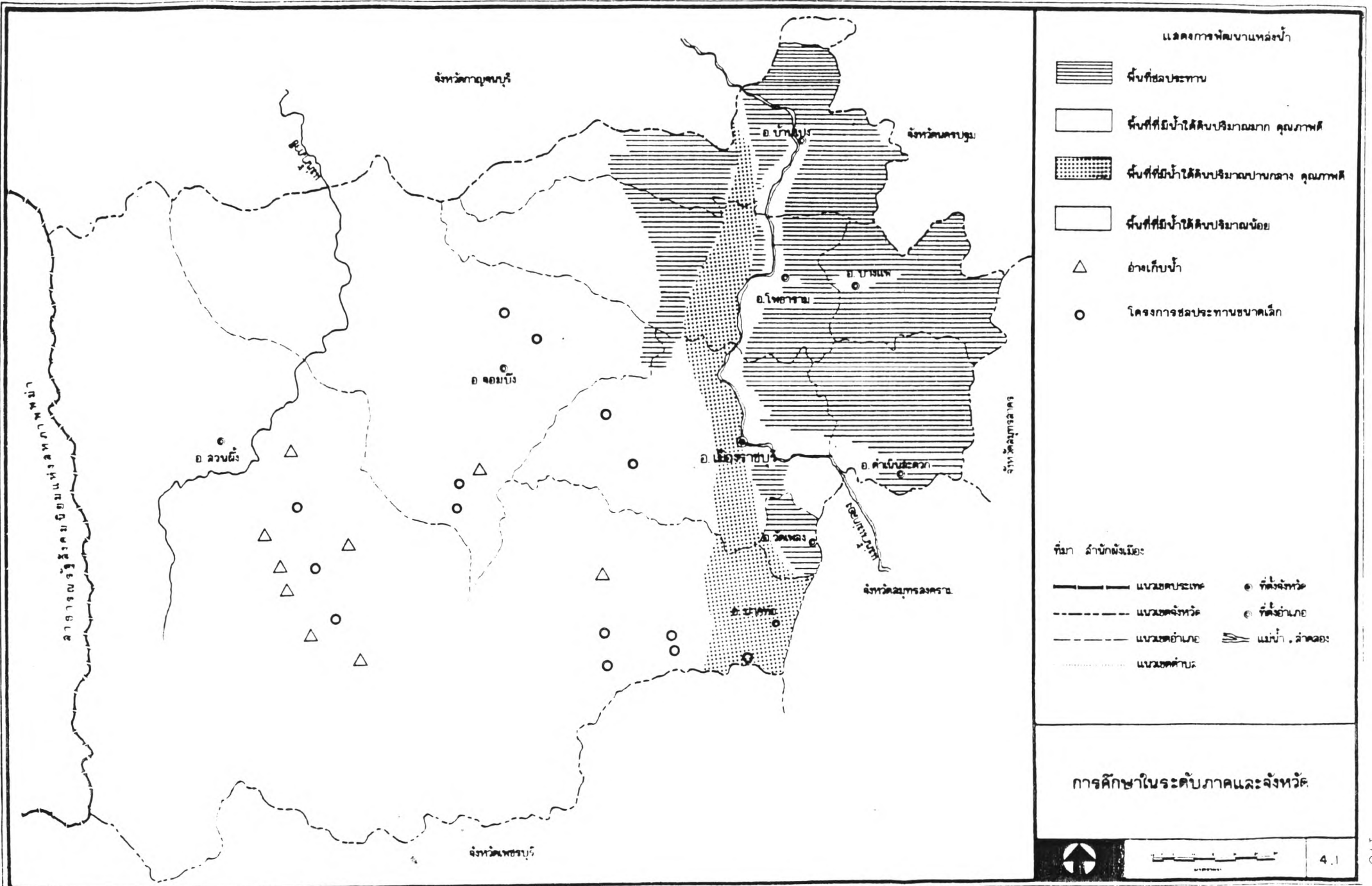
ที่มา : กรมชลประทาน

- โครงการชลประทานขนาดกลาง ประกอบด้วยโครงการเขื่อนเก็บกักน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภครวม 3 โครงการ ครอบคลุมอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง ซึ่งเป็นโครงการในพระราชดำริ

- โครงการชลประทานขนาดเล็ก ประกอบด้วยโครงการประเพณี ฝายทดน้ำจำนวน 10 โครงการ และโครงการประเพณีอ่างเก็บน้ำจำนวน 13 โครงการ อยู่ในเขตอำเภอปากท่อ จอมบึงและสวนผึ้ง

8. ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ป่าไม้ทั้งสิ้นประมาณ 2,730.64 ตารางกิโลเมตร หรือ

ประมาณร้อยละ 53.23 ของพื้นที่ทั้งหมด ลักษณะป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าโบราณประกอบด้วย ไม้ยาง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้ประดู่และ ไม้เบญจพรรณ ในจำนวนพื้นที่ป่าไม้ทั้งหมดแบ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 6 ป่า รวมพื้นที่ประมาณ 300.64 ตารางกิโลเมตรป่าสงวนแห่งชาติ 6 ป่าคือ

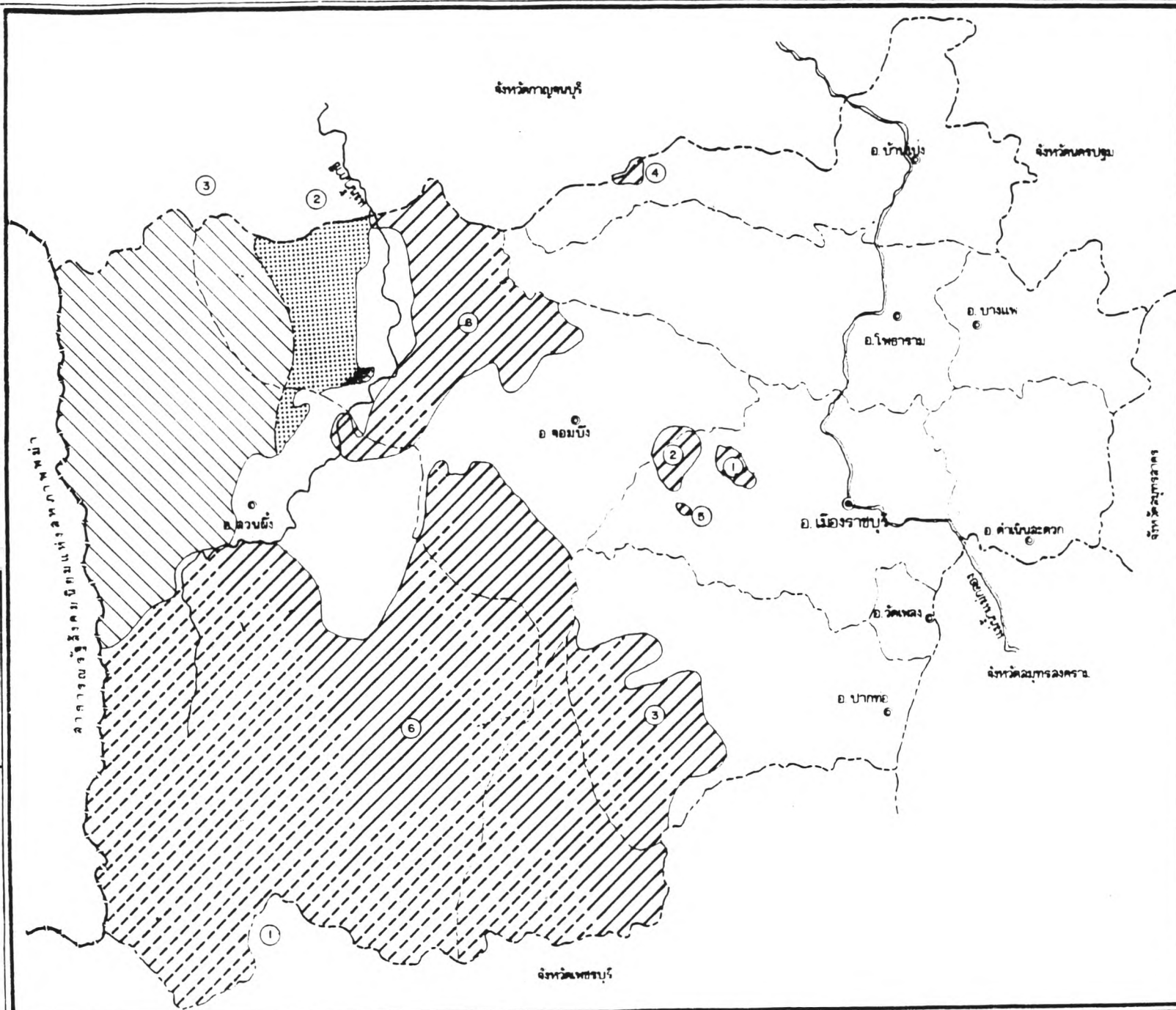
ลำดับที่	ชื่อป่า	ที่ตั้ง (อำเภอ)	เนื้อที่ (ตร.กม.)
1	ป่ายาง ด่านทับตะโก	จอมบึง	115.00
2	ป่าเขากรวด เขาพลอง	เมืองราชบุรี	7.66
3	ป่าเขาบิน	เมืองราชบุรีและจอมบึง	34.00
4	ป่าพญาภูซามซ้อน	ปากท่อ	140.25
5	ป่าชำสาม	บ้านโป่ง	3.49
6	ป่าหนองกลางเนิน	เมืองราชบุรี	0.24

ป่าสงวนแห่งชาติ ป่ายางด่านทับตะโก ป่าชำสาม เป็นป่าที่ขณะนี้ได้รับการปฏิรูปที่ดินโดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดราชบุรี เฉพาะป่ายางด่านทับตะโกได้เริ่มเข้าไปทำการสำรวจ และดำเนินการตั้งแต่ปี 2521 และเริ่มให้เกษตรกรเข้าไปทำกินตั้งแต่ปี 2522

นอกจากป่าสงวนแห่งชาติแล้ว ยังมีป่าเตรียมการและป่าโครงการอีก ป่าเตรียมการสงวนอยู่ในบริเวณฝั่งซ้ายของลำน้ำภาชี เขตอำเภอสวนผึ้งและอำเภอจอมบึง และพื้นที่บางส่วนของอำเภอปากท่อ รวมเนื้อที่ประมาณ 2,430.00 ตารางกิโลเมตร

สำหรับป่าโครงการทำมี มีทั้งสิ้นรวม 4 โครงการ ดังนี้คือ

1. ป่าโครงการไร่กระยาเลย จอมบึง (รบ.1) พื้นที่อำเภอสวนผึ้งเนื้อที่ 656.88 ตารางกิโลเมตร ปัจจุบันประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า แม่น้ำภาชี อำเภอสวนผึ้ง เป็นบางส่วนมีเนื้อที่ 489.31 ตารางกิโลเมตร คงเหลือเนื้อที่ป่าโครงการ (รบ.1) เพียง 167.57 ตารางกิโลเมตร

พื้นที่อนุรักษ์สภาพแวดล้อม

- เขตป่าสงวนแห่งชาติ
- ① ป่าสงวนแห่งชาติป่ากวาด - เขาคดอง
- ② ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาบิน
- ③ ป่าสงวนแห่งชาติป่าเขาสูง - พุฒามเขื่อน
- ④ ป่าสงวนแห่งชาติป่าช้าสาม
- ⑤ ป่าสงวนแห่งชาติป่าหนองกลางเนิน
- ⑥ ป่าสงวนแห่งชาติป่าฝ้ายแม่ป่าภาษี

- เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ป่าภาษี
- เขตสงวนไว้เพื่อการศึกษาทหาร
- เขตภูเขาที่ลาดชันมาก

ที่มา : สำนักงานป่าไม้จังหวัดราชบุรี

- แนวเขตประเทศ
- แนวเขตจังหวัด
- แนวเขตอำเภอ
- แนวเขตตำบล
- ที่ตั้งจังหวัด
- ที่ตั้งอำเภอ
- แม่น้ำ , ลำคลอง

การศึกษาในระดับภาคและจังหวัด

2. ป่าโครงการไม้กระยาเลย พู่ยาง พุสามก้อน (รบ.2) เป็นป่าโครงการรถไฟอยู่ในท้องที่ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ เนื้อที่ 638.35 ตารางกิโลเมตร

3. ป่าโครงการไม้พินเพื่อการอุตสาหกรรม เขาหลวง-เขาพะเนียง (รบ.3) อยู่ในเขตตำบลคำตันทับตะโก ตำบลสเบ็กไพรและตำบลรางบัว อำเภอจอมบึงและอยู่ในท้องที่ตำบลทุ่งหลวง อำเภอปากท่อ มีเนื้อที่ 455 ตารางกิโลเมตร

4. ป่าโครงการเพื่อใช้สอยแบบเอนกประสงค์ ท้องที่อำเภอปากท่อมมีเนื้อที่ 130.96 ตารางกิโลเมตร

ในปัจจุบันป่าโครงการทั้งหมดได้ประกาศเป็นป่าปิดการทำไม้ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2522

9. ทรัพยากรแร่ธาตุ

จังหวัดราชบุรีมีแร่สำคัญหลายชนิดส่วนใหญ่มีอยู่ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งแถบเทือกเขาตะนาวศรี อำเภอปากท่อและอำเภอเมืองราชบุรี ชนิดแร่ที่สำคัญได้แก่ แร่ดีบุก แร่พลูอิไรท์ แร่เฟลสปาร์ แร่ควอทซ์ แร่ฟอสเฟต

นอกจากนี้ยังมีแร่ธาตุ หิน และดินที่มีค่าอีกมาก เช่น

ทราย มีอยู่ทั่วไปในลำน้ำแม่กลองแถบท้องที่อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม

หิน มีมากที่เขาถ้ำพระ เขาอีซาน เขากลองอำเภอปากท่อ เขาภู อำเภอเมืองราชบุรี และตำบลเขาหลวง อำเภอบ้านโป่ง

ดินลูกรัง มีมากที่บริเวณเขากรวต และบ้านหนองกระทุ่ม อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลเขาชะงุ้ม ตำบลธรรมเสน อำเภอโพธาราม และตำบลเขาหลวง อำเภอบ้านโป่ง

ดินเหนียว มีมากที่ตำบลหลุมดิน อำเภอเมืองราชบุรี ใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญในการปั้นโอ่ง และผลิตภัณฑ์ดินเผาประเภทต่าง ๆ

ทรัพยากรธรรมชาติชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วนี้ก่อให้เกิดอุตสาหกรรมขึ้นมากมายหลายประเภทเช่น อุตสาหกรรมเหมืองแร่ เรืออุตสาหกรรม กิจการไม้และเย็บหิน โรงงานเครื่องเคลือบดินเผา เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ทำรายได้ให้แก่จังหวัดเป็นจำนวนมากทุกปี

10. การคมนาคมขนส่ง

การคมนาคมขนส่งในจังหวัดราชบุรีและกับจังหวัดใกล้เคียงสามารถทำการติดต่อได้ 2 ทาง คือ ทางบกและทางน้ำ

ก. การคมนาคมทางบก ติดต่อได้ทั้งทางรถยนต์และรถไฟ ทางรถยนต์มีเส้นทางที่สำคัญ คือ

เส้นทางติดต่อระหว่างจังหวัด

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 ถนนเพชรเกษม (กิ่งสายเก่าและสายใหม่) ตัดผ่านท้องที่อำเภอบ้านโป่ง โพธาราม บางแพ เมืองราชบุรี และปากท่อไปยังจังหวัดเพชรบุรี ระยะทางจากกรุงเทพฯ ถึงตัวเมืองราชบุรี ประมาณ 101 กิโลเมตร ใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับจังหวัดในภาคกลางและภาคใต้

2. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 25 (สายธนบุรี-ปากท่อ) ถนนสายนี้แยกจากถนนเพชรเกษมที่ตำบลวังมะนาว อำเภอบางแพ ใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม สุพรรณบุรีและกรุงเทพมหานคร

3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323 (สายบ้านโป่ง-กาญจนบุรี) แยกจากถนนเพชรเกษมที่ ก.ม. 66 อำเภอบ้านโป่ง ใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

4. ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 325 (สายบางแพ-สมุทรสงคราม) แยกจากถนนเพชรเกษมที่ ก.ม. 83 ผ่านอำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวกและต่อไปถึงจังหวัดสมุทรสงคราม ระยะทางจากแยกเพชรเกษมไปจนถึงอำเภอดำเนินสะดวกประมาณ 24 กิโลเมตร

เส้นทางติดต่อภายในจังหวัด คือ

1. ทางหลวงจังหวัดสายราชบุรี-จอมบึงระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร
2. ทางหลวงจังหวัดสายราชบุรี-วัดเพลง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร
3. ทางหลวงจังหวัดสายเขาสูง-เบิกไพร-บ้านโป่ง ระยะทางประมาณ 46 กิโลเมตร
4. ทางหลวงจังหวัดต่อจากอำเภอจอมบึง ผ่านชัยป่าหวาย บ้านบ่อถึง ผาปกค้าวระยะทางประมาณ 57 กิโลเมตรและทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3313 จาก อำเภอจอมบึงผ่านชัยป่าหวายถึงโป่งกระหิง ระยะทางประมาณ 50 กิโลเมตร ใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับอำเภอลวนพียง

สำหรับเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอกับตำบลและหมู่บ้าน ส่วนใหญ่เป็นถนนซึ่งก่อสร้างด้วยการพัฒนาของจังหวัด มีสภาพเป็นถนนลูกรัง การคมนาคมในฤดูฝนจึงไม่ค่อยสะดวก เพราะถนนชำรุดเสียหาย ในบางปีเกิดความเสียหายมากจนทำให้การขนส่งพืชไร่ออกจากแหล่งผลิตต้องหยุดชะงัก เกิดความเสียหายแก่เศรษฐกิจของจังหวัด เป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเขตอำเภอตวันผึ่งและ อำเภอจอมบึง ซึ่งเป็นแหล่งปลูกพืชไร่ที่สำคัญ

ข. การคมนาคมโดยรถไฟ

จังหวัดราชบุรี มีทางรถไฟสายใต้ผ่านอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอบางกอก โดยมีเส้นทางรถไฟแยกไปจังหวัดกาญจนบุรี แยกไปจังหวัดสุพรรณบุรีที่ชุมทางหนองปลาดุก อำเภอบ้านโป่ง

ค. การคมนาคมทางน้ำ

ด้วยในเขตจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่านมาจากจังหวัดกาญจนบุรีผ่านอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอดำเนินสะดวก จึงสามารถใช้แม่น้ำแม่กลองเป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งสินค้าได้ทั้งระหว่างในเขตอำเภอต่าง ๆ และกับจังหวัดใกล้เคียง ซึ่งแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน และนอกจากจังหวัดราชบุรีจะสามารถเดินทางขนส่งสินค้าตามลำน้ำแม่กลองได้แล้ว ยังสามารถใช้ คู คลองต่าง ๆ ที่มีอยู่มากโดยเฉพาะในเขตอำเภอดำเนินสะดวก ซึ่งอาศัยการคมนาคมทางน้ำเป็น

ตารางที่ 4.2 แสดงการขนส่งผู้โดยสารและสินค้าทางรถไฟของจังหวัดราชบุรี ปีงบประมาณ 2530

สถานี	จำนวนผู้โดยสาร (คน)	ปริมาณการขนส่งสินค้า	
		ขึ้น (ตัน)	ลง (ตัน)
บ้านโป่ง	128,144	9,790.3	72.5
โนธาราม	65,174	10,945.0	290.0
ราชบุรี	149,830	2,712.5	136.0
ปากท่อ	38,888	503.0	—

ที่มา : กองการตลาด ฝ่ายการพาณิชย์ การรถไฟแห่งประเทศไทย

เส้นทางคมนาคมหลัก ตั้งแต่สมัยที่การคมนาคมทางบกยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งจนถึงปัจจุบันนี้การคมนาคมทางน้ำยังนับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อชาวอำเภอดำเนินสะดวก และสำหรับการคมนาคมขนส่งสินค้าจากคลองดำเนินสะดวกนั้นยังมีเส้นทางผ่านอำเภอบ้านแพ้วออกไปยังแม่น้ำท่าจีน ซึ่งสามารถใช้เป็นเส้นทางขนส่งสินค้าไปสู่ตลาดกรุงเทพฯ ได้ทางหนึ่งด้วย

11. ลักษณะทางธรณีวิทยา

ก. ธรณีวิทยาทั่วไป

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคตะวันตก ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเป็นภูเขาสูงและจะค่อย ๆ ลาดต่ำลงไปทางทิศตะวันออก ทางธรณีวิทยาของจังหวัดราชบุรีนั้นจะแบ่งออกเป็นตอน ๆ ได้ดังนี้

บริเวณที่ราบทางทิศตะวันออกของจังหวัด เกิดจากการทับถมของตะกอน ซึ่งน้ำทะเล น้ำกร่อยและน้ำจืด พัฒนามาทับถมในยุค Quaternary

บริเวณตอนกลางของจังหวัดราชบุรีตามแนวเหนือใต้โดยประมาณ ส่วนมาก

เป็นหินแปรและหินตะกอน ซึ่งเกิดขึ้นในยุค Carboniferous, Devonian และ Silurian หินเหล่านี้จัดอยู่ใน Tanaosi group ซึ่งมีอยู่ 2 formation คือ Kang Krachan formation ประกอบด้วยหิน shale, sandstone, quartzite, slate, granite และ graywacke ส่วนหินปูน (limestone) จะพบเป็นจุด ๆ Kanchanaburi formation ประกอบด้วยหิน shale, phyllite, sandstone และ quartzite นอกจากนี้ยังพบหินแปรและหินตะกอนที่เกิดขึ้นในยุค Carboniferous และ Permian ซึ่งจัดอยู่ใน Ratburi group และอยู่ใน Ratburi formation ประกอบด้วยหินปูน (limestone) เป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ยังมีหิน shale และ sandstone

บริเวณทางทิศตะวันตกของจังหวัดราชบุรี เป็นที่สูง และเป็นเทือกเขาสูงประกอบด้วยหิน 2 จำพวกพวกที่ 1 เป็นหินแปรและหินตะกอนซึ่งเกิดขึ้นในยุค Carboniferous, Devonian และ Silurian หินเหล่านี้จัดอยู่ใน Tanaosi group ซึ่งอยู่ใน Kang Krachan formation ประกอบด้วย shale, sandstone, quartzite, slate, granite, gray wacke และหินปูน พวกที่ 2 เป็นหินอัคนี ซึ่งเกิดขึ้นในยุค Cretaceous ประกอบด้วยหิน granite และ granodiorite เมื่อหินพวกนี้ผุพังสลายตัว (weathered) มักจะพบแร่ดีบุก ซึ่งเป็นแร่ที่สำคัญทางเศรษฐกิจ

ข. ธรณีสัณฐานและวัตถุต้นกำเนิดดิน

สภาพทางธรณีสัณฐานของจังหวัดราชบุรี สามารถแบ่งออกได้ตามชนิดของ Land form และชนิดของวัตถุต้นกำเนิดดิน ดังนี้

1. สันทรายเก่า (old sand dunes) มีเนื้อที่ประมาณ 4.58 ตารางกิโลเมตร (2,861 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 0.09 ของพื้นที่จังหวัด เกิดขึ้นเนื่องจากการกระทำของคลื่นหรือกระแสน้ำทะเลพัดพาทรายไปทับถมไว้ตามริมฝั่งในอดีต ทำให้เกิดเป็นสันทรายแคบ ๆ ชนากับริมฝั่งทะเลแต่อยู่ห่างจากฝั่งทะเลในปัจจุบันหลายกิโลเมตร เกิดอยู่เป็นแนวเหนือใต้ ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดในอำเภอปากท่อ จากการสำรวจพบว่าลักษณะทางธรณีวิทยาของพื้นที่บริเวณนี้เคยเป็นทะเลเก่า

2. ที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึง (active tidal flats) มีเนื้อที่ประมาณ 9.35 ตารางกิโลเมตร (5,846 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 0.18 ของพื้นที่จังหวัด สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบต่ำ อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1 เมตร น้ำทะเลขึ้นลงอยู่เสมอ

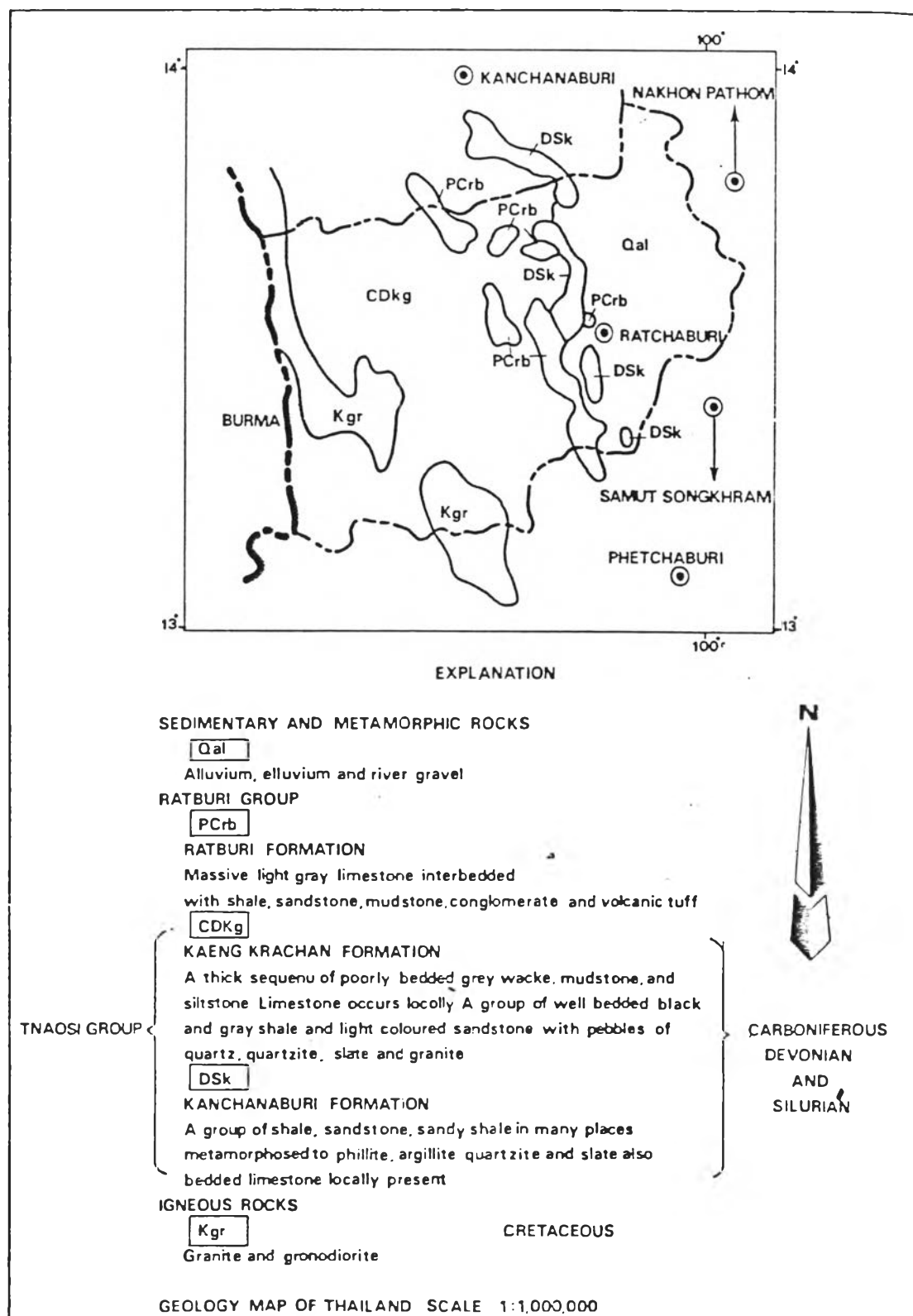
บริเวณนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนจากน้ำทะเลและน้ำกร่อยที่มีอายุน้อย ตะกอนเหล่านี้จะมีขนาดเล็ก ซึ่งจะให้เนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือทรายแป้ง มีปริมาณเกลือสูงและมักจะเป็นเปลือกหอยในดินชั้นล่างด้วย พื้นที่บริเวณนี้พบในบริเวณตอนปลายของแม่น้ำแม่กลอง ซึ่งอยู่ในบางส่วนของอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอดำเนินสะดวกและอำเภอวัดเพลง

3. ที่ราบลุ่มน้ำเค็มขึ้นถึง (former tidal flats) มีเนื้อที่ประมาณ 478.14 ตารางกิโลเมตร (298,761 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 9.31 ของพื้นที่จังหวัด สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำทะเลเค็มขึ้นถึงมาก่อน อยู่ถัดจากที่ราบลุ่มน้ำทะเลขึ้นถึงไปทางทิศตะวันตก สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 3 เมตร เกิดจากการทับถมของตะกอนจากน้ำทะเลและน้ำกร่อยที่มีอายุมาก วัตถุที่ถูกพัดพามาทับถมส่วนใหญ่จะมีเนื้อละเอียด มีเนื้อดินเป็นดินเหนียวหรือดินร่วนเหนียว สีเทาเข้ม และปฏิกิริยาของดินจะเป็นต่าง บางแห่งเป็นสภาพทางธรณีสัณฐานเช่นนี้ วัตถุที่ถูกพัดพามาทับถมจะมีลักษณะแตกต่างออกไปเช่น วัตถุชั้นบนจะมีเนื้อดินเป็นดินเหนียวสีดำ ลึกลงไปจะพบผลึกของแรยิปซัม (gypsum) ซึ่งเข้าใจว่าเกิดจากสารพวกซัลเฟต (sulfates) กับพวกแคลเซียมคาร์บอเนต (calcium carbonates) ในดินหรือส่วนที่ละลายมากับน้ำทำปฏิกิริยากันตกตะกอนเป็นแรยิปซัม บางแห่งวัตถุต้นกำเนิดดินจะทำให้ดินมีปฏิกิริยาเป็นกรดจัด หรือมีธาตุกำมะถันเป็นองค์ประกอบสูง บริเวณที่ราบลุ่มน้ำเค็มขึ้นถึงนี้พบในบริเวณที่ราบทางทิศตะวันออกของจังหวัด อยู่ในเขตอำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอวัดเพลงและบางส่วนของอำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอปากท่อ

4. ที่ราบน้ำท่วมถึง (flood plains) มีเนื้อที่ประมาณ 466.99 ตารางกิโลเมตร (291,878 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 9.09 ของพื้นที่จังหวัด สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มอยู่สองฟากฝั่งตอนบนของแม่น้ำแม่กลอง เกิดจากการทับถมของตะกอนที่มีอายุน้อยจากแม่น้ำแม่กลอง วัตถุที่ถูกพัดพามาทับถมมีหลายขนาดทำให้เกิดเนื้อดินหลายชนิดตั้งแต่ดินร่วนปนทรายจนถึงดินเหนียว ดินส่วนใหญ่จะมีปฏิกิริยาเป็นต่าง พื้นที่บริเวณนี้พบในบริเวณอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม และอำเภอเมืองราชบุรี

5. ลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ (low terraces) มีเนื้อที่ประมาณ 766.98 ตารางกิโลเมตร (479,456 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 14.94 ของพื้นที่จังหวัด สภาพพื้นที่บริเวณนี้เป็นภูมิประเทศที่เหลื่อมล้ำของพื้นที่ที่เคยเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงมาก่อน ซึ่งถูกกัดกร่อนและทับถมโดยลำน้ำในอดีตหลังจากที่ทางน้ำได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเดินหรือเปลี่ยนระดับไปจากเดิม บริเวณพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่มีสภาพราบเรียบหรือค่อนข้างราบเรียบ บริเวณที่เป็นที่ลุ่มวัตถุที่ถูกพัดพามาทับถมมีอายุค่อนข้างเก่าและมีหลายขนาดมีเนื้อดินตั้งแต่ดินเหนียว

รูปที่ 4.3 แสดงธรณีวิทยาของจังหวัดราชบุรี

จนถึงดินร่วนปนทราย ปฏิกริยาของดินไม่แน่นอน ส่วนบริเวณที่เป็นที่ตอมนั้นเกิดจากการทับถมของตะกอนที่มีอายุค่อนข้างเก่าและตะกอนเก่า บริเวณที่เกิดจากตะกอนที่มีอายุค่อนข้างเก่านั้นส่วนใหญ่มีขนาดค่อนข้างละเอียดมีเนื้อดินเป็นดินร่วนหรือดินร่วนปนดินเหนียว ปฏิกริยาของดินส่วนใหญ่เป็นกลางหรือเป็นด่างเล็กน้อย ส่วนบริเวณที่เกิดจากการทับถมของตะกอน เก่านั้นมีขนาดค่อนข้างหยาบ มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย ถึงดินร่วนเหนียวปนทราย ปฏิกริยาของดินส่วนใหญ่จะเป็นกรด ดินบริเวณนี้อยู่ถัดจากที่ราบน้ำท่วมถึงขึ้นไปทางทิศตะวันตก อยู่ในบริเวณทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของอำเภอบ้านโป่ง ทางทิศตะวันออกของอำเภอยางชุมน้อย และทางทิศตะวันตกของอำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอปากท่อ

6. ลานตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (middle and high terraces) มีเนื้อที่ประมาณ 546.53 ตารางกิโลเมตร (341,585 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 10.65 ของพื้นที่จังหวัด สภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่ เป็นลูกคลื่นลอนลาดเกิดจากการทับถมของตะกอนจากลำน้ำเก่า มีขนาดค่อนข้างหยาบ มีเนื้อดินเป็นดินร่วนปนทราย จนถึงดินร่วนเหนียวปนทราย ปฏิกริยาของดินส่วนใหญ่เป็นกรด บริเวณนี้อยู่ถัดจากลานตะพักลำน้ำระดับต่ำขึ้นไปทางทิศตะวันตกของจังหวัดจนถึงบริเวณพื้นที่เหลือค้างจากการกัดกร่อน

7. พื้นผิวที่เหลือค้างจากการกัดกร่อนและที่ลาดเชิงเขา (erosion surfaces and foot hill slopes) มีเนื้อที่ประมาณ 1,167.18 ตารางกิโลเมตร (729,877 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 22.77 ของพื้นที่จังหวัด บริเวณพื้นที่ดังกล่าวนี้ เกิดจากการสลายตัวของหินที่อยู่กับที่หรือเคลื่อนที่ลงไปต่ำตามแรงดึงดูดของโลกเป็นระยะทางไม่ไกลนัก หลังจากนั้นได้ถูกน้ำกัดกร่อนมาเป็นเวลาช้านาน จนกระทั่งเหลือให้เห็นสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดหรือลอนชัน ลักษณะพื้นที่ประเภทนี้ถ้าดูผิวเผินจะมีลักษณะใกล้เคียงกับลานตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง หากแต่ต่างกันในเรื่องของการเกิด วัตถุที่เหลือค้างจากการสลายตัวของหินมีขนาดแตกต่างกันมาก และมีผลให้เนื้อดินและปฏิกริยาของดินแตกต่างกันออกไป เช่นพื้นที่ที่เหลือค้างจากการกัดกร่อนในบริเวณที่มีหินแกรนิตจะมีผลให้ได้เนื้อดินหยาบ มีเนื้อดินเป็นทรายจัดและปฏิกริยาของดินเป็นกรด ส่วนบริเวณที่เกิดจากหินดินดานปนหินปูนดินจะมีเนื้อละเอียด มีเนื้อดินเป็นดินร่วนเหนียวถึงดินเหนียว ปฏิกริยาของดินจะเป็นด่าง

8. เขาและภูเขา (hills and mountains) เขา (hills) เป็นลักษณะภูมิประเทศที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 30 และมีระดับสูงชันจากบริเวณรอบ ๆ ประมาณตั้งแต่ 150-600 เมตร ส่วนภูเขา (mountains) เป็นลักษณะภูมิประเทศที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 30 และมีระดับสูงชันจากบริเวณรอบ ๆ ตั้งแต่ 600 เมตรขึ้นไป

ภูมิประเทศที่เป็นเขาและภูเขานี้มีประมาณ 1,669.67 ตารางกิโลเมตร (1,043,553 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 32.52 ของพื้นที่จังหวัด บริเวณตอนกลางค่อนข้างไปทางทิศตะวันตกของ จังหวัดราชบุรีก็ตามแนวเหนือใต้ จะพบเขาหินปูน หินดินดาน หินไนล์ หินทรายเป็นส่วนใหญ่ และอาจจะพบหินแกรนิตปะปนอยู่บ้าง ส่วนบริเวณที่เป็นภูเขานั้นมีจำนวนมากมายสลับซับซ้อนคลุม พื้นที่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาตะนาวศรี และเป็นเส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยสังคมนิยมแห่งสหภาพมา ภูเขา ส่วนใหญ่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่จะเป็นหินแกรนิต อาจจะพบหินดินดานปะปนอยู่เล็กน้อย

ตั้งนดินที่พบในจังหวัดราชบุรีจึงมีหลายชนิด ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับวัตถุดิบ กำเนิดดิน สภาพพื้นที่และอายุของดิน ความแตกต่างของดินและสภาพพื้นที่ทำให้เกิดความแตกต่างกันในด้านการใช้ประโยชน์ของที่ดิน ความเหมาะสมของที่ดิน ในการใช้ประโยชน์สำหรับการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ พอสรุปได้ดังนี้

จากการจำแนกความเหมาะสมของดินพอจะกล่าวสรุปได้ว่า ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำนาข้าวและพืชที่ต้องการน้ำมาก (P-I และ P-II) มีประมาณร้อยละ 21.64 ของพื้นที่จังหวัด ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับพืชไร่และพืชผักที่ทำการค้า (N-I และ N-II) มีประมาณร้อยละ 6.25 ของพื้นที่จังหวัด ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับทุ่งหญ้าถาวรและการเลี้ยงปศุสัตว์ (L-I และ L-II) มีประมาณร้อยละ 41.74 ของพื้นที่จังหวัด ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับผลไม้รวมทั้งการทำป่าไม้เศรษฐกิจ (T-I และ T-II) มีประมาณร้อยละ 7.26 ของพื้นที่จังหวัด หลังจากการปรับปรุง แก้ไขข้อจำกัดการใช้ประโยชน์ที่ดินแล้ว ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำนาจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 6.79 ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับพืชไร่และพืชผักที่ทำการค้าจะเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 17.29 ที่ดินที่เหมาะสมสำหรับการทำทุ่งหญ้าถาวรและการเลี้ยงปศุสัตว์ จะเพิ่มขึ้นอีกประมาณร้อยละ 24.37

จากข้อมูลจะพบว่า จังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ทำการเกษตรประเภทพืช ไร่สูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ พื้นที่นา ส่วนพื้นที่ปลูกพืชผักน้อยที่สุด แต่เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงพบว่า พื้นที่ปลูกพืชผักมีการเปลี่ยนแปลง ในทางเพิ่มพื้นที่ปลูกสูงที่สุดในภาค รองลงมาคือ พื้นที่ปลูกพืช ไร่และ ไม้ผล- ไม้ยืนต้นตามลำดับ ส่วนพื้นที่นากลับมีการเปลี่ยนแปลงที่ถดถอยลง ทั้งนี้จากการ ที่พื้นที่ทำการเกษตร บางประเภทเพิ่มสูงขึ้นและบางประเภทย่ำต่ำลง อาจมีเหตุมาจาก เหตุผลทางด้าน การตลาด การปรับปรุงแก้ไขการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมขึ้นและการบุกกรุก พื้นที่ป่า ไร่ เพื่อทำกินในระยะหลังของการขยายตัวของชุมชนของประชากรภาคตะวันตกดังที่กล่าว มาแล้วในบทก่อน

ตารางที่ 4.3 เปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินจังหวัดราชบุรี

ประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	พื้นที่ (ไร่)		การเปลี่ยนแปลง	% การเปลี่ยนแปลงจากเดิม
	พ.ศ. 2525	พ.ศ. 2529		
ที่นา	837,313	537,200	-300,113	-35.84
พืชไร่	346,250	831,998	485,748	140.29
ไม้ผล- ไม้ยืนต้น	64,937	135,790	70,853	109.11
พืชผัก	20,625	65,196	44,571	216.10
ไม้ดอก- ไม้ประดับ	—	—	—	—

ที่มา : ศูนย์สถิติการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

ตารางที่ 4.4 แสดงสถิติการปลูกพืชเศรษฐกิจ ปี 2528/2529 ของจังหวัดราชบุรี

อำเภอ	พื้นที่ประกอบการเกษตร (ไร่)					รวม
	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผล- ไม้ยืนต้น	พืชผัก	ไม้ดอก- ไม้ประดับ	
เมืองราชบุรี	110,291	19,057	14,030	6,675	—	150,053 (52.85)
บางแพ	89,192	2,149	1,311	1,003	—	93,655 (87.90)
บ้านโป่ง	48,568	25,826	28,789	678	—	103,861 (42.62)
จอมบึง	58,850	230,306	7,643	5,682	—	302,481 (62.37)
						302,481 (76.80)

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ประกอบการเกษตร (ไร่)					รวม
	ที่นา	พืชไร่	ไม้ผล-ไม้ยืนต้น	พืชผัก	ไม้ดอก-ไม้ประดับ	
ดำเนินสะดวก	26,613	1,011	45,720	33,200	-	106,544 (45.83)
ปากท่อ	89,726	36,768	6,128	4,670	-	137,292 (74.37)
โพธาราม	105,131	84,289	11,084	4,224	-	204,728 (68.82)
วัดเพลง	8,491	-	6,291	3,603	-	18,385 (38.80)
สวนผึ้ง	338	432,592	14,794	5,461	-	453,185

ที่มา : สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี

หมายเหตุ : ในเครื่องหมาย (....) หมายถึงร้อยละของพื้นที่อำเภอ

จากข้อมูลจะพบว่า พื้นที่ประกอบการเกษตรประเภทที่นั้นจะอยู่ในพื้นที่อำเภอเมืองราชบุรีสูงสุด พืชไร่จะอยู่ในอำเภอสวนผึ้งสูงสุด ส่วนไม้ผล-ไม้ยืนต้นและพืชผัก จะอยู่ในอำเภอ ดำเนินสะดวกสูงสุด และเมื่อพิจารณาทางด้านการใช้พื้นที่ให้ได้ประโยชน์ทางการเกษตรที่สุดนั้นจะพบว่า อำเภอบางแพเป็นอำเภอที่สามารถนำพื้นที่มา ใช้ประโยชน์ได้สูงสุดคือร้อยละ 87.90 ของพื้นที่อำเภอ รองลงมาคือ อำเภอดำเนินสะดวกและโพธารามเท่ากับร้อยละ 76.80 และ 74.37 ของพื้นที่อำเภอ ตามลำดับ

ปัญหาเกี่ยวกับดินและข้อเสนอแนะ

1. ทางกายภาพ

ดินที่อยู่ในบริเวณที่ลุ่ม ส่วนใหญ่เป็นดินเหนียวจะมีเนื้อดินละเอียดและจับตัวกันแน่น ไม่ค่อยมีช่องว่างระหว่างเม็ดดิน ทำให้การถ่ายเทของน้ำและอากาศเป็นไปได้โดยยาก รากพืชไม่สามารถที่จะหยั่งลึกลงไปในดินได้สะดวก เวลาเปียกดินจะอ่อนนุ่มและเหนียว แต่เวลาแห้งจะแข็งยากต่อการเตรียมดิน คุณสมบัติทางกายภาพของดินแบบนี้ไม่ค่อยมีปัญหาในการปลูกข้าว แต่การปลูกพืชไร่ในฤดูแล้งนั้นจำเป็นต้องปรับปรุงเรื่องการระบายน้ำให้ดีขึ้น และปรับปรุงความร่วนซุยของดินเพื่อสะดวกในการเตรียมดินและช่วยให้รากพืชหยั่งลึกลงไปในดินได้ง่ายขึ้น การปรับปรุงเนื้อดินให้ร่วนซุย ทำได้โดยการเพิ่มอินทรีย์วัตถุลงไปในดิน เช่นปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น ซึ่งปุ๋ยเหล่านี้นอกจากจะช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้นแล้ว ยังช่วยเพิ่มปริมาณธาตุอาหารให้แก่พืชอีกด้วย

ดินที่อยู่ในบริเวณที่ดิน ส่วนใหญ่จะมีเนื้อดินหยาบดินไม่ค่อยจับตัวกัน และมีปริมาณอินทรีย์วัตถุต่ำ หน้าดินมักจะแห้งมาก ถ้าหากมีการใส่ปุ๋ยอินทรีย์ลงไปในดินจะช่วยให้นดินมีการจับตัวกันดีขึ้น นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มปริมาณธาตุอาหารพืชบางชนิดให้สูงขึ้นและยังช่วยลดการระเหยของน้ำจากผิวดินอีกด้วย

2. ทางเคมี

ดินเปรี้ยว ดินเปรี้ยวที่อยู่ในบริเวณที่ลุ่มเกิดจากการทับถมของตะกอนจากน้ำกร่อย พบบนที่ลุ่มราบน้ำทะเลท่วมถึง ดินเหล่านี้ได้แก่ ดินชุดบางเช่น อลูธยา overwash phase ริงสิต high phase เสนา และดินชุดท่าขวาง มีบางส่วนพบบนที่ราบน้ำท่วมถึง และตะกอนน้ำระดับต่ำ ซึ่งเกิดจากการทับถมของตะกอนใหม่จนถึงค่อนข้างเก่าได้แก่ ดินชุดบางปะอิน ปากท่อ นครพนม และ brownish mottled variant ดินเปรี้ยวเหล่านี้ส่วนใหญ่จะไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการปลูกข้าวและพืชทั่ว ๆ ไป ยกเว้นดินที่อยู่ในชุด เสนา ริงสิต high phase ซึ่งเป็นดินเปรี้ยวมาก ค่าของความเป็นกรดเป็นด่างประมาณ 4.0 ดินที่เปรี้ยวมาก จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในด้านการเกษตร เช่น ทำให้ปริมาณธาตุอาหารพืชที่สำคัญคือ ฟอสฟอรัส และโบรอน จะเปลี่ยนรูปเป็นสารประกอบที่ไม่ละลายน้ำ ทำให้มีปริมาณธาตุอาหารที่เป็นประโยชน์ต่อพืชต่ำ สารประกอบของเหล็ก แมงกานีส อลูมิเนียม จะละลายอยู่ในดินมากจนถึงระดับที่เป็นพิษแก่พืชได้ นอกจากนี้ยังทำให้ขบวนการตรึงไนโตรเจนของจุลินทรีย์ในดินไม่

สามารถดำเนินการได้ ดังนั้นถ้าหากมีการปรับปรุงดินจะช่วยให้ได้รับผลผลิตสูงขึ้น วิธีการที่จะปรับปรุงดินเปรี้ยวมาก สามารถทำได้โดยการใส่ปูน พร้อมกับปุ๋ยอินทรีย์ลงไปดินจะช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทั้งทางเคมีและทางกายภาพของดินให้ดีขึ้น

ดินที่เป็นต่างปานกลาง ส่วนใหญ่พบบนที่ราบน้ำท่วมถึง ได้แก่ ดินชุดท่าม่วง calcareous variant ชัยนาท ราชบุรี mildly alkaline variant ตาดลี และ brown forest soils variant ปฏิกริยาดินจะเป็นต่างจัด ค่าความเป็นกรดเป็นด่างของดินประมาณ 7.5-8.0 ดินเหล่านี้ไม่มีปัญหาในการทำนา และสวนผลไม้ แต่จะมีปัญหาเกี่ยวกับการปลูกพืชไร่ บางชนิดเท่านั้น ดังนั้นโดยปกติแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องมีการปรับปรุงแก้ไขมากนัก ในกรณีจำเป็นจะต้องแก้ความเป็นด่างของดินให้ลดลง ก็สามารถกระทำได้โดยการใส่ผงกำมะถันหรือปุ๋ยเคมีในรูปแบบแอมโมเนียมซัลเฟตลงไปในดิน จะมีผลให้ความเป็นด่างของดินค่อย ๆ ลดลง

ดินเค็ม เป็นดินที่มีปริมาณของเกลือสูงพบในบริเวณที่ลุ่มราบน้ำทะเลขึ้นถึง ได้แก่ ดินชุดสมุทรสงคราม ดินชนิดนี้มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืชหลายชนิด ยกเว้นพืชที่ทนต่อความเค็ม เช่นมะพร้าว เป็นต้น หากนำดินดังกล่าวมาใช้ในการปลูกพืชทั่ว ๆ ไป พืชที่ปลูกอาจจะชะงักงันหรือบางครั้งอาจถึงตายได้ ในการปรับปรุงแก้ไขอาจทำได้โดยการยกทรง เปิดให้น้ำในร่องถ่ายเทเข้าออก และใช้น้ำจืดล้างดิน ซึ่งจะต้องทำติดต่อกันเป็นเวลา 2-3 ปี ดินจึงจะจืดพอที่จะใช้ปลูกพืชได้ การปรับปรุงแก้ไขอีกวิธีหนึ่งโดยการสร้างเขื่อนกั้นน้ำเค็ม พร้อมทั้งทำประตูระบายน้ำด้วยวิธีนี้สามารถปรับปรุงแก้ไขความเค็มของดินให้ลดลงอย่างถาวร แต่จะต้องลงทุนสูงมาก

เกี่ยวกับความอุดมสมบูรณ์ของดิน ดินที่ใช้ทำนาส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์สูง สำหรับดินบนที่ดอนส่วนใหญ่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เนื่องจากมีเนื้อดินหยาบถ้าหากจะทำการปลูกพืชให้ได้ผลผลิตสูงจำเป็นต้องใส่ปุ๋ยเคมีในรูปแบบของปุ๋ยผสมและปุ๋ยอินทรีย์ต่าง ๆ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด เป็นต้น โดยเฉพาะปุ๋ยอินทรีย์จะช่วยปรับปรุงคุณสมบัติทางกายภาพของดินให้ดีขึ้นด้วย

12. แหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ ๆ ทั้งที่มีความสำคัญตามธรรมชาติ และโบราณสถานที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์อยู่มากมาย ซึ่งสามารถดึงดูดให้ชาวไทยจากจังหวัดอื่น ๆ และชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวกันเป็นจำนวนมาก สถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเหล่านี้ เช่น

1) ตลาดน้ำดำเนินสะดวก หรือตลาดน้ำคลองลัดราชาบุรี ตลาดน้ำแห่งนี้มีมานานกว่า 100 ปี เป็นตลาดน้ำแห่งแรกที่ใช้เรือพายซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและพืชผลการเกษตร จัดขายทุกวัน ระหว่างเวลา 08.00-12.00 น.

2) ตลาดน้ำคลองต้นเข็มอยู่ติดกับตลาดน้ำคลองลัดราชาบุรี อำเภอดำเนินสะดวก สามารถเดินถึงกันได้ มีการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้ากันทุกวันเช่นกัน ระหว่างเวลา 08.00 - 12.00 น. ตลาดน้ำแห่งนี้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายทั้งในประเทศและต่างประเทศ องค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยให้การสนับสนุนส่งเสริม

3) ตลาดน้ำคลองขุนนิกษ์ อยู่ในตำบลขุนนิกษ์ จัดขายทุกวันระหว่างเวลา 08.00-12.00 น.

นอกจากนี้จังหวัดราชบุรีร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ดำริให้จัดงาน "สุดสัปดาห์อบอุ่นหวาน" เป็นประจำปีขึ้นที่อำเภอดำเนินสะดวก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมผลผลิตทางการเกษตร รวมทั้งผลิตภัณฑ์พื้นเมืองของจังหวัด และเป็นการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวตลาดน้ำดำเนินสะดวกให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ตั้งแต่ปี 2527 เป็นต้นมา

4) โป่งยุบ หรือดินยุบและทุ่งคนธรรมดา เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เกิดจากการยุบตัวและถูกน้ำกัดเซาะของแผ่นดิน ทำให้เกิดเป็นหน้าผาสูงชัน มีความสวยงามตามธรรมชาติคล้าย ๆ กับแกรนด์แคนยอนในสหรัฐอเมริกา ทุ่งคนธรรมดาอยู่ในตำบลท่าเคยเขตอำเภอสวนผึ้ง เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เพิ่งพบใหม่

5) ธารน้ำร้อน และน้ำตกสันตา ตั้งอยู่ในบริเวณเหมืองแร่บ่อคดลิ่ง ซึ่งบริษัทเหมืองแร่และเกษตรกรรมจำกัด ได้รับสัมปทานเหมืองดีบุกไว้ อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอสวนผึ้งไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ 15 กิโลเมตร ซึ่งติดต่อกับเทือกเขาตะนาวศรี ลักษณะเป็นธารน้ำร้อนขนาดย่อมที่ไหลจากชอกหินเชิงเขามีอุณหภูมิประมาณ 50-57 °C ซึ่งจะร้อนอยู่ตลอดเวลาและไหลไปตามโซดหินที่ลึบซับชั้นสู่สระใหญ่ ขนาดบ่อประมาณ 5 x 100 เมตร กรมทรัพยากรธรณีเคยนำน้ำแห่งนี้ไปวิเคราะห์ ปรากฏว่าไม่มีแร่ธาตุเจือปนจึงใช้ได้ และห่างจากบ่อน้ำร้อนไปทางทิศตะวันตกประมาณ 3 กิโลเมตร จะมีน้ำตกที่สวยงามท่ามกลางป่าที่สมบูรณ์ซึ่งมีถึง 7 ชั้น

6) ถ้ำจอมพล ตั้งอยู่ติดกับวิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรีประมาณ 30 กิโลเมตร ลักษณะของถ้ำตั้งอยู่บนเขาสูงประมาณ 10 เมตร มีบันไดขึ้นสะดวก ช่อง

ปากถ้ำกว้างประมาณ 1.50 เมตรสูงประมาณ 2 เมตร ภายในถ้ำจะมีหินงอกหินย้อยตลอดเพดาน และผนังถ้ำสวยงามมาก

7) ถ้ำเขabin ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรี ไปทางอำเภอจอมบึงประมาณ 22 กิโลเมตร ถ้ำแห่งนี้ตั้งอยู่ในเทือกเขabinซึ่งสูงประมาณ 200 เมตร สภาพถ้ำอยู่ในป่าเบญจพรรณแล้ง (จำพวกผลัดใบ) ทางจังหวัดราชบุรี กำลังมีโครงการร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

8) เขาช่องพราน ในถ้ำนี้มีค้างคาวจำนวนมากมาย ซึ่งมีความประหลาดและสวยงามตรงที่ฝูงค้างคาวนับล้าน ๆ ตัวที่บินเรียงแถวยาวเหยียดเป็นเส้นคดเคี้ยวจนสุดสายตา ตอนพลบค่ำประมาณ 18.00-21.00 น. และจะบินกลับเข้าถ้ำตอนฟ้าสว่าง ถ้ำค้างคาวแห่งนี้ตั้งอยู่บนเขาช่องพรานสูงจากพื้นราบประมาณ 3 เมตร ในบริเวณวัดเขาช่องพราน ปากถ้ำกว้างประมาณ 2 x 2 เมตร ซึ่งตั้งอยู่ในตำบลเตาปูน อำเภอโพธาราม

9) วัดมหาธาตุวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี สิ่งสำคัญประจำวัดคือ พระปรางค์ ซึ่งสันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยขอมเรื่องอำนาจ มีลักษณะจำลองแบบมาจากนครวัดประเทศกัมพูชา

10) เขาแก่นจันทน์ เป็นเขาที่สูงประมาณ 14 เมตร มีถนนตัดผ่านถึงยอดเขา จะมีวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปโรคนตรายชัยวัฒน์จตุรทิศเป็น 1 ใน 4 องค์ของพระ 4 มุมเมือง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นแล้วนำไปประดิษฐาน ณ เมืองรอบนอกพระนคร อันได้แก่ ราชบุรี ลำปาง สระบุรี และนันทวง

11) เขาสูง ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองไปถึงทางแยกอำเภอจอมบึงประมาณ 7 กิโลเมตร ซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์และเก่าแก่ที่สุดของจังหวัดราชบุรี ลักษณะเป็นพระพุทธรูปปางปฐมเทศนาที่แกะสลักในศิลาผิงถ้ำในถ้ำฤาษี โดยมีมือข้างซ้ายยกขึ้นชูนิ้วชี้ของอินเดียน

12) เขาถ้ำกฤษณะ ตั้งอยู่ที่ตำบลห้วยไผ่ อำเภอเมืองราชบุรี มีถ้ำที่สวยงามอยู่หลายถ้ำ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามอีกแห่งหนึ่ง

13) เมืองโบราณคูบัว ห่างจากตัวเมืองราชบุรีประมาณ 5 กิโลเมตร บริเวณนี้

เป็นที่นักโบราณคดีจากกรมศิลปากรได้พบซากกำแพงคูเมือง และศาลนสถานที่บ้านคูบัว เมื่อ พ.ศ. 2504 ได้พิสูจน์ว่าเป็นสิ่งที่ทำขึ้นในสมัยทวารวดี เป็นสถานที่กรมศิลปากรได้ให้นักศึกษาโบราณคดี มาทำการค้นคว้าศึกษาทุกปี

14) ผนังใหญ่วัดขนอน อำเภอโพธาราม เป็นของสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ปัจจุบันคงรูปสมบูรณ์แห่งเดียวในประเทศไทย และหาดูได้ยากมากเพราะกำลังจะสูญหายไป

15) จิตรกรรมฝาผนังวัดคงคาราม อำเภอโพธาราม ล้นนิฐานว่าเขียนไว้ใน สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เป็นภาพเขียนด้วยสีฝุ่น แบบปูนเปียกเขียนในอุโบสถแบบลายไทย 2 มิติ ประกอบด้วยเส้นและสีบรรยายเรื่องราวต่าง ๆ ตามตำนานพุทธศาสนาเพื่อเป็นพุทธบูชาขณะนี้ กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็น โบราณวัตถุแล้ว

ลักษณะทางประชากรจังหวัดราชบุรี

ก. ขนาดและการเปลี่ยนแปลงประชากร

จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 5,120.118 ตารางกิโลเมตร หรือ คิดเป็นร้อยละ 11.88 ของพื้นที่ภาคตะวันตกเป็นอันดับ 5 ในภาค และใน ปี 2529 มีประชากร ทั้งสิ้นเท่ากับ 691,588 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.98 ของจำนวนประชากรทั้งภาค เป็นอันดับที่ 2 ของภาค รองจากจังหวัดสุพรรณบุรี (ร้อยละ 25.35) และในจังหวัดราชบุรีนี้ อำเภอสวนผึ้ง เป็นอำเภอที่มีพื้นที่มากที่สุดในจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 41.89 ของพื้นที่จังหวัด รองลงมาคือ อำเภอจอมบึงและปากท่อ คิดเป็นร้อยละ 15.16 และ 9.36 ของพื้นที่ภาค ตามลำดับ ส่วนอำเภอเมืองราชบุรีมีพื้นที่มากเป็นอันดับ 4 ของจังหวัดคือคิดเป็นร้อยละ 8.87 อำเภอที่มีพื้นที่น้อยที่สุดใน จังหวัดคือ อำเภอวัดเพลง ซึ่งมีเพียงร้อยละ 0.83 ของพื้นที่จังหวัด และจากการศึกษาขนาดของ ประชากรปี 2529 พบว่า อำเภอเมืองราชบุรีเป็นอำเภอที่มีจำนวนประชากรสูงที่สุดในจังหวัด คิดเป็นร้อยละ 21.98 ของประชากรทั้งจังหวัด รองลงมาคืออำเภอบ้านโป่งและโพธารามคิดเป็น ร้อยละ 19.51 และ 16.53 ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาทางด้านการเปลี่ยนแปลงประชากร ของจังหวัดราชบุรีในช่วง 10 ปี คือตั้งแต่ ปี 2519-2529 พบว่า จังหวัดที่มีการเปลี่ยนแปลง ประชากรสูงที่สุดคือ อำเภอเมืองราชบุรี คือมีการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 27.54 ของการ เปลี่ยนแปลงประชากรทั้งจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอสวนผึ้งและโพธารามคือ มีการเปลี่ยนแปลง คิดเป็นร้อยละ 19.20 และ 15.47 ตามลำดับ และอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรต่ำที่สุดใน จังหวัด คือ อำเภอวัดเพลง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงคิดเป็นร้อยละ 0.77

ตารางที่ 4.5 แสดงลักษณะประชากรในพื้นที่จังหวัดราชบุรี

เขตพื้นที่ (อำเภอ)	เนื้อที่ (ก.ม.) ²	จำนวนประชากร (คน)		ความหนาแน่นประชากร (คน/กม ²)		การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร (ร้อยละ)		
		พ.ศ.2519	พ.ศ.2529	พ.ศ.2519	พ.ศ.2529	จำนวน (คน)	RC	A.C.
เมืองราชบุรี	454.239	137,380	163,501	302	360	26,121	19.01	27.54
จอมบึง	776.019	35,872	48,095	46	62	12,223	34.07	12.89
สวนผึ้ง	2,145.000	19,059	37,265	9	17	18,206	95.52	19.20
ดำเนินสะดวก	221.971	92,483	94,272	417	425	1,789	1.93	1.88
บ้านโป่ง	389.864	123,139	134,949	316	346	11,810	9.59	12.45
บางแพ	170.469	37,362	38,943	219	228	1,581	4.23	1.67
โพธาราม	440.463	99,752	114,427	226	260	14,675	14.71	15.47
ปากท่อ	479.347	41,022	48,717	86	102	7,695	18.76	8.12
วัดเพลง	42.746	10,686	11,419	250	267	733	6.86	0.77
รวมจังหวัดราชบุรี	5,120.118	596,756	691,588	117	135	94,832	15.89	100.00

ที่มา : กองทะเบียน กรมการปกครอง

ข. ความหนาแน่นประชากร

ความหนาแน่นประชากรของจังหวัดราชบุรีในปี 2529 เฉลี่ยเท่ากับ 135 คนต่อตารางกิโลเมตร ซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ (103 คนต่อตารางกิโลเมตร) และสูงกว่าค่าเฉลี่ยของภาคตะวันตกอีกด้วย (73 คนต่อตารางกิโลเมตร) และในจังหวัดราชบุรีนี้ อำเภอดำเนินสะดวกเป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรสูงสุดในจังหวัด คือ ความหนาแน่นของประชากรสูงถึง 425 คนต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและบ้านโป่ง คือ มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 360 คนและ 346 คนต่อตารางกิโลเมตรตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอสวนผึ้ง มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 17 คนต่อตารางกิโลเมตร อำเภอปากท่อ จอมบึงและอำเภอสวนผึ้งเป็น 3 อำเภอที่มีเกณฑ์ความหนาแน่นประชากรต่ำกว่าเกณฑ์ความหนาแน่นประชากรของจังหวัดคือ มีความหนาแน่นประชากรเท่ากับ 102 คน และ 17 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของความหนาแน่นของประชากรในจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ปี 2519-2529 พบว่าจังหวัดราชบุรีมีการเปลี่ยนแปลงของความหนาแน่นประชากรจาก 117 คนต่อตารางกิโลเมตรในปี 2519 เป็น 135 คนต่อตารางกิโลเมตรในปี 2529 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอแล้วจะพบว่า ในรอบ 10 ปี อำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงของความหนาแน่นประชากรต่อตารางกิโลเมตรสูงสุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและบ้านโป่งตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงของความหนาแน่นประชากรต่ำที่สุดของจังหวัดในรอบ 10 ปีคืออำเภอบางแพ ดำเนินสะดวกและอำเภอสวนผึ้ง ตามลำดับ

ค. อัตราการขยายตัวประชากรจังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาข้อมูลประชากรของจังหวัดราชบุรีปี 2519-2529 ช่วงระยะเวลา 10 ปี ได้พบว่า จังหวัดราชบุรีมีอัตราการขยายตัวประชากรเท่ากับร้อยละ 1.49 ซึ่งต่ำกว่าอัตราการขยายตัวประชากรของภาคตะวันตก ซึ่งเท่ากับร้อยละ 1.91 และเมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอของจังหวัดราชบุรีพบว่า อำเภอสวนผึ้งเป็นอำเภอที่มีอัตราการขยายตัวประชากรสูงสุดในจังหวัด คือ ร้อยละ 6.94 รองลงมาคือ อำเภอจอมบึงและเมืองราชบุรี คือเท่ากับร้อยละ 2.98 และ 1.76 ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีอัตราการขยายตัวประชากรต่ำที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอดำเนินสะดวกคิดเป็นร้อยละ 0.19

จากการศึกษาทางด้านขนาด และการเปลี่ยนแปลงประชากร ความหนาแน่นประชากรและอัตราการขยายตัวประชากรของจังหวัดราชบุรีตั้งข้างต้น สรุปได้ว่า ประชากรของ

จังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ตามเส้นทางคมนาคมสายหลักและตามแนวลำน้ำแม่กลอง ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวนี้ส่วนใหญ่อยู่ทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่จังหวัด ชุมชนเหล่านี้เป็นชุมชนดั้งเดิมมีการตั้งถิ่นฐานของประชากรมาช้านาน ส่วนใหญ่จึงมีจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอเป็นจำนวนที่สูง และมีความหนาแน่นประชากรต่อตารางกิโลเมตรสูงตามไปด้วย ส่วนทางด้าน การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากร และอัตราการขยายตัวนั้น อำเภอที่อยู่ทางด้านตะวันตกของพื้นที่จังหวัดเหล่านี้ การเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรจะสูงในอำเภอที่เป็นที่ตั้งของเทศบาลเมืองทั้ง 3 แห่ง และอัตราการขยายตัวค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจจะเนื่องจากเกิดความอึดตัวในพื้นที่ ยกเว้นอำเภอเมืองราชบุรี ส่วนทางด้านทิศตะวันตกของพื้นที่ส่วนใหญ่พื้นที่เป็นที่สูง และภูเขา มีป่าไม้ประชากรที่อยู่ในแต่ละอำเภอทางด้านทิศตะวันตกนี้จึงมีไม่สูงนัก ดังนั้น จึงมีความหนาแน่นประชากรต่อตารางกิโลเมตรต่ำตามไปด้วย แต่ทางด้าน การเปลี่ยนแปลงประชากร และอัตราการขยายตัวประชากรจะสูงกว่า อำเภอที่อยู่ทางด้านตะวันตกของพื้นที่จังหวัด ทั้งนี้เพราะการตั้งถิ่นฐานในแถบนี้ส่วนใหญ่เป็นการตั้งถิ่นฐานในระยะหลัง ๆ ซึ่งเกิดจากการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพื่อขยายพื้นที่ทำกิน จึงทำให้ชุมชนที่มีการเปิดพื้นที่ใหม่เหล่านี้มีการเปลี่ยนแปลงประชากร และอัตราการขยายตัวประชากรที่สูงกว่าทางด้านตะวันออก

ง. การเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิม (Relative Change)

จากการศึกษาข้อมูลประชากรของจังหวัดราชบุรีปี 2519-2529 พบว่า จังหวัดราชบุรีอำเภอส่วนหนึ่งเป็นอำเภอที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิมมากที่สุดคือ สูงถึงร้อยละ 95.52 รองลงมาคือ อำเภอจอมบึงและเมืองราชบุรี คือร้อยละ 34.07 และ 19.01 ตามลำดับ และอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรจากเดิมน้อยที่สุดคือ อำเภอดำเนินสะดวกคือเพียงร้อยละ 1.93

จ. การเปลี่ยนแปลงประชากรรวม (Absolute Change)

จากการศึกษาข้อมูลประชากรของจังหวัดราชบุรีปี 2519-2529 พบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีการเปลี่ยนแปลงประชากรรวมสูงที่สุดในจังหวัด คือร้อยละ 27.54 รองลงมาคือ อำเภอสวนผึ้งและโพธารามร้อยละ 19.20 และ 15.47 ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงประชากรรวมต่ำที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอวัดเพลง ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเพียงร้อยละ 0.77 รองลงมาคือ อำเภอบางแพและดำเนินสะดวก คือร้อยละ 1.67 และ 1.88 ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 จำนวนและทิศทางการย้ายถิ่นสุทธิระหว่างจังหวัดราชบุรี และจังหวัดอื่น ๆ ปี 2513

ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากราชบุรี	กทม	(-9,252)
"	ประจวบคีรีขันธ์	(-3,518)
"	เพชรบุรี	(-671)
"	สมุทรปราการ	(-652)
"	ชุมพร	(-451)
"	ชลบุรี	(-366)
"	ระยอง	(-302)
"	สุราษฎร์ธานี	(-299)
"	จันทบุรี	(-227)
"	สมุทรสาคร	(-208)
"	นครราชสีมา	(-180)
"	เพชรบูรณ์	(-144)
"	พิษณุโลก	(-120)
"	ตราด	(-114)
"	สกลนคร	(-90)
"	นครศรีธรรมราช	(-72)
"	อุตรธานี	(-71)
"	สระบุรี	(-67)
"	ปราจีนบุรี	(-65)
"	ฉะเชิงเทรา	(-59)
"	อุบลราชธานี	(-55)
"	เชียงใหม่	(-54)
"	ระนอง	(-43)
"	เลย	(-18)
"	กำแพงเพชร	(-18)
"	สตูล	(-16)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากราชบุรี	พังงา	(-13)
"	หนองคาย	(-9)
"	ปทุมธานี	(-9)
"	แม่ฮ่องสอน	(-8)
"	ลำพูน	(-7)
"	นครพนม	(-7)
"	นครนายก	(-2)
"	ขอนแก่น	(-2)
ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากนครปฐม	ราชบุรี	(+3,243)
สมุทรสงคราม	"	(+1,320)
สุพรรณบุรี	"	(+730)
กาญจนบุรี	"	(+727)
ตาก	"	(+330)
อยุธยา	"	(+166)
ชัยนาท	"	(+148)
กาฬสินธุ์	"	(+114)
สุโขทัย	"	(+98)
สุรินทร์	"	(+92)
ศรีสะเกษ	"	(+87)
ยะลา	"	(+87)
ลพบุรี	"	(+85)
ตรัง	"	(+81)

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากสงขลา	ราชบุรี	(+69)
มหาสารคาม	"	(+65)
ลำปาง	"	(+65)
กระบี่	"	(+56)
นนทบุรี	"	(+52)
สิงห์บุรี	"	(+49)
เขียงราย	"	(+39)
ร้อยเอ็ด	"	(+33)
นครสวรรค์	"	(+26)
บุรีรัมย์	"	(+25)
ชัยภูมิ	"	(+25)
นราธิวาส	"	(+25)
อ่างทอง	"	(+24)
อุทัยธานี	"	(+22)
ปัตตานี	"	(+21)
พิจิตร	"	(+19)
พัทลุง	"	(+8)
แพร่	"	(+6)
อุตรดิตถ์	"	(+6)
น่าน	"	(+4)
ภูเก็ต	"	(+4)

ตารางที่ 4.7 จำนวนและทิศทางการย้ายถิ่นสุทธิระหว่างจังหวัดราชบุรีและจังหวัดอื่น ๆ ปี 2523

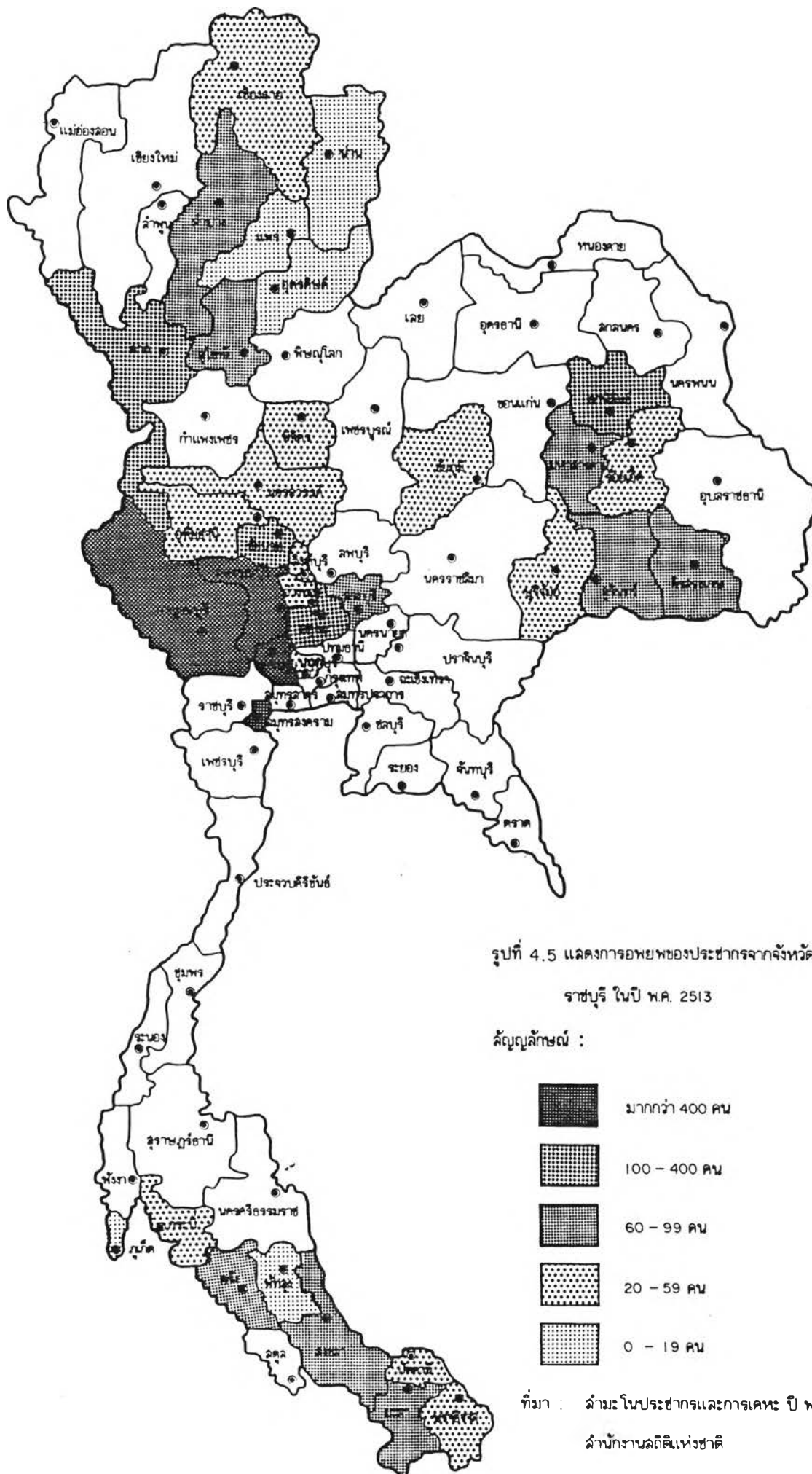
ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากราชบุรี	กทม	(-6,955)
"	สมุทรปราการ	(-941)
"	ประจวบคีรีขันธ์	(-555)
"	ปทุมธานี	(-480)
"	สมุทรสาคร	(-446)
"	นนทบุรี	(-440)
"	ชลบุรี	(-415)
"	ชุมพร	(-265)
"	สุราษฎร์ธานี	(-163)
"	จันทบุรี	(-125)
"	นครปฐม	(-116)
"	ลพบุรี	(-89)
"	ระนอง	(-47)
"	ฉะเชิงเทรา	(-46)
"	สงขลา	(-39)
"	พิษณุโลก	(-35)
"	ชัยนาท	(-25)
"	พะเยา	(-24)
"	กระบี่	(-23)
"	กำแพงเพชร	(-21)
"	ภูเก็ต	(-21)
"	ตราด	(-19)
"	สิงห์บุรี	(-17)
"	เชียงใหม่	(-17)
"	นครสวรรค์	(-9)
"	พังงา	(-8)

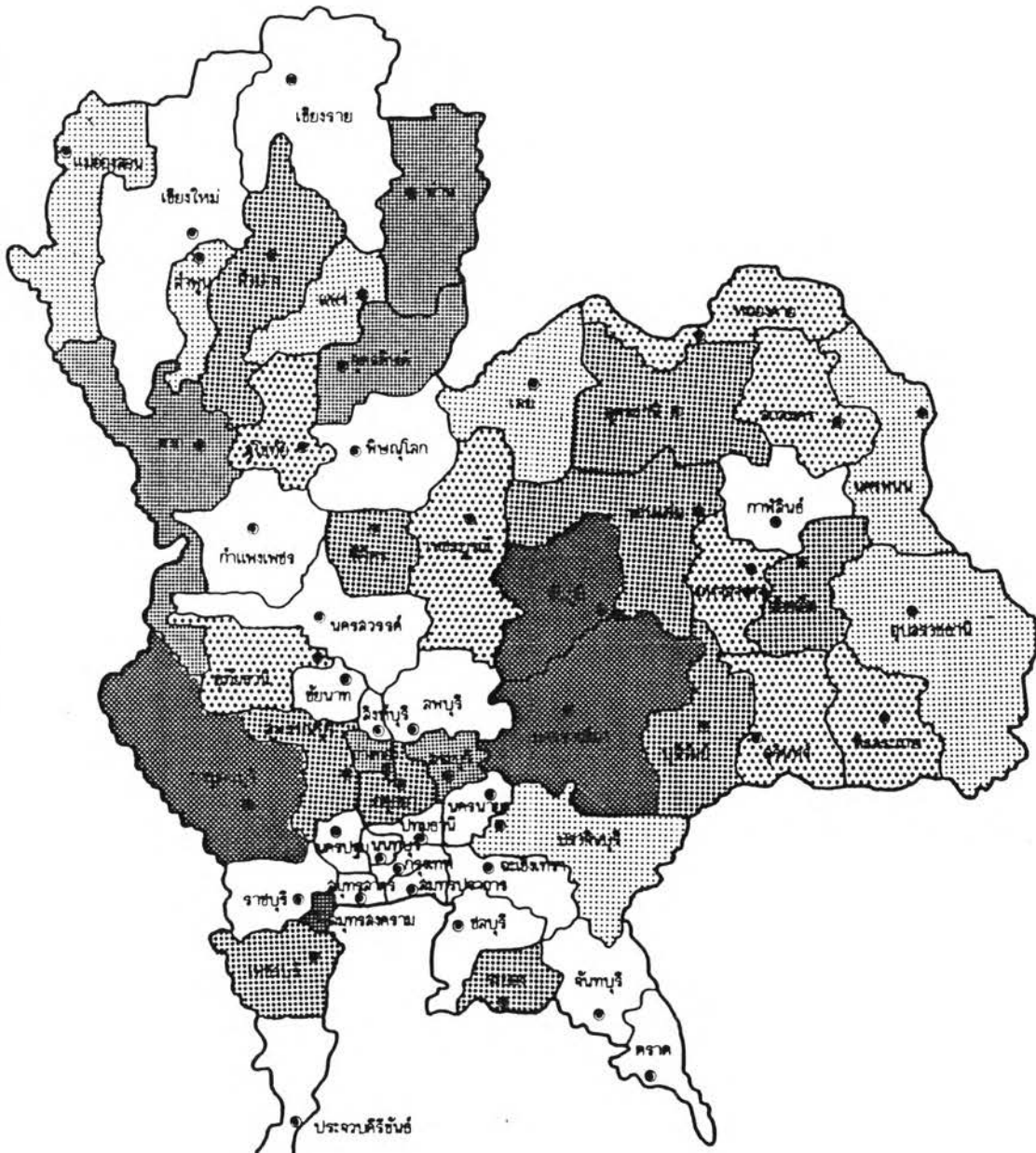
ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากราชบุรี	สตูล	(-7)
"	ยโสธร	(-5)
"	เชียงใหม่	(-4)
"	ยะลา	(-4)
"	นครนายก	(-3)
"	กาฬสินธุ์	(-2)
ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากกาญจนบุรี	ราชบุรี	(+809)
ชัยภูมิ	"	(+755)
สมุทรสงคราม	"	(+746)
นครราชสีมา	"	(+627)
บุรีรัมย์	"	(+279)
สุพรรณบุรี	"	(+264)
อยุธยา	"	(+201)
ลำปาง	"	(+178)
อุดรธานี	"	(+139)
พิจิตร	"	(+125)
ร้อยเอ็ด	"	(+119)
ขอนแก่น	"	(+111)
เพชรบุรี	"	(+107)
ระยอง	"	(+103)
ตาก	"	(+99)
อุดรดิตถ์	"	(+95)

ตารางที่ 4.7 (ต่อ)

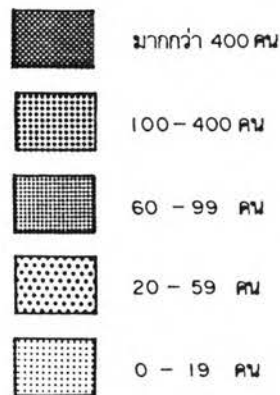
ออก	เข้า	จำนวนสุทธิ (คน)
จากสระบุรี	ราชบุรี	(+82)
น่าน	"	(+82)
นครศรีธรรมราช	"	(+70)
อ่างทอง	"	(+63)
สุรินทร์	"	(+49)
มหาสารคาม	"	(+44)
อุทัยธานี	"	(+39)
ศรีสะเกษ	"	(+38)
สกลนคร	"	(+37)
สุโขทัย	"	(+34)
หนองคาย	"	(+34)
นราธิวาส	"	(+34)
พิจิตร	"	(+31)
เพชรบูรณ์	"	(+26)
นครพนม	"	(+21)
อุบลราชธานี	"	(+18)
ปราจีนบุรี	"	(+18)
แม่ฮ่องสอน	"	(+15)
แพร่	"	(+13)
ปัตตานี	"	(+10)
เลย	"	(+8)
ลำพูน	"	(+7)
ตรัง	"	(+2)

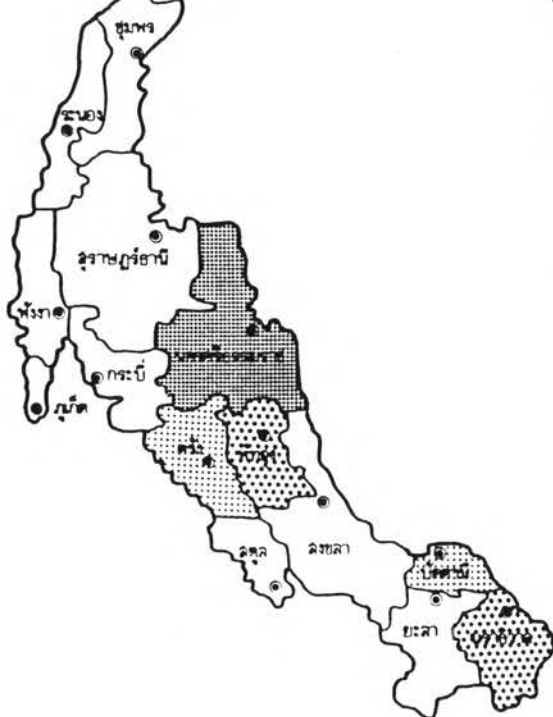

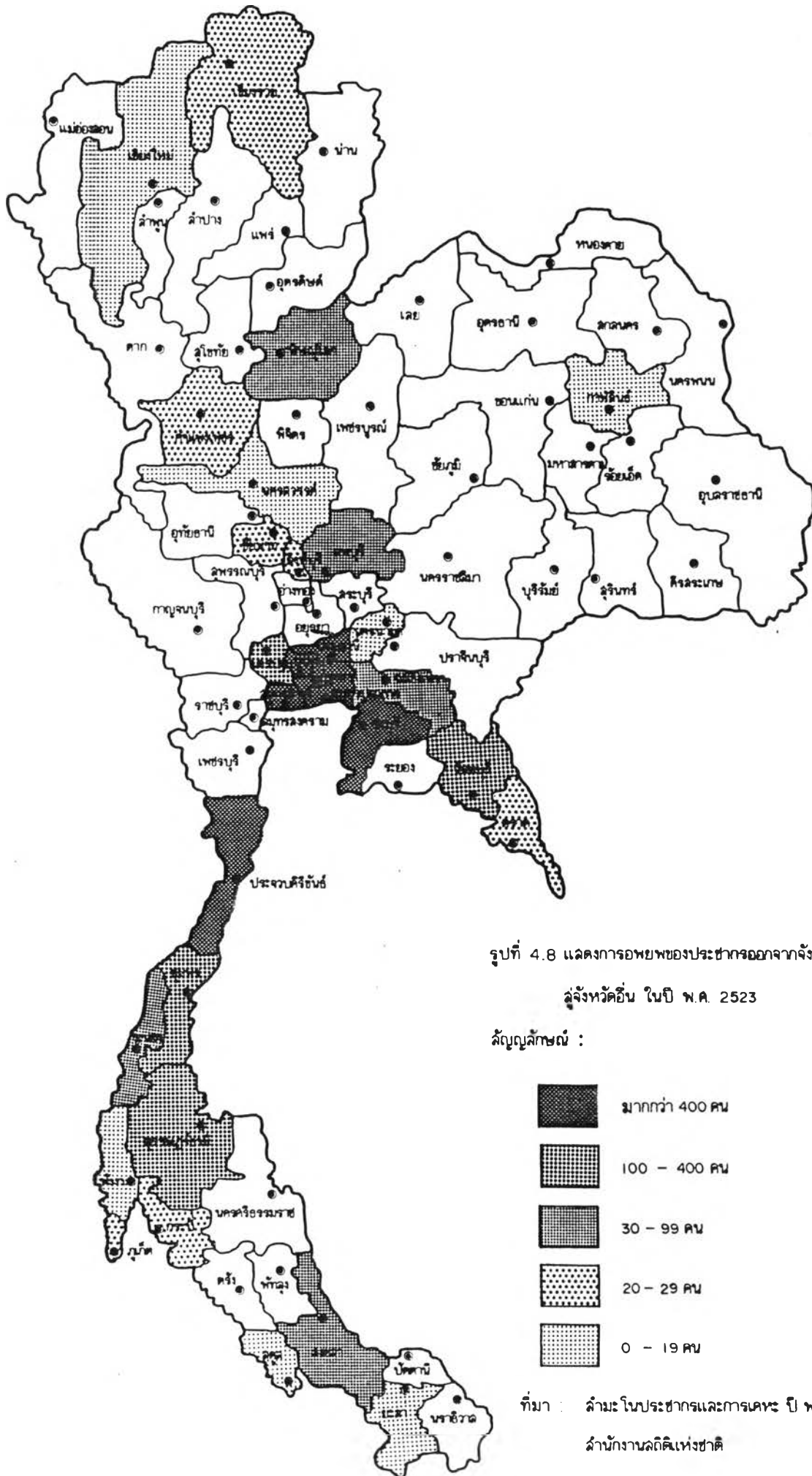
รูปที่ 4.7 แสดงการอพยพของประชากรจากจังหวัดอื่นเข้าสู่จังหวัด
ราชบุรี ในปี พ.ศ. 2523

สัญลักษณ์ :

ที่มา : สำนักทะเบียนการเคหะ ปี พ.ศ. 2523
สำนักงานสถิติแห่งชาติ

รูปที่ 4.8 แสดงการอพยพของประชากรออกจากจังหวัดราชบุรี

ผู้จังหวัดอื่น ในปี พ.ศ. 2523

สัญลักษณ์ :

- มากกว่า 400 คน
- 100 - 400 คน
- 30 - 99 คน
- 20 - 29 คน
- 0 - 19 คน

ที่มา : สำมะโนประชากรและการเคหะ ปี พ.ศ. 2523

สำนักงานสถิติแห่งชาติ

ฉ. การอพยพย้ายถิ่น

จากการศึกษาข้อมูลจากสำมะโนประชากรและการเคหะ ปี 2513 และปี 2523 พบว่าปี 2513 ประชากรจากจังหวัดราชบุรีมีทิศทางการอพยพออกไปสู่กรุงเทพฯ และบางจังหวัดในเขตปริมณฑลสูงที่สุด รองลงมาคือ การเคลื่อนย้ายภายในภาคตะวันตกด้วยตนเอง โดยอพยพออกไปสู่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์และเพชรบุรีสูงที่สุด และเคลื่อนย้ายออกไปสู่ภาคตะวันออกสูงเป็นอันดับ 3 ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่จะอพยพออกไปสู่จังหวัดชลบุรี ระยอง และจันทบุรี และในปี 2523 ทิศทางการอพยพออกจากราชบุรีไปสู่อื่นๆ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก แต่จำนวนผู้อพยพสุทธิสู่กรุงเทพฯ ลดต่ำลง และเพิ่มสูงขึ้นในจังหวัดที่อยู่ในเขตปริมณฑล ส่วนการเคลื่อนย้ายภายในภาคตะวันตกด้วยตนเองและออกสู่ภาคตะวันออกก็มีแนวโน้มการอพยพออกจากราชบุรีสู่จังหวัดในภูมิภาคทั้ง 2 ภูมิภาคนี้ในทางที่ลดลงจากปี 2513 เช่นเดียวกัน

ในด้านการอพยพประชากรจากจังหวัดอื่นสู่จังหวัดราชบุรีนั้น พบว่าในปี 2513 ประชากรจากภาคตะวันตกด้วยตนเอง โดยเฉพาะจังหวัด สมุทรสงคราม สุพรรณบุรี และจังหวัดกาญจนบุรี มีการอพยพประชากรเข้าสู่จังหวัดราชบุรีสูง และทิศทางการที่ 2 คือประชากรที่อพยพมาจากภาคกลาง โดยเฉพาะจากจังหวัดนครปฐมสูงที่สุด และทิศทางการอื่น ๆ คือมาจากภาคตะวันออก เชียงเหนือ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นจังหวัดที่อยู่ทางตอนใต้ของภาคนี้ และมาจากบางจังหวัดในภาคใต้และภาคเหนือบ้าง ส่วนในปี 2523 ทิศทางการอพยพของประชากรจากจังหวัดอื่น ๆ สู่จังหวัดราชบุรี มีการเปลี่ยนแปลงในรูปจำนวน คือ มีการอพยพเข้าจากประชากรในจังหวัดของภาคตะวันออก เชียงเหนือเพิ่มสูงขึ้นและส่วนใหญ่มาจากบางจังหวัดทางตอนกลางของภาคนี้ ส่วนทางด้านทิศทางการอื่น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก

ช. ลักษณะของกำลังแรงงานและการมีงานทำของจังหวัดราชบุรี

ในปี 2513 จังหวัดราชบุรี มีประชากรวัยแรงงาน 320,768 คน คิดเป็นร้อยละ 66.5 ของประชากรจังหวัดและเพิ่มเป็นร้อยละ 76.5 ของประชากรจังหวัดราชบุรีในปี 2529

กำลังแรงงานของจังหวัดราชบุรีมีประมาณ 232,134 คน และเพิ่มเป็น 359,508 คน ในปี 2529 แบ่งออกเป็นผู้มีงานทำ 228,699 คน ประมาณร้อยละ 98.5 ของกำลังแรงงาน ในปี 2513 และเพิ่มขึ้นเป็น 336,660 คน แต่สัดส่วนกลับลดลงเป็นร้อยละ 93.6 ของกำลังแรงงาน ในปี 2529

อัตราการว่างงานของจังหวัดราชบุรี ในปี 2513 มีเพียงร้อยละ 1.5 และอัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.4 ของกำลังแรงงานในปี 2529 และในปี 2513 นั้นพบว่า มีผู้อยู่ในวัยแรงงานแต่ไม่ประสงค์จะมื้งงานทำมีจำนวน 88,634 คน และในปี 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 169,854 คน ซึ่งในจำนวนนี้ส่วนหนึ่งอาจรวมถึงการจ้างงานแอบแฝงในภาคเกษตรกรรม ซึ่งจากข้อมูลของสำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี พบว่าในปี 2529 มีครอบครัวที่ประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรม จำนวน 81,870 ครัวเรือน

ตารางที่ 4.8 แสดงประชากรวัยแรงงาน กำลังแรงงาน และมื้งงานทำ ปี 2513 และ 2529

	ปี 2513	%	ปี 2529	%	อัตราการขยายตัว/ปี
ประชากร จ.ราชบุรี	482,696	100.0	691,588	100.0	2.3
ประชากรวัยแรงงาน	320,768 ⁽¹⁾	66.5	529,362	76.5	3.2
กำลังแรงงาน	232,134 ⁽²⁾	100.0	359,508	100.0	2.8
จำนวนผู้มื้งงานทำ	228,669 ⁽³⁾	98.5	336,660	93.6	2.5
จำนวนผู้ว่างงาน	3,465	1.5	22,508	6.4	12.4
จำนวนผู้ไม่ประสงค์ จะมื้งงานทำ	88,634	27.6 ⁽⁴⁾	169,854	22.1	4.2

ที่มา : สัมมะโนประชากรและเคหะ ปี 2513 ที่ทำการปกครองจังหวัดราชบุรี

(1) ประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไป

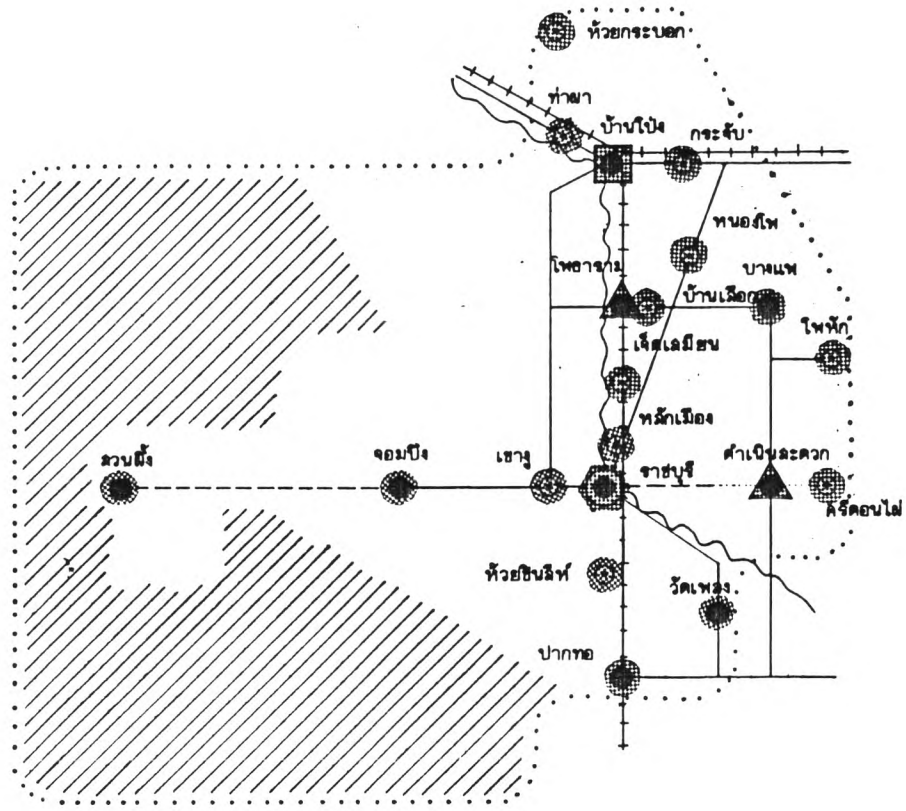
(2) ประชากรอายุ 11 ปี และทำงานในเชิงเศรษฐกิจและไม่ทำงานในเชิงเศรษฐกิจ

(3) ผู้มื้งงานทำรวมทั้งกำลังรอดูเกษตร

(4) ร้อยละของประชากรจากข้อ (1)

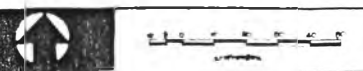
ช. ประชากรเมืองและประชากรชนบทจังหวัดราชบุรี

โครงสร้างจังหวัดราชบุรีปัจจุบัน

- (hexagon with dots) ชุมชนลำดับที่ 1
- (grid) ชุมชนลำดับที่ 2
- ▲ (triangle) ชุมชนลำดับที่ 3
- (circle with dots) ชุมชนลำดับที่ 4
- ◎ (circle with dot) ที่ตั้งจังหวัด
- (solid circle) ที่ตั้งอำเภอ
- (circle) ศูนย์กลางชนบท
- (circle with dot) ศูนย์กลางชนบทเลือนแนะ
- (solid line) ทางหลวงแผ่นดิน
- (dashed line) ทางหลวงจังหวัด
- - - (dotted line) ถนนปรับปรุง
- (dotted line) ถนนเลือนแนะ
- ~ (wavy line) ทางน้ำ
- +++ (line with cross-ticks) ทางรถไฟ
- (square) พื้นที่เกษตรกรรม
- ▨ (diagonal lines) พื้นที่อนุรักษ์

การศึกษาในระดับภาคและจังหวัด

จากข้อมูลจะพบว่า ในจังหวัดราชบุรีนั้น อำเภอบางแพ เป็นอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทสูงที่สุด คือในปี 2519 และในปี 2529 มีสัดส่วนเท่ากับ 62:38 รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรี ในปี 2519 มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทเท่ากับ 46:54 และในปี 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 51:49 และอำเภอบ้านโป่งในปี 2519 มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทเท่ากับ 38:62 และในปี 2529 เพิ่มขึ้นเป็น 39:61 และอำเภอที่มีสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทต่ำที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอปากท่อ คือในปี 2519 และในปี 2529 มีสัดส่วนเท่ากับ 13:87 และเมื่อดูทางด้านอัตราการขยายตัวของสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบท จากปี 2519-2529 จะพบว่า อำเภอที่มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง จอมบึง และอำเภอวัดเพลง ที่เป็นดังนี้อาจจะเป็นเพราะว่า อำเภอเมืองราชบุรีและบ้านโป่ง เป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของจังหวัด และอำเภอเมืองราชบุรียังเป็นแหล่งศูนย์รวมของทั้งด้านการปกครอง การศึกษาและการสาธารณสุข (จากการศึกษาก่อนหน้านี้) ดังนั้นอำเภอเมืองราชบุรี จึงมีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทเพิ่มขึ้นสูงที่สุด ส่วนอำเภोजอมบึง เป็นที่ตั้งของสถานศึกษาสำคัญของจังหวัดคือ วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง ซึ่งเปิดให้มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรีเพียงแห่งเดียวในจังหวัดราชบุรี จึงเป็นแหล่งดึงดูดให้ประชากรจากถิ่นอื่นและประชากรใกล้เคียงเดินทางเข้ามาศึกษาเพิ่มสูงขึ้นทุกๆ ปี อำเภอวัดเพลง เป็นอำเภอที่มีพื้นที่น้อยที่สุดในจังหวัดราชบุรี และเป็นอำเภอที่อยู่ใกล้กับอำเภอเมืองราชบุรีที่สุดคือ มีระยะห่างเพียง 13 กม. จึงอาจได้รับอิทธิพลการขยายตัวของประชากรชนบทที่คงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและอำเภอดำเนินสะดวก มีอัตราการขยายตัวของสัดส่วนประชากรเมืองต่อประชากรชนบทที่ลดต่ำลงจาก 24:76 ในปี 2519 เป็น 23:77 ในปี 2529 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าอำเภอดำเนินสะดวก เป็นอำเภอที่มีความหนาแน่นประชากรต่อตารางกิโลเมตรสูงที่สุดในจังหวัดราชบุรี จึงเกิดภาวะการอึดตัวของประชากรเมืองทำให้เกิดการอพยพออกจากพื้นที่เมืองออกสู่พื้นที่ชนบทได้

ลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจจังหวัดราชบุรี

ก. ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด

การศึกษาลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด จากข้อมูลผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัด ระหว่างปี 2518-2528 ทำให้ทราบลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัดได้อย่างกว้าง ๆ ว่าจังหวัดมีความพร้อมในการพัฒนาให้เป็นเมืองหลักของภาคในด้านโตบ้าง และด้านใดที่ควรปรับปรุง หรือกระตุ้นการพัฒนาให้เกิดความพร้อมขึ้น อีกเพื่อการรองรับการขยายตัวของเมือง ดังนั้นการศึกษาจึงศึกษาด้วยวิธี Shift-Share Analysis เพื่อเปรียบเทียบการเติบโตของ

จังหวัดราชบุรีกับภาคตะวันตก ซึ่งจากข้อมูลจะพบว่า เมื่อพิจารณาทางด้านค่า Share ถ้าจังหวัดราชบุรี มีอัตราการเติบโตของการผลิตเท่ากับการเติบโตของการผลิตภาคตะวันตกแล้ว จะทำให้จังหวัดราชบุรีมีมูลค่าเพิ่มโดยส่วนรวมเกิดขึ้นเท่ากับ 2,122.66 ล้านบาท ซึ่งสูงที่สุดในภาคตะวันตก ดังการศึกษาในบทที่แล้วได้แสดงให้เห็น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ จังหวัดราชบุรีมีการเติบโตอันเนื่องมาจากการเติบโตของเศรษฐกิจของภาคตะวันตกเท่ากับ 2,122.66 ล้านบาท ซึ่งแต่ละสาขาเศรษฐกิจจะมีมูลค่าเพิ่มแตกต่างกันไป

จากข้อมูลตัวเลขค่า Share จะเห็นว่าในจำนวนมูลค่าเพิ่ม 2,122.66 ล้านบาท สาขาเกษตรกรรม มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดถึง 770.30 ล้านบาท (โดยแบ่งเป็น กลีกรวมจำนวน 589.43 ล้านบาท ปศุสัตว์ 137.01 ล้านบาท ประมง 0.95 ล้านบาท ป่าไม้ 42.90 ล้านบาท ทั้งนี้ เป็นเพราะภายในจังหวัดราชบุรีนั้น ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้และปลูกผัก จึงทำให้มูลค่าเพิ่มสาขาเกษตรกรรมมีค่าสูงกว่าสาขาการผลิตอื่น ๆ อีกทั้งมูลค่าเพิ่มสาขา กลีกรวม ก็มีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดเมื่อเทียบกับสาขาการผลิตอื่นภายในสาขาเกษตรกรรมด้วยกันเอง รองลงมาคือ สาขาปศุสัตว์ และสาขานี้มีค่ามูลค่าเพิ่มสูงที่สุดในภาคเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่น) รองลงมาคือ สาขาบริการ 714.49 ล้านบาท (ซึ่งในสาขาบริการนี้ การค้าส่งและค้าปลีกมีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดเท่ากับ 300.64 ล้านบาท รองลงมาคือ สาขาบริการและสาขาการคมนาคมและขนส่งมีมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 140.74 ล้านบาท และ 98.22 ล้านบาท ตามลำดับ) ส่วนการผลิตสาขา อุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มต่ำที่สุดในจังหวัดราชบุรี คือเท่ากับ 637.88 ล้านบาท แต่เมื่อมองเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคแล้วกลับพบว่า จังหวัดราชบุรีมีมูลค่าเพิ่มสาขาอุตสาหกรรมสูงที่สุดในภาค (ซึ่งในสาขาอุตสาหกรรมนี้ การอุตสาหกรรมมีมูลค่าเพิ่มสูงที่สุดเท่ากับ 396.08 ล้านบาท รองลงมาคือ สาขาเหมืองแร่และการย่อยหินและสาขาก่อสร้าง มีมูลค่าเพิ่มเท่ากับ 137.91 ล้านบาท และ 61.24 ล้านบาท ตามลำดับ) ดังนั้นเมื่อมองลักษณะโครงสร้างทางเศรษฐกิจในภาพรวมของจังหวัด พบว่า สาขาเกษตรกรรมและบริการเด่นที่สุดในจังหวัด แต่เมื่อมองในภาพรวมของภาคตะวันตกแล้ว สาขาอุตสาหกรรมกลับมีความเด่นที่สุด (ดังการศึกษาเปรียบเทียบในบทก่อน)

เมื่อพิจารณาทางด้านค่า P-Shift จากตารางจะพบว่า จังหวัดราชบุรีมีสาขาเศรษฐกิจที่เติบโตเร็วมาก เนื่องจากมีค่าของ P-Shift เท่ากับ + 482.95 (และเป็นค่า P-Shift ที่สูงที่สุดในภาค) และเมื่อพิจารณาในรายสาขาพบว่า สาขาอุตสาหกรรมมีการเติบโตเร็วที่สุดของจังหวัดคือ เท่ากับ +583.98 (และเป็นค่า P-Shift ของสาขาอุตสาหกรรมสูงที่สุดในภาคด้วย ซึ่งการอุตสาหกรรมมีการเติบโตเร็วที่สุดเท่ากับ +358.36 รองลงมาคือ สาขาเหมืองแร่และการย่อยหิน และสาขาไฟฟ้า และประปามีการเติบโตเร็ว เท่ากับ +124.77 และ 85.30 ตามลำดับ) รองลงมาคือ สาขาบริการมีค่า P-Shift เท่ากับ +216.87 (และเป็นค่า

ตารางที่ 4.9 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดราชบุรี ปี 2523-2528 (ตามราคาตลาด)

	มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวม (ปี)							อัตราร้อยละ						
	2523	2524	2525	2526	2527	2528	เฉลี่ย	2523	2524	2525	2526	2527	2528	เฉลี่ย
1. การเกษตร	3,347.7	4,626.8	4,980.0	4,071.5	4,456.5	3,974.5	4,242.83	33.00	34.47	34.38	29.46	29.40	25.99	30.93
2. เหมืองแร่และ การขุดหิน	1,162.2	1,158.6	1,006.7	1,155.2	1,296.4	1,286.9	1,177.67	11.46	8.63	6.95	8.36	8.55	8.42	8.58
3. อุตสาหกรรม	1,602.8	2,245.1	2,662.8	2,542.5	2,877.6	2,970.2	2,483.50	15.80	16.73	18.38	18.40	18.99	19.43	18.10
4. การก่อสร้าง	252.0	264.6	410.5	395.8	437.7	456.9	369.58	2.48	1.97	2.83	2.86	2.89	2.99	2.69
5. ไฟฟ้าและประปา	110.2	192.5	235.0	282.9	312.3	340.6	245.75	1.09	1.44	1.62	2.05	2.06	2.23	1.79
6. คมนาคมขนส่ง	567.5	926.3	813.3	710.8	787.0	911.0	785.98	5.59	6.90	5.61	5.14	5.19	5.96	5.73
7. คำสั่งและปลีก	1,597.0	2,167.9	2,281.2	2,251.5	2,441.5	2,555.2	2,215.72	15.74	16.15	15.75	16.29	16.11	16.71	16.15
8. ธนาคารประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	442.4	628.4	689.3	792.4	874.4	979.7	734.43	4.36	4.68	4.76	5.73	5.77	6.41	5.35
9. ที่อยู่อาศัย	113.0	127.4	146.3	161.4	172.0	188.4	151.42	1.11	0.95	1.01	1.17	1.13	1.23	1.10
10. บริหารราชการและ ป้องกันประเทศ	377.8	404.3	491.3	583.5	564.1	617.3	506.38	3.72	3.01	3.39	4.22	3.72	4.04	3.69
11. การบริหาร	572.6	680.0	768.7	871.3	936.3	1,009.2	806.35	5.64	5.07	5.31	6.31	6.18	6.60	5.88
ผลิตภัณฑ์มวลรวม	10,145.2	13,422.9	14,485.1	13,818.8	15,155.8	15,289.9	13,719.61	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
รายได้เฉลี่ยต่อคน	16,027	20,810	22,216	21,129	22,928	22,719	20,972							

P-Shift ของสาขาบริการสูงที่สุดในภาคด้วย ซึ่งสาขาธนาคาร ประกันภัยและอสังหาริมทรัพย์ มีการเติบโตเร็วที่สุดในสาขาบริการนี้ มีค่าเท่ากับ +252.16 รองลงมาคือ สาขาบริหารราชการ และป้องกันประเทศและสาขา บริการ มีค่าการเติบโตเท่ากับ +21.20 และ 8.94 ตามลำดับ ส่วนสาขาการคมนาคมขนส่ง สาขาการค้าส่งและค้าปลีก และสาขาที่อยู่อาศัยมีการเติบโตช้า เพราะมีค่า P-Shift ติดลบ) และในสาขาการเกษตรกรรมเป็นสาขาสุดท้ายที่จะกล่าวถึงกลับพบว่า สาขาการผลิตนี้มีการเติบโตช้าที่สุดในจังหวัด เพราะมีค่า P-Shift เท่ากับ -317.90 (ซึ่งสาขาสีกรรมมีการเติบโตช้าที่สุดเท่ากับ -102.92 รองลงมาคือ สาขาศุสัตว์และสาขา ป่าไม้ เท่ากับ -91.35 และ 0.12 ตามลำดับ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่า สาขาเศรษฐกิจทางด้านการเกษตรกรรมนั้นเป็นสาขาการผลิตที่มีปัญหามาก เช่น ปัญหาทางด้านการตลาด การถูกกดราคา ผลผลิตจากพ่อค้าคนกลาง ต้นทุนการผลิตสูงในระยะหลัง เช่น ราคาปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ราคาอาหารสัตว์ เป็นต้น ส่วนทางด้านป่าไม้ จังหวัดราชบุรีมีการปิดป่าตามมติรัฐมนตรี ตั้งแต่ปี 2522 ดังที่ได้ศึกษาในส่วนของภาพแล้ว ดังนั้นการเติบโตจึงช้าลงตามลำดับ) เมื่อมองภาพรวมของจังหวัด จึงพบว่าจังหวัดราชบุรีมีความก้าวหน้าทางด้านสาขาศุสัตว์และสาขาการบริการและเมื่อมองโดยภาพรวมของภาคก็พบว่า สาขาการผลิต 2 สาขานี้ มีการเติบโตนำหน้ากว่าจังหวัดอื่น ๆ ในภาคด้วย (ดังได้ศึกษาไว้ในบทก่อน)

เมื่อพิจารณาทางด้านค่า D-Shift การวิเคราะห์สามารถทำได้ในทำนองเดียวกันกับการพิจารณาทางด้าน P-Shift กล่าวคือ สาขาการผลิตที่มีค่า D-Shift เป็นบวกและมีค่ามากที่สุดแสดงว่า สาขาการผลิตนั้นมีความได้เปรียบสาขาการผลิตที่มีโครงสร้างแบบเดียวกันแต่อยู่ในพื้นที่จังหวัดอื่น สำหรับค่า D-Shift ที่มีค่าบวกแต่น้อยลงไปตามลำดับ แสดงว่ามีความได้เปรียบเหมือนกันแต่ความได้เปรียบนั้นน้อยลงตามลำดับค่าของ D-Shift ด้วย ในทางตรงข้ามสาขาการผลิตที่มีค่า D-Shift ติดลบมากที่สุด แสดงว่ามีความเสียเปรียบมากที่สุด และมีความเสียเปรียบมาน้อยกว่ากันนั้นขึ้นกับค่า D-Shift ว่าจะติดลบมากหรือน้อย ถ้าหากค่า D-Shift ติดลบมากแสดงว่ามีความเสียเปรียบมาก

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางพบว่า โดยรวมแล้วจังหวัดราชบุรี มีสาขาการผลิตที่เสียเปรียบ เมื่อเทียบกับสาขาการผลิตที่มีโครงสร้างแบบเดียวกันแต่อยู่ในจังหวัดอื่น เนื่องจากค่าของ D-Shift โดยรวมมีค่าเท่ากับ -14.40 แต่เมื่อพิจารณาแยกตามรายสาขาการผลิต จะพบว่ามิขางสาขาการผลิตมีความได้เปรียบอยู่ในจังหวัดนี้ สาขาการผลิตที่ได้เปรียบนั้นได้แก่ สาขาเกษตรกรรมมีค่า D-Shift เท่ากับ +85.59 (ซึ่งสาขาสีกรรมมีค่า D-Shift เท่ากับ +93.56 และสาขาประมงเท่ากับ +4.67 แต่สาขาศุสัตว์และป่าไม้มีค่า D-Shift เท่ากับ -45.68 และ -12.94 ตามลำดับ) ส่วนสาขาบริการมีความเสียเปรียบมากที่สุด คือมีค่าเท่ากับ -60.19 (ซึ่ง

สาขาการธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ มีค่า D-Shift เสียเปรียบที่สุดเท่ากับ -117.52 ส่วนสาขาการค้าส่งและค้าปลีก และการคมนาคมขนส่งกลับมีความได้เปรียบในสาขาบริการนี้ คือมีค่าเท่ากับ +42.95 และ +26.50 ตามลำดับ) ทางด้านสาขาอุตสาหกรรม มีความเสียเปรียบเท่ากับ -39.80 (ซึ่งสาขาเหมืองแร่และการยอหิน มีความเสียเปรียบที่สุดในสาขานี้ เท่ากับ -63.48 สาขาก่อสร้างและสาขาไฟฟ้าและประปา รองลงมาคือ เท่ากับ -24.30 และ -14.89 ตามลำดับ ส่วนสาขาการอุตสาหกรรมมีความได้เปรียบในสาขานี้ คือมีค่า D-Shift เท่ากับ + 62.87) จากการพิจารณาความได้เปรียบเสียเปรียบนี้ เมื่อย้อนกลับไปพิจารณาค่า Share และค่า P-Shift มาประกอบด้วย ทำให้เห็นได้ว่า การเสียเปรียบของสาขาการผลิตสาขาต่าง ๆ ในจังหวัดราชบุรีนี้ อาจจะมีสาเหตุมาจากการที่ทางผู้ประกอบการในแต่ละสาขาการผลิตนั้น ยังไม่ได้นำทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุดในปัจจุบัน จึงทำให้เกิดภาวะการเสียเปรียบขึ้น เช่น ทางด้านสาขาการธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งมีค่า D-Shift เท่ากับ -117.52 จากการศึกษาในบทก่อนพบว่า ข้อมูลด้านการเงินการธนาคารของภาคตะวันตกเมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาค พบว่า ปริมาณการออมทรัพย์ต่อหัวของประชากรของจังหวัดราชบุรีนั้นสูงที่สุดในภาคคือ ในปี 2530 มีการออมสูงถึงคนละ 12,057.20 บาทต่อปีแต่กลับมีอัตราการเอาสินเชื่อต่อหัวประชากรต่ำที่สุดในภาคและเมื่อพิจารณาทางด้านการใช้ประโยชน์เงินออม พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ลดลงในแต่ละปีจึงทำให้มีอัตราการใช้ประโยชน์จากเงินออมต่ำที่สุดในภาคเช่นกัน

ข. การอุตสาหกรรม (ดูตารางที่ 4.8 ประกอบ)

อุตสาหกรรมการผลิตของจังหวัดราชบุรี เป็นภาคการผลิตซึ่งเป็นแหล่งที่มาของรายได้ที่สำคัญอีกสาขาหนึ่ง ซึ่งสามารถจัดประเภทได้เป็น 5 ประเภท คือ

1. อุตสาหกรรมการผลิตอาหารซึ่งได้แก่การประกอบการเกี่ยวกับการผลิตอาหารเพื่อการบริโภคทุกชนิด ที่สำคัญของจังหวัดราชบุรีคือ อุตสาหกรรมน้ำตาล อุตสาหกรรมการผลิตผงชูรส อุตสาหกรรมการผลิตนมสด อุตสาหกรรมลิ้นข้าว ฯลฯ
2. อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอและเครื่องแต่งกายได้แก่การประกอบการเกี่ยวกับสิ่งทอและเครื่องแต่งกายทุกชนิด ที่สำคัญคือ อุตสาหกรรมทอผ้า
3. อุตสาหกรรมการผลิตวัสดุอุปกรณ์การก่อสร้าง ได้แก่ การประกอบการผลิตเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อใช้ในการก่อสร้างต่าง ๆ รวมทั้งการผลิตเครื่องเคลือบดินเผา ที่สำคัญของ

ตารางที่ 4.10 แสดงสถิติโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี

อำเภอ	จำนวนโรงงาน (แห่ง)			เงินทุน (ล้านบาท)			จำนวนคนงาน			สัดส่วน		
	พ.ศ.2527	พ.ศ.2529	การเปลี่ยนแปลง	พ.ศ.2527	พ.ศ.2529	การเปลี่ยนแปลง	พ.ศ.2527	พ.ศ.2529	การเปลี่ยนแปลง	โรงงาน	เงินทุน (ล้านบาท)	คนงาน (คน)
เมืองราชบุรี	351	360	9	163.902	748.114	584.292	4,302	5,343	1,041	1	2.08	14.84
บ้านโป่ง	298	334	36	1,641.84	10,493.714	8,851.874	7,681	6,414	-1,267	1	31.42	19.20
โพธาราม	97	115	18	46.849	92.298	45.449	746	1,173	427	1	0.80	10.20
ดำเนินสะดวก	67	70	3	12.96	34.628	21.668	251	292	41	1	0.49	4.17
บางแพ	21	26	5	6.61	13.675	7.065	74	881	14	1	0.53	3.38
ปากท่อ	58	62	4	43.783	75.712	31.925	363	292	-71	1	1.22	4.71
วัดเพลง	10	10	-	2.045	4.435	2.39	34	36	2	1	0.44	3.60
จอมบึง	34	39	5	11.248	17.642	6.394	238	179	41	1	0.45	7.15
สวนผึ้ง	11	14	3	3.499	7.813	4.374	118	163	45	1	0.56	11.64
รวม	947	1030	83	1,932.74	11,488.032	9,555.292	13,807	14,080	278			

ที่มา : สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี คือ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา อุตสาหกรรมไม้ บด ย่อยหิน อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหาร

4. อุตสาหกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์เคมี-สิ่งพิมพ์ ยางและพลาสติก ทุกชนิด

5. อุตสาหกรรมการผลิต ผลิตภัณฑ์โลหะรวมทั้งอุปกรณ์การขนส่ง ได้แก่ อุตสาหกรรมต่อตัวถังรถและผลิตอุปกรณ์ชิ้นส่วนรถ

เมื่อพิจารณาข้อมูลจากตารางจะพบว่า จังหวัดราชบุรีมีโรงงานทั้งสิ้นในปี 2529 เท่ากับ 1,030 โรงงาน จำนวนเงินทุนทั้งสิ้นเท่ากับ 11,488.032 ล้านบาท และจำนวนคนงานทั้งสิ้นเท่ากับ 14,080 คน ซึ่งสูงที่สุดในภาค (จากการศึกษาในบทก่อน) และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายอำเภอพบว่า อำเภอเมืองราชบุรีเป็นอำเภอที่มีจำนวนโรงงานสูงสุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและโพธาราม ตามลำดับ ส่วนทางด้านเงินทุนจะพบว่า อำเภอบ้านโป่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนเงินทุนสูงสุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรี และโพธาราม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาทางด้าน การเปลี่ยนแปลงในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา พบว่าอำเภอบ้านโป่ง เป็นอำเภอที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านจำนวนโรงงานและเงินทุนสูงสุด ส่วนทางด้านจำนวนคนงานกลับมีการเปลี่ยนแปลงที่ลดลง แสดงว่าในระยะหลังอำเภอบ้านโป่งได้นำเอาเทคโนโลยีที่ทันสมัยทางด้านเครื่องจักรและกระบวนการผลิตเข้ามาใช้เพิ่มขึ้น เป็นสิ่งทดแทนแรงงานคนจึงทำให้การจ้างงานในโรงงานอุตสาหกรรมลดลง รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและโพธาราม ตามลำดับ เมื่อพิจารณาทางด้านสัดส่วนจำนวนโรงงานเปรียบเทียบกับจำนวนเงินทุน และจำนวนคนงานแล้วพบว่า อำเภอบ้านโป่งมีสัดส่วนจำนวนเงินทุนและจำนวนคนงานต่อโรงงานสูงสุดในจังหวัด แสดงให้เห็นว่า โรงงานในอำเภอบ้านโป่งเป็นโรงงานที่มีขนาดใหญ่และมีการจ้างแรงงานมาก ส่วนอำเภออื่น ๆ ส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดย่อมเกือบทั้งสิ้น

ค. การเงินและการคลัง

1) การเงิน จังหวัดราชบุรีมีสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นเป็นจำนวนมาก อาทิ เช่น ธนาคาร สถานธนาบาล บริษัทเงินทุนและการประกันภัย เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากจังหวัดราชบุรีเป็นแหล่งเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมที่สำคัญ มีอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่น่าทึ่งที่สุดในภาค ทำให้กิจการด้านสถาบันการเงินต่าง ๆ เติบโตตามไปด้วย ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

จากข้อมูลจะพบว่า อำเภอเมืองราชบุรี เป็นอำเภอที่มีจำนวนสถาบันการ

เงินมากที่สุด คือมีถึง 17 แห่ง รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอดำเนินสะดวก คือ 14

แห่งและ 10 แห่ง ตามลำดับ

ตาราง 4.11 แสดงจำนวนธนาคาร สถานธนาฑูบาล บริษัทเงินทุนและประกันภัย
จังหวัดราชบุรี ปี 2529

อำเภอ	ธนาคาร			สถานธนาฑูบาล	บริษัทเงินทุนและประกันภัย
	ออมสิน	พาณิชย์	ธกส.		
เมืองราชบุรี	1	10	1	1	4
บ้านโป่ง	1	8	-	1	4
โพธาราม	1	5	-	1	2
ดำเนินสะดวก	1	7	-	-	2
บางแพ	-	1	-	-	-
ปากท่อ	1	1	-	-	1
วัดเพลง	-	-	-	-	-
จอมบึง	1	2	-	-	1
สวนผึ้ง	-	-	-	-	-
รวม	6	34	1	3	14

ที่มา : หน่วยการเงิน ฝ่ายวิชาการ ธนาคารแห่งประเทศไทย
กองวิชาการและสถิติ สำนักงานประกันภัย กระทรวงพาณิชย์

2) การคลัง

จากข้อมูลสถานะการคลังของจังหวัดราชบุรี จะพบว่าสถานะการคลังของเทศบาลเมืองราชบุรีสูงที่สุด รองลงมาคือเทศบาลเมืองบ้านโป่งและโพธารามตามลำดับและเมื่อดูที่สถานะการคลังของระดับสุขาภิบาล พบว่าสถานะการคลังของสุขาภิบาลหลักเมือง (ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี) สูงที่สุด รองลงมาคือ สุขาภิบาลท่าฉมา (ในเขตอำเภอบ้านโป่งและสุขาภิบาลดำเนิน

ตาราง 4.12 แสดงสถานะการคลังของจังหวัดราชบุรี ปีงบประมาณ 2529

เมือง	รายรับทั่วไป	รายจ่ายทั่วไป	เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ
1. ทม.ราชบุรี	40,746,820.98	39,229,696.92	12,657,454.48
1.1 ส.เขาสูง	2,343,777.05	2,136,836.48	13,000.00
1.2 ส.หลักเมือง	3,353,281.25	2,684,300.94	755,696.00
1.3 ส.ห้วยชินสีห์	1,739,523.12	1,536,823.12	398,990.00
2. ทม.บ้านโป่ง	27,312,399.37	23,176,096.53	4,863,484.10
2.1 ส.กระจับ	1,885,855.66	1,763,310.91	—
2.2 ส.ท่าผา	2,984,234.69	2,611,389.97	706,640.00
2.3 ส.ห้วยกระบอก	1,193,560.24	1,113,954.66	129,000.00
3. ทม.โพธาราม	17,894,094.41	16,276,647.24	5,057,330.82
3.1 ส.หนองโพ	2,586,864.58	2,543,560.07	170,754.00
3.2 ส.เจ็ดเสมียน	906,963.13	879,857.23	143,310.00
3.3 ส.บ้านเลือก	1,423,368.22	1,295,431.92	290,480.00
4. (อ.ดำเนินสะดวก)			
4.1 ส.ดำเนินสะดวก	2,948,621.04	2,720,900.00	410,000.00
4.2 ส.ศรีดอนไผ่	2,651,850.11	2,569,920.50	443,480.00
5. (อ.จอมบึง)			
5.1 ส.จอมบึง	1,996,953.13	1,845,734.94	15,000.00
6. (อ.ปากท่อ)			
6.1 ส.ปากท่อ	1,865,208.12	1,688,658.91	—
7. (อ.บางแพ)			
7.1 ส.บางแพ	2,575,347.67	2,507,116.68	585,000.00
7.2 ส.โพหัก	1,709,288.60	1,672,273.87	376,000.00
8. (อ.วัดเพลง)			
8.1 ส.วัดเพลง	960,776.93	924,365.26	1,909.00

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

เมือง	รายรับทั่วไป	รายจ่ายทั่วไป	เงินอุดหนุนเฉพาะกิจ
9. (อ. ลวนพิจ)			
9.1 ส. ส่วนฝั่ง	195,555.36	165,251.00	—
9.2 ชัยปาหวาย	194,948.36	184,553.00	—

ที่มา : คลังจังหวัดราชบุรี

สะดวก (ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก) ตามลำดับ เมื่อมองภาพรวมทั้งอำเภอพบว่าอำเภอเมืองราชบุรีมีสถานะการคลังที่สูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธารามตามลำดับ

ง. การบริการ

สถานบริการของจังหวัดราชบุรีส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใกล้เขตชุมชนหรือในเขตชุมชน เช่น เขตเทศบาล สุขาภิบาล เป็นต้น ซึ่งมีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอบ้านโป่ง สถานบริการดังกล่าว อาทิเช่น โรงแรมซึ่งมีมาตรฐานในด้านการบริการ อยู่ในเกณฑ์ดี

ส่วนสถานบริการประเภทห้องอาหารหรือร้านอาหารมีอยู่มากมายทั้งในเขตอำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอบ้านโป่ง นอกจากนี้ ยังมีสถานบริการซึ่งเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทั้งกลางวันและกลางคืน อาทิเช่น บ้านโป่งโบว์ ห้องอาหารมายเฮ้าส์ บ่อตกปลาเทพการฯ ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี และนอกจากนี้ยังมีสถานที่พักผ่อนเพื่อสุขภาพ นั่นคือสวนสุขภาพในบริเวณสนามกีฬาเขต 7 ราชบุรี

ตารางที่ 4.13 แสดงจำนวนโรงแรม จำนวนห้องพักและอัตราค่าเช่าห้องพักในจังหวัดราชบุรี ปี 2529

อำเภอ	จำนวนโรงแรม (แห่ง)	จำนวนห้อง (ห้อง)	ราคาเช่าห้องพักเฉลี่ยต่อคืน (บาท)	
			ห้องพัสดวม	ห้องปรับอากาศ
เมืองราชบุรี	9	367	120	200
บ้านโป่ง	16	531	80	160
โพธาราม	1	18	150	250
ดำเนินสะดวก	1	30	65	-
จอมบึง	-	-	-	-
ปากท่อ	-	-	-	-
บางแพ	-	-	-	-
วัดเพลง	-	-	-	-
สวนผึ้ง	-	-	-	-

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี

จากตารางแสดงให้เห็นว่า จังหวัดราชบุรีมีเพียง 4 อำเภอเท่านั้นที่มีโรงแรมไว้บริการนักท่องเที่ยว อำเภอที่มีจำนวนโรงแรมสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอบ้านโป่ง รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรี แต่เมื่อพิจารณาทางด้านขนาดของโรงแรมและราคาเช่าห้องพักเฉลี่ยต่อคืนจะพบว่า ถึงแม้อำเภอเมืองราชบุรีจะมีจำนวนโรงแรมน้อยแห่งกว่าอำเภอบ้านโป่ง แต่ขนาดของโรงแรมและประเภทของโรงแรมในอำเภอเมืองราชบุรีมีขนาดโดยเฉลี่ยใหญ่กว่า และอยู่ในระดับที่ดีกว่าของอำเภอบ้านโป่ง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า อำเภอเมืองราชบุรีเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นศูนย์รวมของหน่วยงานราชการส่วนใหญ่ของจังหวัดและอีกประการหนึ่งคือในเขตจังหวัดราชบุรีนี้มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมากมายหลายแห่ง (จากการศึกษาในเรื่องแหล่งท่องเที่ยว) จึงเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างเมืองให้มาเที่ยวชมและแวะพักโดยเฉพาะ

จ. การพาณิชย์กรรมจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรี มีผู้ประกอบการค้าที่จดทะเบียน ในรูปของบุคคลธรรมดาและในรูปของนิติบุคคล สามารถจำแนกตามประเภทการจดทะเบียนและจำแนกตามเขตพื้นที่ได้ดังนี้

จากข้อมูลพบว่า ในจังหวัดราชบุรีมีสถานประกอบการที่จดทะเบียนพาณิชย์ประเภทร้านค้าเอกชนสูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ ประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด และห้างหุ้นส่วนสามัญ ตามลำดับ และอำเภอเมืองราชบุรี เป็นอำเภอที่มีสถานประกอบการทุกประเภทรวมกันสูงที่สุดในจังหวัด (2,300 ราย) รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง (1,888 ราย) และอำเภอโพธาราม (1,769 ราย) ตามลำดับ และพิจารณาจำแนกตามประเภทการจดทะเบียนแล้วจะพบว่า ประเภทร้านค้าเอกชน ประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญและประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น อำเภอเมืองราชบุรีเป็นอำเภอที่มีสถานประกอบการทั้ง 3 ประเภทนี้สูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและโพธาราม ตามลำดับ ส่วนสถานประกอบการประเภทห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล และบริษัทจำกัดพบว่าอำเภอบ้านโป่งมีสถานประกอบการทั้ง 2 ประเภทนี้สูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอโพธาราม ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาทุนในการจดทะเบียนประเภทสถานประกอบการที่สำคัญ ๆ ของจังหวัดราชบุรีในปี 2529 ที่เพิ่มขึ้นในแต่ละอำเภอพบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีการเพิ่มทุนในการจดทะเบียนสถานประกอบการประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัดสูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและอำเภอปากท่อตามลำดับ ส่วนประเภทบริษัทจำกัดนั้น ในปี 2529 อำเภอที่มีการเพิ่มทุนในการจดทะเบียนสูงที่สุดในจังหวัดพบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีการเพิ่มการลงทุนสูงที่สุดในจังหวัดเช่นเดียวกัน รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม ตามลำดับ ดังนั้นภาวะเศรษฐกิจทางด้านการพาณิชย์กรรมของจังหวัดราชบุรีนั้น อำเภอเมืองราชบุรีจึงมีความเจริญเติบโตสูงที่สุดในจังหวัด รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและโพธาราม ตามลำดับ

ฉ. ปริมาณการขนส่งสินค้าทางรถยนต์จังหวัดราชบุรี

จากข้อมูลปริมาณสินค้าจากภาคตะวันตก แยกเที่ยวเข้า และเที่ยวออกกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประเภทสินค้าระหว่างปี 2525 และปี 2529 พบว่าในปี 2525 จังหวัดราชบุรีมีสินค้าส่งออกที่สำคัญ คือ หิน ดิน ทราย น้ำตาล ผักและผลไม้ มันสำปะหลัง เครื่องใช้สอย ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ และสินค้าที่นำเข้าจากกรุงเทพมหานครที่สำคัญคือ น้ำมันเชื้อเพลิง ปุ๋ยและอาหารสัตว์ เบ็ดเตล็ด เครื่องใช้สอย และโลหะก่อสร้าง และในปี 2529 สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี คือ หิน ดิน ทราย น้ำตาล ผักและผลไม้ เครื่องใช้สอย ซีเมนต์และผลิตภัณฑ์ และมันสำปะหลัง ตามลำดับ ส่วนสินค้านำเข้าที่สำคัญคือ น้ำมันเชื้อเพลิง ปุ๋ยและ

ตารางที่ 4.15 แสดงทุนของประเภทสถานประกอบการที่จดทะเบียนพาณิชย์เพิ่มในปี 2529 ของจังหวัดราชบุรี

อำเภอ	ห้างหุ้นส่วนจำกัด		บริษัทจำกัด	
	เพิ่ม (ราย)	ทุน (บาท)	เพิ่ม (ราย)	ทุน (บาท)
เมืองราชบุรี	6	13,100,000	1	20,000,000
บ้านโป่ง	2	7,000,000	4	15,200,000
โพธาราม	-5	100,000	1	4,000,000
ดำเนินสะดวก	-	1,500,000	-	3,000,000
ปากท่อ	1	3,000,000	-2	-
จอมบึง	-2	-	-	-
วัดเพลง	1	-	-	-
บางแพ	-	-	-	-
สวนผึ้ง	3	-	-	-
รวม	6	24,700,000	4	42,200,000

ที่มา : สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี

อาหารสัตว์ เบ็ดเตล็ด เครื่องใช้สอยและเครื่องตี๋ม ตามลำดับ และเมื่อดูอัตราการเติบโตต่อปีพบว่าจังหวัดราชบุรี มีแนวโน้มพึ่งพากรุงเทพมหานครเพิ่มสูงขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจากปริมาณสินค้าส่งออกมีอัตราลดลง (ร้อยละ -1.25 ต่อปี) และปริมาณสินค้านำเข้าจากกรุงเทพมหานครมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น (ร้อยละ 11.92 ต่อปี) แต่มีสินค้าบางประเภทที่มีปริมาณการส่งออกเพิ่มสูงขึ้นจากอดีต คือ เชื้อเพลิงไม้ (ร้อยละ 7.12 ต่อปี) แร่ (ร้อยละ 2.42 ต่อปี) ผักและผลไม้ (ร้อยละ 4.43 ต่อปี) น้ำตาล (ร้อยละ 20.08 ต่อปี) เครื่องตี๋ม (ร้อยละ 27.53 ต่อปี) ของชำ (ร้อยละ 19.63 ต่อปี) สัตว์บก (ร้อยละ 16.98 ต่อปี) ปุ๋ยและอาหารสัตว์ (ร้อยละ 9.82 ต่อปี) เครื่องใช้สอย (ร้อยละ 18.03 ต่อปี) เบ็ดเตล็ด (ร้อยละ 4.93 ต่อปี) และสินค้าอื่น ๆ

(ร้อยละ 19.82 ต่อปี) แต่เมื่อนำมาพิจารณาเปรียบเทียบระหว่างอัตราการส่งออกและนำเข้าแล้ว พบว่ามีสินค้าเพียงบางประเภทเท่านั้น ที่มีอัตราการส่งออกต่อปีสูงกว่าอัตราการนำเข้าต่อปี สินค้าที่จังหวัดราชบุรีได้เปรียบการนำเข้า คือ สินค้าประเภท หิน ดิน ทราบัว แร่ ผักและผลไม้ น้ำตาล ลัตว์บก และสินค้าเบ็ดเตล็ด ที่เหลือนอกจากนี้ล้วนเป็นประเภทสินค้าที่เสียเปรียบการนำเข้าจากกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น โดยเฉพาะสินค้าประเภทลัตว์น้ำ เครื่องดื่ม และน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นประเภทที่เสียเปรียบการนำเข้าสูงที่สุดของจังหวัดราชบุรี

ช. โครงสร้างของตลาดและศูนย์กลางการตลาดของจังหวัดราชบุรีปัจจุบัน

ลักษณะทั่วไปของสภาพตลาดซึ่งมีการซื้อขายกันในจังหวัดราชบุรี สามารถจำแนกตามประเภทของสินค้าได้ดังนี้คือ

1) ตลาดสินค้าเกษตรกรรม ที่สำคัญประกอบด้วย

(1.1) ตลาดกลางขายส่ง มีจำนวน 1 แห่ง ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรีคือ ตลาดกลางขายส่งพืชผักและผลไม้ศรีเมือง ซึ่งผู้ที่นำสินค้ามาขายในตลาดแห่งนี้ส่วนใหญ่ประกอบไปด้วย เกษตรกรผู้ทำการเพาะปลูกพืชผักและผลไม้ จากแหล่งผลิตที่สำคัญ ๆ ของจังหวัด ส่วนผู้ซื้อประกอบไปด้วยผู้ค้าที่ซื้อสินค้าไปจำหน่ายส่งในตลาดกรุงเทพฯ จังหวัดใกล้เคียง และบางจังหวัด ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และนอกจากนี้ยังประกอบไปด้วยผู้ค้าปลีกในเขตอำเภอเมืองราชบุรีอีกด้วย จึงนับได้ว่าเป็นตลาดกลางที่มีความสำคัญมาก เพราะมีปริมาณการซื้อขายในแต่ละวันคิดเป็นมูลค่าอยู่ในเกณฑ์สูง

(1.2) ทำขึ้นผักและผลไม้ในเขตอำเภอดำเนินสะดวกซึ่งนับว่าเป็นตลาดซื้อขายพืชผักที่สำคัญอีกลักษณะหนึ่ง โดยตามเขตอำเภอดำเนินสะดวกเป็นอำเภอที่มีการเพาะปลูกพืชผักและผลไม้ที่สำคัญของจังหวัด และการคมนาคมโดยทั่วไปโดยเฉพาะตามแหล่งผลิตพืชผัก และผลไม้ส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยการคมนาคมทางน้ำ และเพื่อที่จะกระจายผลผลิตไปยังตลาดกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่น ๆ ได้โดยสะดวกจึงจำเป็นต้องอาศัยการคมนาคมทางบก ซึ่งสภาพการณ์เช่นนี้ทำให้เกิดตลาดซื้อขายตามทำขึ้นผักและผลไม้ต่าง ๆ ในเขตอำเภอดำเนินสะดวกขึ้น โดยมีทำขึ้นผักและผลไม้ที่สำคัญทั้งสิ้นจำนวน 17 แห่ง และสำหรับผู้ค้าผักขึ้นตามทำขึ้นผักต่าง ๆ เพื่อที่จะทำการขนส่งทางบกต่อไปนั้น ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดเป็นเกษตรกรผู้ทำการเพาะปลูกพืชและผลไม้ในเขตอำเภอดำเนินสะดวก ส่วนผู้ซื้อส่วนมากเป็นผู้ค้าส่งที่นำสินค้าไปจำหน่ายส่งในตลาดกรุงเทพมหานคร จังหวัดใกล้เคียงและบางจังหวัดในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

(1.3) ตลาดซื้อขายพืชไร่ ซึ่งนับว่าเป็นตลาดอีกลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีพืชเศรษฐกิจนานาชนิด เช่น ข้าว ข้าวโพด มันสำปะหลัง อ้อยน้ำตาล เป็นต้น โดยตลาดในลักษณะนี้ มักจะอยู่ในบริเวณซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกพืชไร่นิดดังกล่าว เช่นในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอจอมบึง อำเภอบ้านโป่งและอำเภอเมืองราชบุรี เป็นต้น โดยการซื้อขายเกิดจากเกษตรกรผู้ทำการเพาะปลูก กับผู้ค้าคนกลางในระดับต่าง ๆ

2) ตลาดสินค้าอุตสาหกรรม

เนื่องด้วยจังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีอุตสาหกรรมที่สำคัญหลายชนิด แต่อุตสาหกรรมบางส่วนเป็นเพียงหน่วยผลิตเท่านั้น โดยมีบริษัทผู้จำหน่ายซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในตลาดกรุงเทพมหานคร ทำให้ตลาดการซื้อขายไม่ได้เกิดขึ้นในจังหวัด อาทิเช่น อุตสาหกรรมผลิตน้ำตาล อุตสาหกรรมผลิตกระดาษเหนียวและเยื่อกระดาษ อุตสาหกรรมผลิตนมสด อุตสาหกรรมผลิตผงชูรสและ โรงงานผลิตอาหารสำเร็จรูป ขององค์การผลิตอาหารสำเร็จรูป (อ.ส.ร.) เป็นต้น

ส่วนตลาดสินค้าอุตสาหกรรมที่เกิดขึ้นในจังหวัดโดยส่วนใหญ่เป็นตลาดขายส่งที่เกิดขึ้นตามแหล่งผลิตต่าง ๆ ซึ่งส่วนมากตั้งอยู่ในอำเภอบ้านโป่ง และอำเภอเมืองราชบุรี เช่น อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา อุตสาหกรรมทอผ้าขาวม้าและผ้าซิ่น อุตสาหกรรมไม้ บด หิน อุตสาหกรรมลิ้นข้าว อุตสาหกรรมผลิตแป้งมันสำปะหลัง อุตสาหกรรมผลิตเส้นไหม แป้งข้าวเจ้าและแป้งข้าวเหนียว อุตสาหกรรมต่อตัวถังรถยนต์โดยสารและรถบรรทุก อุตสาหกรรมผลิตปูนขาว เป็นต้น

3. ตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค

ในจังหวัดราชบุรี มีตลาดในลักษณะที่เป็นตลาดสินค้าอุปโภคบริโภค เกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กโดยตลาดดังกล่าวมักจะกำเนิดขึ้นตามแหล่งชุมชน โดยเฉพาะตามเขตเมืองหรือเขตเทศบาล สุขาภิบาล ดังนั้นจะเห็นได้ว่าศูนย์กลางของตลาดสินค้าอุปโภคบริโภคที่สำคัญของจังหวัดอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองบ้านโป่ง และเทศบาลเมืองโนธาราม ซึ่งเขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นแหล่งชุมชนที่สำคัญของจังหวัด

สินค้านำเข้าและสินค้าส่งออก

1. สินค้านำเข้า

สินค้านำเข้าที่สำคัญของจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภคบริโภค และสินค้าประเภททุนเป็นสำคัญ และสินค้านำเข้าดังกล่าวมักจะเป็นสินค้าที่ไม่สามารถผลิตได้ในจังหวัด โดยเฉพาะที่เป็นสินค้าด้านอุตสาหกรรม อาทิเช่น น้ำมันเชื้อเพลิง ก๊าซเชื้อเพลิง วัสดุก่อสร้าง สินค้าทุนสำหรับผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เครื่องใช้สำนักงานและสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพอื่น ๆ เป็นต้น

2. สินค้าส่งออก

สินค้าส่งออกที่สำคัญของจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วยสินค้าทางภาคอุตสาหกรรม อาทิเช่น น้ำตาลทราย กระดาษเหนียวและเยื่อกระดาษ นมสด ผงชูรส อาหารสำเร็จรูป (อ.ส.ร.) เครื่องเคลือบดินเผา ผ้าขาวม้า ผ้าชิ้น (ผ้าทอบ้านไร่) แป้งมันสำปะหลัง เส้นไหม แป้งข้าวเหนียว ตัวถังรถยนต์โดยสารและรถบรรทุก ปูนขาว ซีอิ๊ว น้ำปลาและอื่น ๆ อีกมาก นอกจากนี้ยังมีสินค้าส่งออกที่เป็นสินค้าทางภาคเกษตรกรรม อาทิเช่น ข้าว ข้าวโพด มันเส้น ถั่วเขียว ฝัสดกและผลไม้ชนิดต่าง ๆ สุกกร เบ็ดเปียฉาย ไซ้ไถ่สดและไซ้เบ็ดสด เป็นต้น

ลักษณะทางสังคมและบริการขั้นพื้นฐานจังหวัดราชบุรี

การศึกษา

การศึกษาจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นจังหวัดซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาของภาคตะวันตก (จากการศึกษาในบทที่แล้ว) โดยสถาบันการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม เนื่องจากเป็นแหล่งชุมชนหนาแน่น และมีความเจริญทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งการศึกษาของจังหวัดเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล จนถึงระดับปริญญาตรี

ตารางที่ 4.16 แสดงจำนวนโรงเรียน ครู และนักเรียน ปีการศึกษา 2529

สังกัด	จำนวนโรงเรียน	จำนวนครู	จำนวนนักเรียน
สำนักงานการประถม	363	4,432	77,993
เทศบาล	10	308	7,285
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สายสามัญ)	40	1,036	25,642
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (สายอาชีวะ)	8	200	7,324
โรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน	5	22	432
กรมสามัญศึกษา	24	1,384	25,126
กรมอาชีวศึกษา	3	277	9,102
กรมการฝึกหัดครู	1	152	2,042
กรมการศึกษานอกโรงเรียน	1	29	3,930

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 4.17 แสดงจำนวนโรงเรียนในอำเภอต่าง ๆ ของจังหวัดราชบุรี (จำแนกตามสังกัด)

อำเภอ	สังกัดกรม สามัญศึกษา	สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษา	สังกัดกรม อาชีวศึกษา	สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน	
				สายสามัญ	สายอาชีวะ
เมืองราชบุรี	5	59	1	11	4
บ้านโป่ง	5	56	-	13	3
โพธาราม	4	55	2	8	-
ดำเนินสะดวก	3	27	-	5	1
ปากท่อ	1	51	-	2	-
บางแพ	2	25	-	-	-
จอมบึง	2	42	-	-	-
วัดเพลง	1	9	-	1	-
สวนผึ้ง	1	39	-	-	-
รวม	24	363	3	40	8

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดราชบุรี

จากตารางจะพบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีจำนวนโรงเรียนตามสังกัดต่าง ๆ สูงที่สุดในจังหวัด (80 แห่ง) รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง (77 แห่ง) และอำเภอโพธาราม (69 แห่ง) ตามลำดับ

การสาธารณสุข

จังหวัดราชบุรี นับได้ว่าเป็นจังหวัดศูนย์กลางทางด้านการสาธารณสุขของภาคตะวันตก (จากการศึกษาในบทที่แล้ว) ดังจะเห็นได้จากโรงพยาบาลศูนย์คือ โรงพยาบาลราชบุรี ซึ่งเป็น

ตารางที่ 4.18 แสดงจำนวนสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ แยกเป็นรายอำเภอ ปี 2529

อำเภอ	โรงพยาบาล ศูนย์	โรงพยาบาล ทั่วไป	โรงพยาบาล ชุมชน	โรงพยาบาล แม่และเด็ก	โรงพยาบาล ค่ายภาครังษี	สถานบริการสาธารณสุข		สถานเอนามัย
						ชุมชน	เทศบาล	
เมืองราชบุรี	1 (603)	—	—	1 (338)	1 (100)	—	1	23
บ้านโป่ง	—	1 (368)	—	—	—	—	1	17
โพธาราม	—	1 (255)	1 (10)	—	—	—	1	26
ดำเนินสะดวก	—	1 (213)	—	—	—	1	—	14
ปากท่อ	—	—	1 (30)	—	—	1	—	15
บางแพ	—	—	1 (30)	—	—	1	—	1
จอมบึง	—	—	1 (30)	—	—	1	—	1
วัดเพลง	—	—	1 (36)	—	—	1	—	3
สวนผึ้ง	—	—	1 (10)	—	—	1	—	11
รวม	1	3	6	1	1	6	3	127

ที่มา : สาธารณสุขจังหวัดราชบุรี

โรงพยาบาลขนาดใหญ่ มีบุคลากรทางการแพทย์ และเครื่องมือทางการแพทย์ที่ทันสมัยจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีโรงพยาบาลแม่และเด็ก ซึ่งเน้นการให้บริการทางการแพทย์เกี่ยวกับแม่และเด็กโดยเฉพาะ และนอกจากสถานพยาบาลของรัฐแล้ว ยังมีสถานพยาบาลเอกชน ทั้งโรงพยาบาลเอกชนที่มีเตียงคนไข้ และสถานพยาบาลชนิดไม่มีเตียงคนไข้ เปิดให้บริการแก่ประชาชนอีก

เป็นจำนวนมาก โดยสรุปแล้ว จังหวัดราชบุรีมีบุคลากรทางการแพทย์ ในปี 2529 ที่สำคัญ ๆ อย่างเช่นแพทย์มีจำนวนทั้งสิ้น 139 คน ทันตแพทย์ทั้งจังหวัดรวม 17 คน เภสัชกรจำนวน 15 คนพยาบาลจำนวน 226 คน ผดุงครรภ์และอนามัยจำนวน 226 คน

การไฟฟ้า

จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดที่ได้รับพลังงานไฟฟ้าจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ถึงทุกอำเภอ โดยเฉพาะในเขตชุมชนของแต่ละอำเภอจากข้อมูลจะพบว่า จากสถิติจำนวนผู้ใช้กระแสไฟฟ้า ปีงบประมาณ 2529 แยกเป็นรายอำเภอพบว่า อำเภอเมืองราชบุรีมีผู้ใช้กระแสไฟฟ้าสูงสุดในจังหวัด (24,540 ราย) รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง (21,199 ราย) และอำเภอโพธาราม (17,332 ราย) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาแยกเป็นรายประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าแล้วพบว่า ประเภทที่อยู่อาศัย เป็นประเภทที่มีผู้ใช้สูงสุดในจังหวัด และอำเภอเมืองราชบุรีมีผู้ใช้สูงสุด รองลงมาคือประเภทธุรกิจขนาดเล็ก และอำเภอบ้านโป่งมีผู้ใช้ไฟประเภทนี้สูงสุด เมื่อพิจารณาดารงสถิติ จำนวนหน่วยการจำหน่ายกระแสไฟฟ้า ประจำปี 2529 แยกเป็นรายอำเภอจะพบว่า อำเภอบ้านโป่งเป็นอำเภอที่มีจำนวนหน่วยการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าสูงสุดในจังหวัด (194,642,003 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรี (64,877,088 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) และอำเภอโพธาราม (34,967,802 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) ตามลำดับ ส่วนประเภทผู้ใช้ไฟที่มีจำนวนหน่วยการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าสูงสุดในจังหวัดคือ ประเภทอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ซึ่งอำเภอบ้านโป่งเป็นอำเภอที่มีการใช้ไฟประเภทนี้สูงสุด (145,776,986 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) รองลงมาคือ อำเภอโพธาราม (9,320,992 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) นับว่ามีจำนวนหน่วยการใช้ที่มีความต่างกันสูงมาก และอันดับ 3 คือ อำเภอเมืองราชบุรี (1,402,284 กิโลวัตต์/ชั่วโมง) ส่วนประเภทผู้ใช้ไฟฟ้าประเภทอื่น ๆ คือ ประเภทสาธารณะ ที่อยู่อาศัย ธุรกิจขนาดเล็ก ธุรกิจขนาดใหญ่ อุตสาหกรรมขนาดเล็ก โรงพยาบาล และสถานศึกษาของรัฐ สืบเนื่องจากการเกษตรและประเภทไฟฟ้าชั่วคราวล้วนมีจำนวนหน่วยการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าสูงสุดในอำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม ตามลำดับ

โทรศัพท์

ปัจจุบันจังหวัดราชบุรี มีชุมสายโทรศัพท์ที่ให้บริการแก่ประชาชนจำนวน 9 ชุมสาย และชุมสายโทรศัพท์ย่อยอีก 7 ชุมสายดังนี้คือ

1. ชุมสายโทรศัพท์ราชบุรี อำเภอเมืองราชบุรี ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 4,560 เลขหมาย
 - 1.1 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยเขาสูง มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
 - 1.2 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยบึงงาม มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
2. ชุมสายโทรศัพท์บ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 3,560 เลขหมาย
 - 2.1 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยห้วยกระบอก มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
 - 2.2 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยกระจับ มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
 - 2.3 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยท่าผา มีจำนวนเลขหมาย 128 เลขหมาย
3. ชุมสายโทรศัพท์โพธาราม อำเภอโพธาราม ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 3,000 เลขหมาย
 - 3.1 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยเจ็ดเสมียน มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
 - 3.2 ชุมสายโทรศัพท์ย่อยหนองโพ มีจำนวนเลขหมาย 256 เลขหมาย
4. ชุมสายโทรศัพท์ดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 3,469 เลขหมาย
5. ชุมสายโทรศัพท์ปากท่อ อำเภอปากท่อ ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 600 เลขหมาย
6. ชุมสายโทรศัพท์จอมบึง อำเภอจอมบึง ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 600 เลขหมาย

ตารางที่ 4.19 แสดงสถิติ จำนวนผู้ใช้กระแสไฟฟ้า ในเขตจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2529

(จำนวนชาย)

ประเภทผู้ใช้ไฟ	อ.เมือง	อ.ปากท่อ	อ.วัดเพลง	อ.จอมบึง	อ.บ้านโป่ง	อ.โพธาราม	อ.บางแพ	อ.ดำเนินสะดวก	อ.สวนผึ้ง	รวม
1. สาธารณะ	74	5	-	-	80	32	4	1	-	196
2. ที่อยู่อาศัย	24,029	3,824	2,098	4,097	20,643	16,967	6,043	14,349	923	92,973
3. ธุรกิจขนาดเล็ก	351	27	4	22	385	263	69	150	13	1,284
4. ธุรกิจขนาดใหญ่	18	1	-	-	17	2	-	4	-	42
5. อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	34	8	1	1	38	16	-	2	-	100
6. อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	2	-	-	-	3	1	-	-	-	6
7. ไฟพิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. โรงพยาบาลฯ, สถานศึกษาของรัฐ	9	1	1	2	4	15	2	4	1	39
9. สูบน้ำเพื่อการเกษตร	2	-	-	-	-	-	-	14	-	16
10. ชั่วคราว	21	1	1	-	29	36	10	28	-	126
รวม	24,540	3,867	2,105	4,122	21,199	17,332	6,128	14,552	937	94,782

ที่มา : กองเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ 4.20 แสดงสถิติ จำนวนหน่วยการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในเขตจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2529

(ก.ช.ม.)

ประเภทผู้ใช้ไฟ	อ.เมือง	อ.ปากท่อ	อ.วัดเพลง	อ.จอมบึง	อ.บ้านโป่ง	อ.โพธาราม	อ.บางแพ	อ.ดำเนินสะดวก	อ.สวนผึ้ง	รวม
1. สาธารณะ	903,460	37,374	-	-	446,142	258,308	41,238	13,928	-	1,700,450
2. ที่อยู่อาศัย	26,038,521	3,069,879	1,889,368	2,542,198	23,360,691	14,888,312	4,210,630	12,803,738	838,379	89,641,716
3. ธุรกิจขนาดเล็ก	7,496,661	539,266	51,170	304,152	5,828,265	3,085,951	501,398	1,443,390	98,053	19,348,306
4. ธุรกิจขนาดใหญ่	7,485,159	1,615	-	-	2,578,619	61,023	-	260,460	-	10,386,876
5. อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	18,632,211	4,642,475	107,196	502,071	15,797,168	6,008,267	-	902,176	-	46,591,564
6. อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	1,402,284	-	-	-	145,776,986	9,320,992	-	-	-	156,500,262
7. ไฟพิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. โรงพยาบาลฯ, สถานศึกษาของรัฐ	2,660,234	63,280	35,029	624,150	748,077	1,276,434	5,074	481,563	33,088	5,926,929
9. สูบน้ำเพื่อการเกษตร	57,076	-	-	-	-	-	-	40,420	-	97,496
10. ชั่วคราว	201,482	3,482	2,061	-	106,055	68,515	7,662	55,061	-	444,318
รวม	64,877,088	8,357,371	2,084,824	3,972,571	194,642,003	34,967,802	4,766,002	16,000,736	969,520	330,637,917

ที่มา : กองเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า
การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

ตารางที่ 4.21 แสดงสถิติ รายได้จากการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในเขตจังหวัด ประจำปีงบประมาณ 2529

(บาท)

ประเภทผู้ใช้ไฟ	อ. เมือง	อ.ปากท่อ	อ.วัดเพลง	อ.จอมบึง	อ.บ้านโป่ง	อ.โพธาราม	อ.บางแพ	อ.ดำเนินสะดวก	อ.สวนผึ้ง
1. สาธารณะ	1,047,851.54	43,353.04	-	-	517,524.72	299,637.28	47,816.08	16,156.48	-
2. ที่อยู่อาศัย	38,955,598.94	4,368,812.80	2,638,764.37	3,630,228.52	35,061,715.92	21,187,168.57	5,721,723.85	18,031,919.79	1,230,428.40
3. ธุรกิจขนาดเล็ก	15,107,183.96	1,073,965.40	99,189.87	603,334.19	11,621,271.02	6,265,146.61	981,967.87	2,896,465.96	188,855.06
4. ธุรกิจขนาดใหญ่	17,537,203.93	7,680.43	-	-	5,031,571.17	133,204.65	-	580,726.49	-
5. อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	33,745,938.11	7,830,892.87	219,957.30	871,209.45	27,560,188.73	10,371,758.62	-	1,478,768.93	-
6. อุตสาหกรรมขนาดใหญ่	2,781,106.38	-	-	-	234,109,777.49	14,606,775.20	-	-	-
7. ไฟพิเศษ	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. โรงพยาบาลฯ, สถานศึกษาของรัฐ	1,855,232.20	115,546.35	64,964.03	1,140,237.89	1,365,938.10	2,332,767.98	9,292.57	879,470.37	60,531.98
9. สูบน้ำเพื่อการเกษตร	69,586.92	-	-	-	-	-	-	48,387.69	-
10. ชั่วคราว	624,512.72	13,000.00	7,500.00	-	346,521.15	240,084.00	27,782.00	193,494.00	-
รวม	111,724,214.70	13,453,259.69	3,030,375.57	6,245,010.05	315,614,508.30	55,436,622.91	6,788,582.37	24,125,389.71	1,479,815.44

หมายเหตุ : รวมยอดรายได้ทุกประเภททั้งจังหวัด เท่ากับ 537,897,778.74 บาท

ที่มา : กองเศรษฐกิจพลังไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

7. ชุมสายโทรศัพท์วัดเพลง อำเภอวัดเพลง ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 256 เลขหมาย

8. ชุมสายโทรศัพท์บางแพ อำเภอบางแพ ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 256 เลขหมาย

9. ชุมสายโทรศัพท์สวนผึ้ง อำเภอสวนผึ้ง ปัจจุบันมีเลขหมายทั้งสิ้น (ปี 2531) 128 เลขหมาย

ซึ่งพบว่า อำเภอเมืองราชบุรี มีการให้บริการเลขหมายโทรศัพท์สูงที่สุดในจังหวัด (5,072 เลขหมาย) รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง (4,200 เลขหมาย) และอำเภอโพธาราม (3,512 เลขหมาย) ตามลำดับ

เทเล็กซ์

ในเขตจังหวัดราชบุรีมีบริการสื่อสารด้วยระบบเทเล็กซ์ของการสื่อสารแห่งประเทศไทย ในเขตพื้นที่ของจังหวัดเฉพาะในเขตที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง โดยแบ่งชุมสายเทเล็กซ์ ออกเป็น 2 ชุมสาย ได้แก่ ชุมสายเทเล็กซ์ราชบุรีและชุมสายเทเล็กซ์บ้านโป่ง สำหรับชุมสายเทเล็กซ์ราชบุรี ปัจจุบันมีเลขหมายให้บริการทั้งสิ้นจำนวน 10 เลขหมาย มีผู้ใช้บริการแล้วจำนวน 5 เลขหมาย (ปี 2529) ส่วนชุมสายเทเล็กซ์บ้านโป่ง ปัจจุบันมีเลขหมายให้บริการทั้งสิ้นจำนวน 16 เลขหมาย มีผู้ใช้บริการแล้วจำนวน 8 เลขหมาย และการสื่อสารแห่งประเทศไทยยังให้บริการ ทางด้านการสื่อสารในลักษณะวิทยุบริการซึ่งสามารถติดต่อสื่อสารร่วมกับระบบโทรศัพท์ได้ สถานีที่เปิดให้บริการ ได้แก่ สถานีวิทยุบริการบ้านโป่ง ซึ่งให้บริการวิทยุบริการได้จำนวน 50 เครื่อง ปัจจุบันมีเข้าใช้บริการแล้ว 23 เครื่อง

ส่วนราชการประจำจังหวัด

1. ส่วนราชการภูมิภาคประจำจังหวัด

จังหวัดราชบุรีมีส่วนราชการประจำจังหวัดที่เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคสังกัด กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ดังนี้

- สำนักงานจังหวัด

- ที่ทำการปกครองจังหวัด
- ที่ทำการอัยการจังหวัด
- ที่ทำการอัยการศาลแขวง
- กองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัด
- ที่ทำการพัฒนาชุมชนจังหวัด
- สำนักงานแรงงานจังหวัด
- สำนักงานที่ดินจังหวัด
- สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัด
- ที่ทำการประชาสัมพันธ์จังหวัด
- สำนักงานโยธาธิการจังหวัด
- ที่ทำการอัยการศาลอุทธรณ์
- สำนักงานคลังจังหวัด
- สำนักงานสรรพสามิตจังหวัด
- สำนักงานราชพัสดุจังหวัด
- สำนักงานสรรพากรจังหวัด
- สำนักงานเกษตรจังหวัด
- สำนักงานป่าไม้จังหวัด
- สำนักงานประมงจังหวัด
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด
- สำนักงานสหกรณ์จังหวัด
- สำนักงานปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัด
- สำนักงานทรัพยากรธรณีจังหวัด
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัด
- สำนักงานขนส่งจังหวัด
- สำนักงานสถิติจังหวัด

2. หน่วยราชการบริหารส่วนกลาง

เนื่องจากจังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในชัยภูมิที่เหมาะสม มีการคมนาคมสะดวกจึงมีหน่วย

ราชการที่สังกัดส่วนกลางหลายหน่วยงานมาตั้งอยู่ คือ

- สำนักงานสถิติแห่งชาติจังหวัดราชบุรี
- ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 7 ราชบุรี
- ศูนย์สุขภาพตำบลเขต 7 ราชบุรี
- ศูนย์อนามัยแม่และเด็กเขต 7 ราชบุรี
- ศูนย์ระบอบวิทยาคากลาง
- ศูนย์กัมโรคเขต 7 ราชบุรี
- ศูนย์ช่างบารุงเขต 7
- ศูนย์ชันสูตร
- ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อทั่วไปภาคกลาง
- ศูนย์โภชนาการเขต 7 ราชบุรี
- สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคตะวันตก ราชบุรี
- หน่วยป้องกันและกำจัดศัตรูพืชที่ 3 จังหวัดราชบุรี
- ศาลจังหวัดราชบุรี
- ศาลแขวงราชบุรี
- อสภท.
- สำนักงานการค้าภายใน
- สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์จังหวัดราชบุรี
- สถานีบำรุงพันธุ์สัตว์ (หนองกวาง โปธาราม)
- สถานีผสมเทียมราชบุรี (หนองโพ โปธาราม)
- สถานีทดลองข้าวราชบุรี
- สำนักงานป่าไม้เขตบ้านโป่ง
- สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตกราชบุรี
- เรือนจำกลางราชบุรี
- สำนักงานศึกษาธิการเขต 5 ราชบุรี
- หน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ (กรบ. กลาง) จังหวัดราชบุรี
- กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในจังหวัดราชบุรี
- กรมการทหารช่าง
- หน่วยเฉพาะกิจ กองพลที่ 1 รักษาพระองค์
- จังหวัดทหารบกราชบุรี
- วิทยาลัยครูหมู่บ้านจอมบึง

- โรงเรียนเกษตรกรรมราชบุรี
- วิทยาลัยเทคนิคราชบุรี
- สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนประจำภาคกลาง
- ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดราชบุรี
- ที่ทำการทรัพย์สินส่วนประมหากษัตริย์
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งซ้าย
- โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาราชบุรีฝั่งขวา
- แขวงทางราชบุรี
- แขวงทางบ้านโป่ง
- กองร้อยที่ 2 ตชด. (ถ้ำหอบ)
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดราชบุรี

3. รัฐวิสาหกิจ

มีหน่วยงานบริการที่เป็นรัฐวิสาหกิจคือ

- สำนักงานไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดราชบุรี
- สำนักงานไปรษณีย์โทรเลขเขต 7 (องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย)
- สำนักงานชุมสายโทรศัพท์ราชบุรี บ้านโป่ง นิธาราม
- ที่ทำการรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.)
- องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (บ้านโป่ง)
- ธนาคารออมสิน
- ธนาคารกรุงไทย จำกัด
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
- องค์การอาหารสำเร็จรูป (อ.ส.ร.) กระจวงกลาไหม (บ้านโป่ง)
- ที่ทำการบริษัทขนส่ง จำกัด จังหวัดราชบุรี

จากข้อมูลข้างต้น แสดงให้เห็นว่า จังหวัดราชบุรีเป็นจังหวัดที่มีหน่วยงานราชการมากมายหลายหน่วยงานตั้งอยู่ โดยเฉพาะหน่วยงานที่มาจากส่วนกลางมีอยู่ถึง 42 หน่วยงาน โดยที่กระทรวงสาธารณสุขได้กำหนดให้จังหวัดราชบุรี เป็นจังหวัดศูนย์กลางของโรงพยาบาลประจำภาคและเป็นที่ตั้งของเขตสาธารณสุขที่ 7 กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดให้เป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษาเขต 5 ฯลฯ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า จังหวัดราชบุรีเป็นศูนย์กลางของหน่วยงานราชการทางด้าน

การปกครอง สาธารณสุข การศึกษาของภาคตะวันตก และหน่วยงานเหล่านี้ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองราชบุรีเนื่องจากเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดราชบุรี

สถาบันเกษตรกรจังหวัดราชบุรี

จากข้อมูลพบว่าอำเภอโพธารามเป็นอำเภอที่มีสถาบันเกษตรกรสูงสุดในจังหวัดราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและอำเภอบ้านโป่ง ตามลำดับ และเมื่อแยกประเภทสถาบันเกษตรกรพบว่า กลุ่มเกษตรกรทำนา อำเภอเมืองราชบุรี มีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอโพธาราม บ้านโป่งและอำเภอปากท่อ ตามลำดับ กลุ่มเกษตรกรทำไร่ อำเภอบ้านโป่งมีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอโพธาราม เมืองราชบุรีและอำเภอจอมบึง ตามลำดับ กลุ่มเกษตรกรทำสวน อำเภอดำเนินสะดวก มีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคืออำเภอปากท่อและวัดเพลง ตามลำดับ กลุ่มเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ อำเภอโพธาราม มีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและจอมบึง ตามลำดับ กลุ่มยุวเกษตรกร อำเภอโพธารามมีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรี และปากท่อ ตามลำดับ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร อำเภอบ้านโป่ง มีกลุ่มเกษตรกรประเภทนี้สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอโพธาราม และเมืองราชบุรี ตามลำดับ จากการศึกษาทางด้านนี้ทำให้ทราบถึงการรวมกลุ่มรวมตัว การฉีกกำลังกันของประชาชนในพื้นที่แต่ละอำเภอ และสถาบันเกษตรกรเหล่านี้จะเป็นสถาบันที่รับ และแพร่กระจายข่าวสารของทางราชการและวิทยาการที่ทันสมัยเข้าไปในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง ดังนั้นจังหวัดราชบุรีจึงอาจกล่าวได้ว่า อำเภอโพธารามเป็นอำเภอที่มีการรวมตัว ฉีกกำลังกันของประชาชนในพื้นที่สูงที่สุด รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและบ้านโป่ง ตามลำดับ

การปลูกลำไย

จากข้อมูลจะพบว่า จังหวัดราชบุรีมีการเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญ ๆ คือ ไก่ เป็ด สุกร และโค และอำเภอที่มีการเลี้ยงสัตว์สูงสุดในจังหวัดคือ อำเภอโพธาราม รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่ง และเมืองราชบุรีตามลำดับ เมื่อพิจารณาการเลี้ยงสัตว์แยกเป็นประเภทพบว่า อำเภอที่มีการเลี้ยงไก่ สูงที่สุดคือ อำเภอบ้านโป่ง รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและจอมบึง ตามลำดับ และอำเภอที่มีการเลี้ยงเป็ดสูงที่สุดคือ อำเภอโพธาราม รองลงมาคือ อำเภอเมืองราชบุรีและบางแพ ตามลำดับ และอำเภอที่มีการเลี้ยงสุกรสูงที่สุดคือ อำเภอโพธาราม รองลงมาคือ อำเภอบ้านโป่งและปากท่อตามลำดับ ส่วนโค อำเภอที่เลี้ยงสูงที่สุดคือ อำเภอโพธาราม รองลงมาคือ อำเภอปากท่อ และจอมบึง ตามลำดับ

ตารางที่ 4.22 แสดงงานสถาบันเกษตรกรของอำเภอต่าง ๆ ปี 2529

อำเภอ	กลุ่มเกษตรกร ทำนา	กลุ่มเกษตรกร ทำไร่	กลุ่มเกษตรกร ทำสวน	กลุ่มเกษตรกร ผู้เลี้ยงสัตว์	กลุ่มยุวเกษตรกร	กลุ่มแม่บ้าน เกษตรกร	รวม
เมืองราชบุรี	13	2	1	3	12	11	42
บางแพ	7	-	-	-	7	6	20
บ้านโป่ง	4	6	-	-	11	15	36
จอมบึง	2	2	-	2	10	9	25
ดำเนินสะดวก	4	-	6	1	11	8	30
ปากท่อ	7	1	2	-	12	6	28
โพธาราม	10	3	1	8	18	13	53
วัดเพลง	1	-	2	-	6	4	13
สวนผึ้ง	-	1	-	-	10	9	20
รวม	48	15	12	14	97	81	267

ที่มา : เกษตรจังหวัดราชบุรี

การประมง

จากข้อมูลจะพบว่า จังหวัดราชบุรีมีการเลี้ยงสัตว์น้ำที่สำคัญๆ คือ ปลาตะเพียน ปลานิล ปลาช่อน ปลาดุกและกึ่งก้ามกราม อำเภอที่มีการเลี้ยงสัตว์น้ำสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือโพธาราม บางแพและอำเภอดำเนินสะดวก ตามลำดับ และเมื่อแยกประเภทสัตว์น้ำพบว่า อำเภอที่มีการเลี้ยงปลาตะเพียนสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและดำเนินสะดวก บางแพตามลำดับ อำเภอที่มีการเลี้ยงปลานิลสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและดำเนินสะดวก ตามลำดับ อำเภอที่มีการเลี้ยงปลาช่อนสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและดำเนินสะดวก ตามลำดับ อำเภอที่มีการเลี้ยงปลาดุกสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอโพธารามและบางแพ ตามลำดับ ส่วนอำเภอที่มีการเลี้ยงกึ่งก้ามกรามสูงที่สุดในจังหวัดคือ อำเภอเมืองราชบุรี รองลงมาคือ อำเภอบางแพและดำเนินสะดวก ตามลำดับ

ความมั่นคงและการรักษาความสงบเรียบร้อย

1. ความเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์

ในปัจจุบันแม้ว่าความเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มตะวันออก จะลดน้อยลงมากจนแทบเรียกได้ว่ากำลังหมดไปจากพื้นที่แล้วก็ตาม แต่ก็ควรที่จะกล่าวถึงไว้ ดังนี้คือ สถานการณ์เกี่ยวกับการเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์กลุ่มตะวันออก ซึ่งมีพื้นที่ปฏิบัติการในจังหวัดราชบุรี อำเภอปากท่อ จอมบึง และสวนผึ้ง โดยทั่วไปแล้วเป็นการดำเนินงานด้านการเมืองเป็นหลักโดยใช้กำลังส่วนย่อยแยกเป็นกลุ่ม กลุ่มละไม่เกิน 10 คนปรากฏตัวเข้าพบปะราษฎรในท้องถิ่นที่ห่างไกลเพื่อทำการสืบสภาพ แสวงหาเงื่อนไขในท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปลุกกระตมมวลชนด้วยการโฆษณาชวนเชื่อ หาเสบียงอาหาร หาข่าวความเคลื่อนไหวของเจ้าหน้าที่ ชักชวนราษฎรให้เข้าเป็นพรรคพวก และ/หรือให้การสนับสนุน กล่าวโจมตีเจ้าหน้าที่และรัฐบาล ทำการข่มขู่เจ้าหน้าที่ แสดงตนเป็นผู้หวังดีต่อประชาชน พร้อมทั้งจะรับใช้ใกล้ชิด และช่วยเหลือประชาชนได้ทันทีเมื่อถูกเจ้าหน้าที่กดขี่ ข่มเหงรังแก รวมทั้งช่วยเหลือประชาชนในทุกรูปแบบ เช่น ช่วยเหลือในด้านการรักษาพยาบาล ด้านแรงงาน ฯลฯ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ไม่ได้มีความเห็นคล้อยตามไปด้วย เป็นเพราะประชาชนในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้สูงกว่าประชาชนในภาคอื่น ๆ ตลอดจนเป็นผู้ที่มีการศึกษาดี (เว้นชนกลุ่มน้อย) ประกอบกับประชาชนมีความตื่นตัวในทางการเมืองตามแนวทางที่ถูกต้อง ทั้งนี้เนื่องจาก กอ.รมน.จว.รบ. ได้เปิดการศึกษาอบรมเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติให้แก่ข้าราชการ พ่อค้า ประชาชน อย่างกว้างขวางตลอดระยะเวลา

ตารางที่ 4.23 แสดงปริมาณการเลี้ยงสัตว์ในแต่ละรุ่น ประจำปี 2529

อำเภอ	ช้าง	ม้า	โค	กระบือ	แพะ	แกะ	สุกร	เป็ด	ไก่	ห่าน
เมืองราชบุรี	-	11	21,240	154	9	138	29,998	132,803	183,645	187
บ้านโป่ง	-	40	21,460	190	190	388	56,039	15,300	762,831	220
โพธาราม	-	71	43,570	590	220	65	166,383	149,968	559,615	434
ดำเนินสะดวก	1	11	3,733	-	32	-	7,768	18,775	32,982	63
บางแพ	-	-	8,410	3	-	-	18,430	83,550	182,800	-
ปากท่อ	-	8	23,356	1,958	55	25	40,670	5,818	150,451	95
วัดเพลง	-	-	2,060	-	-	-	6,600	14,400	45,600	75
จอมบึง	-	105	21,888	811	446	351	9,094	2,915	242,800	194
สวนผึ้ง	-	2	6,089	451	125	43	882	4,338	21,051	140
รวม	1	248	151,806	4,157	1,077	1,010	335,864	427,867	2,181,775	1,408

ที่มา : เกษตรจังหวัดราชบุรี

ตารางที่ 4.24 แสดงปริมาณสัตว์น้ำที่ผลิตได้ในเขตจังหวัดราชบุรี ประจำปี 2529 จำแนกเป็นรายอำเภอ

หน่วย : กิโลกรัม

อำเภอ	ปลาช่อน	ปลาดุก	ปลาหมอ	ปลาตะเพียน	ปลานิล	ปลาไน	ปลาสร้อย	ปลาเทโพ	ปลาไหล	ปลาอื่น ๆ	กุ้งก้ามกราม	กุ้งฝอย	สัตว์น้ำชนิดอื่น ๆ
เมืองราชบุรี	43,000	36,000	9,000	230,000	150,000	15,000	20,000	28,000	3,000	40,000	30,000	500	35,000
บ้านโป่ง	2,500	1,800	500	1,300	600	-	150	1,300	50	900	1,000	-	100
โพธาราม	25,550	7,300	7,300	29,200	29,200	3,650	-	3,650	3,650	36,000	7,300	1,825	10,950
ดำเนินสะดวก	12,000	3,000	200	8,000	7,000	1,000	400	6,000	100	11,000	9,000	400	100
ปากท่อ	400	200	350	950	150	-	-	-	-	400	-	-	-
บางแพ	10,000	4,000	3,000	8,000	4,000	800	1,000	1,000	-	20,000	20,000	-	-
วัดเพลง	3,000	2,000	900	800	100	-	-	-	-	5,000	100	-	-
จอมบึง	900	500	200	500	200	-	-	-	-	2,000	-	-	-
สวนผึ้ง	150	100	200	150	100	-	-	-	-	500	-	-	-
รวม	97,500	54,900	21,650	278,600	191,350	20,450	21,550	39,950	6,800	115,800	67,400	2,725	46,150

ที่มา : เกษตรจังหวัดราชบุรี

10 ปีที่ผ่านมา จึงเป็นการยากที่ฝ่ายตรงข้ามจะใช้ประชาชนเป็นเป้าหมายในการปลุกกระดม แทรกซึม บ่อนทำลาย ให้ประชาชนเกิดความเลื่อมใส สันนิษฐาน

กล่าวโดยสรุป การขยายเขตงานของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่นี้ยังมีความล่าช้าแม้ว่าจะมีการต่อสู้มานานเป็นเวลา 20 กว่าปีแล้วก็ตาม ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ก็ยังไม่สามารถสร้างผลงานที่เป็นหลักอะไรมิได้ จึงเป็นสิ่งบอกเหตุชัดว่า การจัดตั้งของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่จังหวัดราชบุรียังไม่มั่นคง

2. การรักษาความสงบเรียบร้อย

การดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อย ทางกองกำกับการตำรวจภูธรจังหวัดราชบุรีรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ ในรอบปีงบประมาณ 2528 สรุปผลการปราบปรามอาชญากรรมได้ดังนี้คือ

1. คดีอุกฉกรรจ์ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ การฆ่าผู้อื่น ปล้นทรัพย์และการชิงทรัพย์ ปรากฏว่าเกิดขึ้นประมาณ 144 ราย จับได้ 71 ราย ผู้ต้องหา 116 คน

2. คดีที่น่าสนใจ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ คดีโจรกรรม โคกระบือ ช่มชืนกระทำชำเรา โจรกรรมรถยนต์ โจรกรรมรถจักรยานยนต์ ปรากฏว่าเกิดขึ้น 117 ราย จับได้ 40 ราย ผู้ต้องหา 60 คน

3. คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ การพนัน คดีอาวุธปืนธรรมดาและคดียาเสพติดให้โทษ ซึ่งสามารถจับได้ 1,965 ครั้ง ผู้ต้องหา 5,323 คน

4. คดีความผิดอื่นๆ ที่เกิดขึ้นในจังหวัดราชบุรีเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ คดีเปรียบเทียบปรับ คดี พ.ร.บ. รถยนต์ คดี พ.ร.บ. จราจร คดี พ.ร.บ. รับราชการ คดี พ.ร.บ. ขนส่งทางบกคดีความผิด พ.ร.บ. การฆ่าสัตว์ คดีผิด พ.ร.บ. ป่าไม้ คดีลักทรัพย์ และความผิดลหุโทษ เป็นต้น ปรากฏว่าเกิดขึ้น 23,056 ครั้ง จับผู้ต้องหาได้ 23,653 คน

บทบาทของจังหวัดราชบุรีในระดับจังหวัดและหลังการพัฒนา

สาขา	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
1. <u>ด้านภาพลักษณ์และสภาพแวดล้อม</u> (โครงสร้างพื้นฐาน)	- เมืองผ่านที่สำคัญของภาคตะวันตก ทั้งทางบกและทางน้ำ	- เมืองสำคัญบนเส้นทางรถไฟที่เชื่อมโยงจากภาคใต้ไปสู่ภาคอื่น ๆ และอำเภอต่าง ๆ ในเขตจังหวัด	- เมืองศูนย์กลางในการคมนาคมขนส่งระดับภาคตะวันตก และศูนย์กลางในการติดต่อระหว่างภาค
	- เมืองที่มีส่วนขยายกระจายความเจริญได้อย่างรวดเร็ว	- เมืองที่มีส่วนขยายไม่ค่อยมีความเป็นระเบียบ ชาดังเมืองรวม	- เมืองที่มีการขยายโดยการวางผังเมืองรวม
2. <u>ด้านเศรษฐกิจ</u>	- ทรัพยากรในท้องถิ่นมีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่นการสร้างเครื่องปั้นดินเผา แร่ธาตุต่าง ๆ และอุตสาหกรรมสิ่งทอที่มีชื่อเสียงของท้องถิ่น	- เมืองอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผา อุปกรณ์การก่อสร้าง และสิ่งทอที่มีชื่อเสียงทั่วประเทศ	- ศูนย์อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตจากวัตถุดิบในภาคและอุตสาหกรรมรับช่วง เพื่อทดแทนการนำเข้า
	- เมืองเกษตรกรรมชนบท	- มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมมากเป็นอันดับ 1 ของภาคตะวันตก	- ตลาดกลางสินค้าเกษตรระดับภาคตะวันตก
	- เมืองประวัตินิศาสตร์ด้านศิลปวัฒนธรรม	- ศูนย์กลางทางด้านการเงินการค้าย่อยและบริการ	- ศูนย์กลางท่องเที่ยวระดับอนุภาค
3. <u>ด้านสังคม</u>		- ขนาดของประชากรจัดอยู่ในลำดับที่ 2 ของภาค	
	- เมืองหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงประจำ	- เมืองหัตถกรรมที่มีชื่อเสียงทั่วประเทศ	- ศูนย์อนุรักษ์ศิลปชีพของท้องถิ่น

สาขา	อดีต	ปัจจุบัน	อนาคต
	ท้องถิ่น		
	- เมืองที่ตั้งอยู่ห่างจากอิทธิพลของกรุงเทพฯ มากกว่าจังหวัดอื่น ๆ	- ชุมชนชนบทที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง	- ศูนย์อนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมของท้องถิ่น
		- ศูนย์บริการสาธารณสุขภาคตะวันตก	- ศูนย์บริการสาธารณสุขภาคตะวันตก
	- ศูนย์กลางการศึกษา (โรงเรียนประจำมณฑล)	- ศูนย์บริการการศึกษา นอกโรงเรียนระดับภาคกลางและเขตการศึกษา 5	- ศูนย์บริการศึกษาภาคตะวันตก
		- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก	- ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันตก
4. <u>ด้านการเมืองและการบริหาร</u>	- เมืองประวัติศาสตร์ เมืองศูนย์กลางการปกครองประจำมณฑล	- เป็นที่ตั้งของกรมการทหารช่างและจังหวัดทหารบกราชบุรีและเป็นที่ตั้งของหน่วยงานราชการทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคหลายหน่วยงาน	- ศูนย์กลางการบริหารทางด้าน การทหารและการปกครอง

สรุปลักษณะของจังหวัดราชบุรีและบทบาทของเมืองราชบุรี

จากการศึกษาลักษณะทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และประชากรของจังหวัดราชบุรีในบทนี้ สามารถแบ่งลักษณะของจังหวัดราชบุรีออกเป็น 3 เขตพื้นที่ย่อยได้ดังนี้

1. เขต A ได้แก่ อำเภอบางแพ ตำบลโนนสะอาด และอำเภอวัดเพลง ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มมีความอุดมสมบูรณ์สูง และมีกั้นได้รับอิทธิพลจากน้ำทะเลหนุนอยู่เสมอ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำสวนผลไม้ และปลูกผัก ในเขต A นี้เป็นเขตที่มีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่สูงที่สุดในจังหวัด ดังนั้นลักษณะประชากรจึงมีอัตราการขยายตัวอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากจำนวนพื้นที่ในเขต A นี้น้อยที่สุดในภาค และมีลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม จึงไม่มีอุปสรรคในการตั้งถิ่นฐานทำให้เกิดความแออัดของประชากรในพื้นที่ ลักษณะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากแต่ละอำเภอบนอำเภอที่มีพื้นที่น้อยและไม่ได้เป็นที่ตั้งของเขตเทศบาล ดังนั้นลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมจึงไม่เด่นเท่าในเขต B ที่จะกล่าวต่อไป

2. เขต B ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง โพนารามและอำเภอเมืองราชบุรี ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบต่ำ และมีบางส่วนของพื้นที่เป็นที่ราบสลับลอนลูกคลื่น ความสูงจากระดับน้ำทะเลเฉลี่ยสูงกว่าในเขต A ดินมีความอุดมสมบูรณ์ ประชากรส่วนใหญ่ในเขตนี้มีอาชีพทำนา ทำสวน และทำไร่ ในเขต B นี้ เป็นเขตที่ตั้งของทั้ง 3 เทศบาลเมือง คือ เทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองบ้านโป่งและเทศบาลเมืองโพนาราม เป็นเขตที่มีเส้นทางคมนาคมสำคัญผ่านทั้งทางบก (ถนนเพชรเกษม) ทางน้ำ (แม่น้ำแม่กลอง) ทางรถไฟ (เส้นทางรถไฟสายใต้) ดังนั้นจึงทำให้ทั้ง 3 อำเภอนี้ เป็นที่รวมของกิจกรรมต่าง ๆ ของจังหวัดเป็นส่วนใหญ่ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอำเภอเมืองราชบุรี ยังเป็นที่ตั้งของศาลากลางจังหวัดราชบุรี จึงเป็นศูนย์กลางของส่วนราชการทั้งจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาค และยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา (ศึกษาธิการเขต 5) และสาธารณสุข (สาธารณสุขเขต 7) อีกด้วย ส่วนทางด้านประชากรเขต B เป็นเขตที่ประชากรมีความหนาแน่นน้อยกว่าเขต A แต่มีขนาดและการเปลี่ยนแปลงที่สูงกว่าเขต A อัตราการขยายตัวของประชากรอยู่ในเกณฑ์สูงถึงปานกลาง และมีพื้นที่เหลือเพื่อการรองรับประชากรที่เพิ่มขึ้นในอนาคตได้อีก ดังนั้นเขต B นี้ จึงถือได้ว่าเป็นเขตที่มีความสำคัญที่สุดของจังหวัดราชบุรี

3. เขต C ได้แก่ อำเภอจอมบึง สวนผึ้ง และอำเภอปากท่อ ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่ในเขตนี้เป็นภูเขาและป่าไม้ บางส่วนของอำเภอปากท่อเป็นที่ราบค่อนข้างแห้งแล้ง เนื่องจากอยู่ในเขตเงาฝน เขตนี้มีพื้นที่รวมกันสูงที่สุด ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำไร่ การตั้งถิ่นฐานของประชากรในเขตนี้เป็นการตั้งถิ่นฐานในระยะหลัง อันเกิดจากการบุกรุกทำลายป่าและการตัดเส้นทางถนนสายรอง ทำให้ประชากรไม่ค่อยรวมกลุ่ม ดังนั้นความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่จึงเบาบางที่สุด แต่มีอัตราการขยายตัวของประชากรอยู่ในเกณฑ์สูงที่สุดเช่นกัน ทั้งนี้มีปัจจัยสาเหตุมาจากการบุกเบิกที่ทำดินใหม่ ด้วยการบุกรุกเนื้อที่ป่าเป็นสำคัญ และเนื่องจากสาเหตุนี้จึงทำให้เขตนี้ได้รับบริการต่าง ๆ จากทางรัฐไม่เพียงพอ เกิดการขาดแคลนทั้งทางด้านสาธารณสุข การศึกษา และการสาธารณสุข จนถึงในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะ

ตารางที่ 4.25 เปรียบเทียบความพร้อมของเมืองของเทศบาลเมืองราชบุรี
บ้านโป่งและโพธาราม ปี 2529

ตัวแปร	ค่าความพร้อมของเมือง		
	เทศบาลเมือง ราชบุรี	เทศบาลเมือง บ้านโป่ง	เทศบาลเมือง โพธาราม
ก. ประชากร-พื้นที่			
พื้นที่ (กม ²)	5.20	2.91	2.60
ประชากร	43,119	25,140	11,468
ความหนาแน่นประชากร	8,292	8,639	4,410
ข. ความพร้อมของเมือง			
1. รายได้	53.40	32.18	22.95
(ค่าปรับฐาน 5)	(5.0)	(3.0)	(2.1)
2. สาธารณูปโภค			
ที่ทำการโทรศัพท์	1 (5.0)	1 (5.0)	1 (5.0)
ที่ทำการไปรษณีย์	1 (5.0)	1 (5.0)	1 (5.0)
สถานวิทยุ	1 (5.0)	-	-
ที่ทำการไฟฟ้า	2 (5.0)	1 (2.5)	1 (2.5)
ที่ทำการประปา	1 (5.0)	1 (5.0)	1 (5.0)
สถานีรถไฟ	1 (5.0)	1 (5.0)	1 (5.0)
รวม	(30.0)	(22.5)	(22.5)
(ค่าปรับฐาน 5)	(5.0)	(3.6)	(3.6)
3. สาธารณูปการ			
สถานีดับเพลิง	3 (5.0)	1 (1.7)	1 (1.7)
สถานีตำรวจ	4 (5.0)	1 (1.3)	1 (1.3)
สถานศึกษา	21 (5.0)	13 (3.1)	2 (0.5)
สนามกีฬา ส่วนสาธารณะ	3 (5.0)	2 (3.3)	-
ศาลากลาง ศูนย์วัฒนธรรม	11 (5.0)	-	-
โรงพยาบาล อำนวยชั้น 1	6 (5.0)	4 (3.3)	1 (0.8)
รวม	(30.0)	(12.7)	(4.3)
(ค่าปรับฐาน 5)	(5.0)	(2.1)	(0.7)

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าความพร้อมของเมือง		
	เทศบาลเมือง ราชบุรี	เทศบาลเมือง บ้านโป่ง	เทศบาลเมือง โพธาราม
4. การค้าการบริการ			
รับเหมาก่อสร้าง	46 (5.0)	22 (2.4)	7 (0.8)
จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากปิโตรเลียมเหลว	8 (5.0)	6 (3.8)	3 (1.9)
ประกอบกิจการขนส่ง	20 (5.0)	9 (2.3)	4 (1.0)
จำหน่ายรถยนต์ รถจักรยานยนต์และอะไหล่	12 (5.0)	11 (4.6)	1 (0.4)
จำหน่ายสุราและเครื่องดื่มทุกชนิด	4 (4.0)	5 (5.0)	1 (1.0)
จำหน่ายอุปกรณ์การก่อสร้าง	6 (4.3)	7 (5.0)	2 (1.4)
ผลิตและจำหน่ายเส้นไหม, ฝ้ายเส้น, เส้นก๊วยเตี๋ยว	1 (1.0)	5 (5.0)	1 (1.0)
แบ่งข้าวเจ้าและแบ่งข้าวเหนียว			
ทำการสีข้าวเพื่อจำหน่าย	1 (5.0)	1 (5.0)	- -
ต่อตัวถังรถยนต์	-	1 (5.0)	-
ค้าส่ง-ค้าปลีก สินค้าอุปโภคและบริโภค	3 (5.0)	1 (1.7)	1 (1.7)
ซื้อขายสุกรม้าชีวิตและสุกรชำแหละ	1 (0.6)	8 (5.0)	-
จำหน่ายปุ๋ยและยาฆ่าแมลง	3 (5.0)	-	1 (1.7)
กลึง หล่อ และหลอมโลหะ	1 (5.0)	1 (5.0)	-
ผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา	2 (5.0)	-	-
ซื้อ ขาย ผลิตผลทางการเกษตร	2 (1.7)	6 (5.0)	-
จำหน่าย กรวด หิน ดิน ทราย	1 (1.7)	3 (5.0)	-
ไม้ บด ย่อยหิน เพื่อจำหน่าย	1 (5.0)	-	-
กิจการโรงแรมและภัตตาคาร	9 (4.5)	10 (5.0)	-
รับซ่อมเครื่องยนต์	9 (2.3)	20 (5.0)	3 (0.8)
กิจการเหมืองแร่	4 (5.0)	-	-
ซื้อ ขาย แร่	5 (5.0)	1 (1.0)	-
จำหน่ายเครื่องไฟฟ้าและอะไหล่	8 (5.0)	2 (1.3)	1 (0.6)

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าความพร้อมของเมือง		
	เทศบาลเมือง ราชบุรี	เทศบาลเมือง บ้านโป่ง	เทศบาลเมือง โพธาราม
จำหน่ายไม้แปรรูป	2 (2.0)	5 (5.0)	-
ประกอบกิจการปศุสัตว์	2 (3.3)	3 (5.0)	-
จำหน่ายเวชภัณฑ์	2 (3.3)	3 (5.0)	1 (1.7)
ผลิตจำหน่าย ซิว น้าปลา	-	-	4 (5.0)
กิจการโรงพิมพ์	1 (5.0)	-	-
กิจการโรงภาพยนตร์	4 (5.0)	2 (2.5)	-
ผลิตจำหน่ายอิฐบล็อก ซีเมนต์บล็อก	1 (5.0)	-	1 (5.0)
ผลิต จำหน่ายน้ำแข็ง	-	1 (2.5)	2 (5.0)
กิจการธนาคาร	10 (5.0)	9 (4.5)	5 (2.5)
กิจการเงินทุนหลักทรัพย์ ประกันภัย	7 (5.0)	4 (2.9)	1 (0.7)
ค้าอาวุธและเครื่องกระสุน	1 (5.0)	1 (5.0)	-
กิจการคลินิกและโรงพยาบาลเอกชน	21 (5.0)	7 (1.7)	4 (1.0)
กิจการทันตภิบาล	5 (5.0)	1 (1.0)	-
กิจการห้องภาพ	7 (5.0)	4 (2.9)	-
กิจการห้างสรรพสินค้า	3 (5.0)	-	-
ตลาด	4 (5.0)	2 (2.5)	1 (1.3)
อื่น ๆ	4 (2.9)	7 (5.0)	2 (1.4)
รวม	(151.0)	(117.6)	(35.9)
(ค่าปรับฐาน 5)	(5.0)	(3.9)	(1.2)
ค่าความพร้อมของเมือง	20.0	12.6	7.6

การขยายตัวของบริการของรัฐไม่สามารถทำได้ทันกับการขยายตัวของภาคเอกชนใหม่ ๆ ในพื้นที่ทุกเข็กได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าเขตนี้เป็นเขตที่มีความล่าช้าที่สุดของจังหวัด

เมื่อพิจารณาลำดับทั้ง 3 เขต พบว่าเขต B เป็นเขตที่มีความพร้อมที่สุดในการพัฒนา และจากการศึกษาค่าความพร้อมของเทศบาลเมืองทั้ง 3 เทศบาลที่ตั้งอยู่ในเขต B โดยพิจารณาจากความล้มพันธ์ของ

1. ค่าประชากร และพื้นที่ของชุมชนในรูปของความหนาแน่นประชากร

2. ค่าความพร้อมของเมืองจากโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนใน 4 หมวด คือ รายได้ของชุมชน สาธารณูปโภค สาธารณูปการ และการค้าการบริการ (กิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะในเขตเทศบาลเท่านั้น ไม่รวมถึงพื้นที่ต่อเนื่อง)

จากการศึกษาค่าความพร้อมของเมือง ของทั้งเทศบาลเมืองราชบุรี เทศบาลเมืองบ้านโป่งและเทศบาลเมืองโพธาราม จะพบว่า เทศบาลเมืองราชบุรี มีค่าความพร้อมของเมืองสูงที่สุด ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า เทศบาลเมืองราชบุรี เป็นชุมชนเมืองที่มีความพร้อมที่สุดในการพัฒนาเพื่อการเป็นเมืองศูนย์กลางกระจายความเจริญภาคตะวันตกตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 และ 6 เป็นอันดับแรก